

PÖYTÄKIRJA

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n
kolmannestatoista sääntömääräisestä edustajakokouksesta
2.-5.6.1986

^Tb^DsT?

1986 Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.
Siltasaarenkatu 3 A, 00530 Helsinki
Puhelin (90) 77 211

ISBN 951-714-102-5

Gummerus Oy:n kirjapainossa
Jyväskylässä 1987

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu
1. kokouspäivä	7—59
2. kokouspäivä	60—139
3. kokouspäivä	140—343
4. kokouspäivä	344—387
Kokouksen avaus (1. §)	8—28
Kotimaisten kutsuvieraiden esittely	11
Valtiovalln tervehdys	11
Kotimaisten kutsuvieraiden tervehdykset	13—17, 25—27
Ulkomaisten kutsuvieraiden tervehdykset	17—25
Kokousedustajien toteaminen (2. §)	28
Edustajaluettelo	29
Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen (3. §)	33
Kokousvirkailijöiden vaali (4. §)	40
Työjärjestyksen hyväksyminen (5. §)	41
Työ- ja järjestyssääntöjen hyväksyminen (6. §)	44
Kokouksen valiokuntien vaali (7. §)	46, 55
Edustajien päivärahasta sekä matka- ja muiden kulujen korvaamisesta päättäminen (8. §)	47
SAK:n toimintakertomusten v. 1981-1985 käsittely (9. §)	49
SAK:n tilinpäätösten v. 1981-1985 käsittely (10. §)	52
SAK:n tilinpäätösten v. 1981 — 1985 vahvistaminen ja tilivelvollisten vastuuvapaudesta päättäminen (11. §)	54
Ulkomaisten kutsuvieraiden esittely	60
Puheenjohtajan katsaus (12. §)	62, 329
SAK:n puheenjohtaja Pertti Viinanen	63
SAK:n II puheenjohtaja Olavi Hänninen	81
Lähetekeskustelu sääntövaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista (13. §)	88
Esitys SAK:n uusiksi säännöiksi (13.1 §)	88
Lähetekeskustelu ohjelmavaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista (14. §)	91, 99, 134, 150, 243, 252, 263, 287
Esitys ohjelmaksi "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986-1991"	91
Liittojen esitykset n:ot 1—63	91
Lähetekeskustelu järjestövaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista (15. §)	104
Esitys SAK:n lääninorganisaation perustamisesta	104
Selonteko "SAK:n järjestöpolitiikka"	104
Liittojen esitykset n:ot 64—71	104
Selvitys SAK:n järjestötutkimuksesta	132
Työväen liikelaitosten tervehdys	140
Lähetekeskustelu selontekovaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista (16. §)	180

Selonteko "Talous- ja tulonjakokehitys edustajakokouskaudella 1981-1986"	180
Selonteko "Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot"	182
Selonteko "Työ, teknologia ja tulevaisuus"	184
Liittojen esitykset n:ot 72-84.	187
Lähetekeskustelu talousvaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista (17. §)	215
Esitys SAK:n talousohjelmaksi vuosiksi 1986-1990.	215
Liittoesitys n:o 85.	215
Lähetekeskustelu päätösvaliokunnan ja kansainvälisen valiokunnan käsittelyyn menevistä asioista (18. §)	217
Esitys päätökseksi SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamisesta	217
Liittojen esitykset n:ot 86-91.	217
Edustajakokouksen julkilausuma ja muut kannanotot	217
Esitys päätökseksi solidaarisuuskeskuksesta	217
SAK:n lääninorganisaation perustaminen — järjestövaliokunnan esityksen käsittely (19. §)	142
SAK:n uudet säännöt — sääntövaliokunnan esityksen käsittely (20. §)	146
SAK:n puheenjohtajien ja hallituksen varsinaisten ja varajäsenten vaali (20. §)	156
Puheenjohtajan vaali (21.1 §)	157
II puheenjohtajan vaali (21.2 §)	157, 158-161, 177
III puheenjohtajan vaali (21.3 §)	162
Hallituksen muiden varsinaisten jäsenten vaali (21.4 §)	162
Hallituksen henkilökohtaisten varajäsenten vaali (21.5 §)	162
Hallituksen yleisvarajäsenten vaali (21.6 §)	162
SAK:n valtuuston puheenjohtajan, kahden varapuheenjohtajan sekä muiden valtuuston varsinaisten jäsenten ja varajäsenten vaali (22. §)	164
Valtuuston puheenjohtajan vaali (22.1 §)	164
Valtuuston kahden varapuheenjohtajan vaali (22.2 §)	165
Muiden valtuuston varsinaisten jäsenten ja heidän kahden henkilökohtaisen varajäsenensä vaali (22.3 §)	165
Päätös hallituksen jäsenten kuulumisesta valtuustoon (22.4 §)	176
Kolmen tilintarkastajan ja heidän henkilökohtaisten varamiestensä vaali (23. §)	179
Päätös selonteosta "SAK:n järjestöpolitiikka" — järjestövaliokunnan esityksen käsittely (24. §)	261
Päätös selonteosta "Työ, teknologia ja tulevaisuus" — selontekovaliokunnan esityksen käsittely (25. §)	282
Päätös selonteosta "Talous- ja tulonjakokehitys edustajakokouskaudella 1981 — 1986" — selontekovaliokunnan esityksen käsittely (26. §)	284
Päätös selonteosta "Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot" — selontekovaliokunnan esityksen käsittely (27. §)	285
SAK:n talousohjelma vuosille 1986—1990 — talousvaliokunnan esityksen käsittely (28. §)	246
"SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" -asiakirjan	

hyväksyminen — ohjelmavaliokunnan esityksen käsittely (29. §) ...	344
Päätös SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamisesta —	
päätösvaliokunnan esityksen käsittely (30. §)	350
Edustajakokouksen päätökset jäsenliittojen esityksistä ja niitä	
koskevista hallituksen lausunnoista ja päätösesityksistä (31. §)	352
Päätökset liittoesityksistä n:ot 64—71 — järjestövaliokunnan	
esitysten käsittely (31.2 §)	352
Päätökset liittoesityksistä n:ot 86—91 — päätösvaliokunnan	
esitysten käsittely (31.3 §)	354
Päätökset liittoesityksistä n:ot 1—63 — ohjelmavaliokunnan	
esitysten käsittely (31.4 §)	356
Päätös liittoesityksestä n:o 85 — talousvaliokunnan esityksen	
käsittely (31.5 §)	359
Päätökset liittoesityksistä n:ot 72—84 — selontekovaliokunnan	
esitysten käsittely (31.5 §)	359
Edustajakokouksen lausumat ja kannanotot sekä päätös	
solidaarisuuskeskuksesta — päätös- ja kansainvälisen valiokunnan	
esitysten käsittely (32. §)	362
Edustajakokouksen julkilausuma ja Neuvostoliiton kauppaa	
koskeva päätöslausuma (32.1 §)	362
Kansainvälinen lausuma ja päätös solidaarisuuskeskuksen	
perustamisesta (32.2 §)	371
Muut lausumat: Kannanottojen käsittely (32.3 §)	376
"Työväen rahalaitosten yhteistyön kehittäminen"	376
"E-liike"	378
"Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka"	380
"Ay-liikkeen ja työväen urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan"	383
Sähkeet ja tervehdykset	385
Kokouksen päättäminen (33. §)	385
Liitteet	
Edustajakokouksen hyväksymät SAK:n säännöt	388
Edustajakokouksen hyväksymät kannanotot	397
"Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot"	397
"E-liike"	398
"Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka"	399
"Ay-liikkeen ja työväen urheiluliikkeen yhteistyön vahvistaminen"	401
(muut lopulliset kannanotot ovat sisällysluettelon mukaisissa	
päättökohdissaan)	
Jäsenliittojen esitykset (1—91) sekä niitä koskevat SAK:n hallituksen	
lausumat ja päätösesitykset	1—130
(esitysten käsittely ja päätökset ovat sisällysluettelon mukaisissa	
päättökohdissaan)	
Luettelo puheenvuoron käyttäjistä	131

Erillisinä painetut ohjelma ja selonteot

"SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986-1991"

"SAK:n järjestöpolitiikka"

"Työ, teknologia ja tulevaisuus"

Erillisinä monistetut selonteot

"Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot"

"Talous- ja tulonjakokehitys edustajakokouskaudella 1981 — 1986"

Pöytäkirja Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n kolmannestatoista sääntömääräisestä edustajakokouksesta, joka pidettiin kesäkuun 2.-5. päivinä 1986 Helsingissä, Finlandia-talon konserttisalissa, alkaen ensin mainittuna päivänä kello 11.00. Saapuvilla olivat 2.6.1986 päätösvaltaisina edustajina pöytäkirjaan merkityt 437 SAK:n jäsenliittojen valitsemaa kokousedustajaa, poissa oli 3 edustajaa. Edelleen oli läsnä 25 SAK:n hallituksen jäsentä, 2 tilintarkastajaa, hallituksen henkilökohtaisia ja yleisvarajäseniä ja ammattiyhdistysliikkeen toimitsijoita.

Ensimmäinen kokouspäivä

Maanantaina kesäkuun 2. päivänä 1986 kello 11.00

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XIII edustajakokous alkoi maanantaina kesäkuun 2. päivänä 1986 klo 11.00 Helsingissä, Finlandia-talon konserttisalissa, joka tilaisuutta varten oli koristeltu kukka-asetelmin. Puhujakorokkeen yläpuolella oli suurikokoinen SAK:n merkki ja tunnusjuliste: "Työtä — Tasa-arvoa — Turvallisuutta — Elämisen laatua", "Arbete — Jämlikhet — Trygghet — Livskvalitet". Puhujakorokkeen edessä oli juliste, jossa olivat SAK:n lipun tunnukset "Työ — Oikeus — Demokratia — Rauha". Salin sivuilla olivat seuraavat tunnukset: "SAK — yhteistyötä, voimaa ja tulevaisuutta"; "SAK — järjestövoimaa tänään ja huomenna"; "Oikeus terveelliseen ja viihtyisään ympäristöön"; "Rätt tili en sund och trivsam miljö". Näiden sivutunnusten lisäksi salissa olivat seuraavat julisteet: "Oikeus rauhaan, velvollisuus kansainväliseen vastuuseen"; "Yhtenäisenä ja voimakkaana eteenpäin"; "Työ — Oikeus — Demokratia - Rauha".

Avajaistilaisuus

Tuloaulassa soitti Helsingin Työväen Yhdistyksen soittokunta. Sen jälkeen kun kokousedustajat, koti- ja ulkomaiset kutsuvieraat sekä muut kokouksen osanottajat olivat asettuneet paikoilleen alkoi tanssiteatteri Raatikon SAK:n edustajakokoukselle valmistettu kantaesitys "Junttibaletti".

1. §

Kokouksen avaus, kotimaisten kutsuvieraiden esittely, kotimaisten ja ulkomaisten kutsuvieraiden tervehdykset

Balettiesityksen päätyttyä puhujakorokkeelle astui *SAK:n puheenjohtaja Pertti Viinanen*, joka avasi kokouksen seuraavin sanoin:

Arvoisa pääministeri, arvoisa ministeri, kunnioitetut kotimaiset ja ulkomaiset kutsuvieraat, julkisen sanan edustajat, arvoiset kokousedustajat, hyvät ammattiyhdistystoverit!

Juuri näkemässämme vaikuttavassa kantaesityksessä Tanssiteatteri Raatikko ilmaisi tälle XIII edustajakokouksellemme esitetyn pääasiakirjan perusteemoja. Tanssijat esittivät ihmistä muuttuvissa elintilanteissa, elinympäristön ja työn muutosta, yksinäisyyttä ja elämänjanoa, työttömyyttä ja oman itsensä toteutumisen kaipausta. Toisin sanoen siinä kuvattiin ihmistä rakennemuutoksen keskellä.

Rakennemuutos on valtavan iso käsite. Kun sitä jatkuvasti toistetaan julkisessa keskustelussa tarkemmin yksilöimättä, siitä tulee möhkäle, josta on vaikea saada otetta. Siinä ei kuitenkaan ole mitään taianomaista eikä mystistä. Elinkeinoelämä, työ, elämän puitteet ja oman maamme ja sen eri toimialojen asema kansainvälisessä taloudessa muuttuvat jatkuvasti. Uusi tekniikka ja tietoliikenne ovat kuitenkin nopeuttaneet tätä muutosta niin, että helposti syntyy vaikutelma, että sen hallinta on päässyt käsistä.

Rakennemuutos onkin valtava haaste demokraattiselle järjestelmälle. Elinkeinoelämässä tapahtuu sekä päätöksenteon keskittymistä että toimintojen hajauttamista, joka tekee kehityksen seuraamisen ja siihen vaikuttamisen entistä vaikeammaksi. Yhä useampi työntekijä kokee rakennemuutoksen vain työpaikan menetyksenä ja tarpeena hakeutua ilman riittäviä valmiuksia uusille ja oudoille alueille.

Kun toimeentulon pohja horjuu, elämä käy epävarmemmaksi, niin muutos pelottaa, kun ei tiedetä, milloin se tulee ja mitä se saa aikaan. Pelloissaan oleva ihminen vastustaa vaistonomaisesti muutosta, varsinkin kun hänelle ei kerrota, mitä se käytännössä merkitsee ja mitä muutakin siihen voi liittyä, kuin epävarmuus työstä, epävarmuus toimeentulosta.

Meidän tehtävämme on nähdä muutos sellaisena, johon voidaan tarttua ja jota voidaan hallita niin, että yksittäiset ihmiset eivät joudu sen heiteltäviksi.

Ammattiyhdistysliikkeen jäsenet voivat vaikuttaa rakennemuutokseen. Ensisijainen väline muutoksen hallitsemiseksi onkin neuvotteleminen ja muutoksista sopiminen. Muutos koskee eduskunnan ja elinkeinoelämän kaikkia tasoja. Sen toteuttamisesta ja vaikutuksista on myös neuvoteltava kaikilla tasoilla sovittujen pelisääntöjen mukaisesti.

Ammattiyhdistysliike jäsenineen on valmis yhteistyöhön yhteiskuntaamme ja sen jäseniä syvällisestikin koskettavien muutosten toteuttamisessa. Osallistuminen ja sen kautta muutokseen todellinen vaikuttaminen on SAK:n, sen jäsenliittojen ja näiden jäsenten kannalta luonnollinen osa suomalaista demokratiaa. Tuon demokratian peruspiirteisiin kuuluu vapaa järjestötoiminta työmarkkinakentällä. Voimakkaat järjestöt ovat merkki siitä, että tuo demokratia on terve.

Kansainvälisetkin vertailut osoittavat, että meillä noudatettu keskitetty neuvottelujärjestelmä on lujittanut oman maamme taloudellista kehitystä ja kansalaisten hyvinvointia moniin muihin teollisiin markkinatalousmaihin nähden. Viime neuvottelukierroksen jälkeen työnantajat ovat kuitenkin yhä äänekkäämmin esittäneet, että tähän asti noudatetuista menettelytaavoista tulisi luopua ja palkoista ja työehdoista pitäisi päättää yritystasolla. Tämä ajatus ei perustu taloudellisiin näkökohtiin. Sen takana ei myöskään ole neuvottelujärjestelmän edelleen kehittäminen, vaan sen purkaminen.

Tänä keväänä käydyllä neuvottelukierroksella samat työnantajat vastustivat päättäväisesti kaikkia tuntuja parannuksia yhteistoimintamenettelyyn. Sen jälkeen tehtyihin ehdotuksiin yrityskohtaisesta sopimisesta ei liity työntekijäin vaikutusmahdollisuuksien lisääminen eikä yhteistoimintamenettelyn parantaminen, vaan seurauksena olisi päätösvalan siirtämistä yksipuolisesti työnjohdolle siellä, missä rakennemuutos koetaan suoranaishanaa uhkana ja epävarmuus tulevaisuudesta on suurinta.

Tulopoliitiikan harjoittamisen kannalta on täysin mahdollista lisätä paikallista ja liittokohtaista sopimisvaraa. Elinkeinoelämän rakenteissa tapahtuvan muutoksen hallitsemisen kannalta se on jopa välttämätöntä. Paikallisella ja liittotasolla ilmeneviä erityiskysymyksiä voitaisiin näin käsitellä erillään tulopoliittisista neuvottelukierroksista.

Mutta muistaa pitää, että perustan ja seinien lisäksi talo tarvitsee myös katon. Tulevaisuudessakin on neuvoteltava siitä, minkälaisin toimin parhaiten edistetään maamme vaurastumista ja työllisyyttä sekä kaikkien työntekijöiden työ- ja elinolosuhteitten parantamista. Ei ole mitään järkeä siinä, että työnantajajärjestöt ikään kuin kuihduttaisivat itsensä pois. Jos ne vetäytyvät neuvottelupöydästä, meidän on syytä kysyä, kenen kanssa sitten sovitaan yhteisten asioiden hoitamisesta. Onko meidän etsittävä uusia osapuolia teollisuuden ja yritysmaailman puolelta? Ilmeistä on, että valtiovallankaan partnerina ei voi olla hajanainen yritysten rykelmä.

Riippumatta siitä, miten neuvottelu- ja sopimustoiminta käytännössä kehittyi, erät peruseriaatteet on muistettava yhteiskunnassamme tapahtuvista muutoksista huolimatta tai ehkä juuri sen vuoksi. Näihin kuuluvat vapaiden, demokraattisten oikeuksien ja vapaan neuvottelujärjestelmän kunnioittaminen. Tämä edellyttää voimakkaita ja itsenäisiä järjestöjä ja siitä huolehtimista, että ammattiyhdistysliikkeen itsenäisyys työnantajiin, valtiovaltaan ja poliittisiin puolueisiin säilyy edelleen.

Vainajien muisto

Arvoisat kokousedustajat, hyvät toverit! Ammattiyhdistysliikkeen ihmiset tekevät työtä paremman huomisen puolesta. Kun nyt teemme kauaskanto-

sia ratkaisuja tulevaisuuteen, on meidän syytä muistaa niitä tovereita, jotka ovat poistuneet joukostamme pitkän ja rikkaan päivätyön jälkeen tai ehkä kesken kiireisintä työpäivää.

Vuoden 1981 edustajakokouksen jälkeen tuoni on korjannut eläkkeellä olleista SAK:n puheenjohtajista puheenjohtaja Reino Heinosen, puheenjohtaja Vihtori Rantasen, II puheenjohtaja Väinö Tattarin, II puheenjohtaja Arvo Hautalan sekä 1981 edustajakokouksen valitseman III puheenjohtaja Lauri J. Havian. Eläkkeellä olleista SAK:n hallituksen jäsenistä on poistunut keskuudestamme valtioneuvos, Liikeliiton entinen puheenjohtaja Karl-August Fagerholm, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton entinen puheenjohtaja Yrjö Karisalmi, Puutyöväen Liiton entinen puheenjohtaja Eero Lilja sekä vuoden 1981 edustajakokouksen valitsema SAK:n hallituksen henkilökohtainen varajäsen Metalliliiton sihteeri Harry Vainio.

Maallisen vaelluksensa ovat päättäneet SAK:n valtuuston jäsenet Aarno Aholainen, Annikki Hanski, Lauri Johansson, Seppo Paananen sekä SAK:n henkilökunnasta eläkkeellä olleet Svea Degerman, Saimi Meronen, Nils Nilsson ja Onni Puustinen.

Pyydän kokousta hetken hiljaisuudella kunnoittamaan heidän ja kaikkien nimeltä mainitsemattomien, joukostamme poistuneiden ammattiyhdistystovereiden muistoa.

(Vainajien muistoa kunnioitettiin hetken hiljaisuudella surumusiikin soiodessa.)

Hyvät ammattiyhdistystoverit! Elämämme, toimintamme jatkuu. Edessämme olevat haasteet ovat sekä kansallisia että myös kansainvälisiä. Työssä, tekniikassa ja elämisessä tapahtuvat muutokset eivät rajoitu vain omaan maahan. Työehtosopimusneuvotteluissa kohtaamme samoja kysymyksiä, samoja ongelmia, joihin veljesjärjestömme muissa maissa ja erityisesti Euroopassa ovat etsineet vastauksia.

Tämän kevään neuvottelukierroksella keskeiseksi noussut kysymys työaikojen joustosta on hallinnut neuvotteluja ja myös työtaisteluja läntisessä Euroopassa jo usean vuoden ajan. Olemme selvästi voineet havaita, että työnantajat sopivat yhä enemmän noudattamastaan linjasta kansainvälisesti. Tällä on ollut vaikutuksensa omassakin maassamme tapahtuneeseen ammattiyhdistysliikkeen vastaisuuden kasvuun.

Kun me korostamme työtä, tasa-arvoa, turvallisuutta ja elämisen laatua, emme ajattele yksin omaa maatamme ja omia jäseniämme. Sanomamme on, että ammattiyhdistysliikkeen jäsenet kaikkialla maailmassa voivat vaikuttaa. Heillä on oikeuksia ja heillä on keinoja. Ensisijaisin näistä keinoista on vapaa, kollektiivinen neuvottelujärjestelmä. Se edellyttää meiltä yhteistyötä ja myös järjestövoimaa.

Kuluneen edustajakokouskauden kokemusten pohjalta me käymme yhtenäisinä ja voimakkaina eteenpäin työn puolesta, oikeuksiemme puolesta ja demokratian ja rauhan puolesta.

Kokouksen avatuksi julistaminen

Julistan Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XIII edustajakokouksen avatuksi.

Kokouksen avaus vahvistettiin.
Puhetta ryhtyi johtamaan Pertti Viinanen.

Kotimaisten kutsuvieraiden esittely

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Suoritan kotimaisten kutsuvieraitten esittelyn. Valtiovaltaa edustavat pääministeri Kalevi Sorsa ja ministeri Pirjo Ala-Kapee, Uudenmaan lääninä edustaa maaherra Jakob Söderman. Helsingin kaupunkia edustaa kaupunginhallituksen puheenjohtaja Antti Viinikka, TVK:ta edustaa puheenjohtaja Matti Kinnunen ja II puheenjohtaja Riitta Prusti. Akavaa edustaa puheenjohtaja Raimo Lehtinen, STTK:ta edustaa puheenjohtaja Jorma Reini. Suomen Sosialidemokraattista Puoluetta puoluesihteri Erkki Liikanen, Suomen Kommunistista puoluetta puheenjohtaja Arvo Aalto. Lisäksi edustettuina ovat SAK:n kanssa läheisissä yhteistyösuhteissa olevien järjestöjen ja liikelaitosten edustajat sekä joukko ammattiyhdistystovereita ja muita ystäviä.

Ulkomaisten kutsuvieraiden esittely suoritetaan huomisaamuna heti kokouksen alussa.

Olkaat kaikki sydämellisesti tervetulleita ja viihtykää. Toivotaan, että kokouksesta tulee hyvä.

Valtiovalln tervehdys

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Tämän jälkeen seuraa valtiovalln tervehdys. Valtiovalln tervehdyksen esittää pääministeri Kalevi Sorsa, ole hyvä!

Pääministeri Kalevi Sorsa: Arvoisat kokousedustajat, hyvät toverit! Kuluneen kevään aikana monet talous- ja työmarkkinapoliittiset asiat ovat olleet vilkkaan ja ajojn kärjekkäänkin keskustelun kohteena. Tähän ovat antaneet aihetta tulopoliittisen kierroksen osin ristiriitaiset kokemukset. Perinpohjaiseen keskusteluun on tarvetta. Vaikuttaahan myös meneillään oleva elinkeinoelämän rakennemuutos, josta toveri puheenjohtaja puhui, työllisyyden ja toimeentulon ohella työmarkkinajärjestöjen välisiin suhteisiin.

Yhteiskunnassamme tapahtuvilla muutoksilla on monia ulottuvuuksia. Varsinkin uusi tekniikka on tuonut mukanaan uhkatekijöitä, mutta myös ennennäkemättömiä mahdollisuuksia. Joillakin aloilla tapahtuu voimakasta kasvua, toisilla taas pysähtymistä ja jopa toiminnan surkastumista kokonaan. Nousuja ja laskuja esiintyy myös eri alojen sisällä. Muutokset merkitsevät usein vaikeaa ja kivulloista sopeutumista. Niistä seuraa monille ihmisille työpaikan vaihdoksia tai pahimmassa tapauksessa pitkäaikainen rakenteellinen työttömyys.

Suhtautuminen rakennemuutokseen on joko myönteistä tai torjuvaa. Tämän taas ratkaisee suuressa määrin se, miten turvallisin mielin ammattiliittojen jäsenet työntekijöinä ja ammattiyhdistysliike yhteiskunnallisena voimatekijänä voivat niinin varautua. Valtiovalta on omalta puoleltaan ymmärtänyt näiden kysymysten tärkeyden. Sen tähden on asetettu useita komiteoita ja käynnistetty lukuisia selvityksiä taloudellisesta vallankäytöstä ja siihen osallistumisesta sekä työelämän suhteista. Valmiutta ongelmien

myönteiseen pohtimiseen tuntuu olevan myös elinkeinoelämän puolella.

Suomalainen ammattiyhdistysliike on perinteisesti ollut valmis edistämään sellaisia rakennemuutoksia, jotka ovat yhteiskunnan kokonaisedun mukaisia. Ammattiyhdistysliikkeen ja sen jäsenen valmiudet joutuvat kuitenkin kovalle koetukselle, jos muutoksista päätetään ja niitä toteutetaan työntekijöiden ja heidän järjestöjensä ulottumattomissa. Sen sijaan hyviä tuloksia saavutetaan silloin kun tekniikasta aiheutuvat muutokset voidaan toteuttaa neuvotellen.

Elinkeinoelämämme ja työllisyyspolitiikkamme menestymismahdollisuuksien turvaaminen kiristävässä kansainvälisessä kilpailussa edellyttää sellaisten menettelytapojen kehittämistä, joilla voidaan varautua entistä aikaisemmassa vaiheessa edessä oleviin muutoksiin. Tämä on varmasti myös SAK:n päämäärissä keskeisenä olevan ennakoivan edunvalvonnan mukaista.

Näillä rakennemuutoksilla on keskeisesti vaikutuksia ammattiyhdistyspolitiikkaan. Toimihenkilöjärjestöjen profiilin kohoaminen viime vuosina on varmasti tästä yksi esimerkki. Se on tuonut mukanaan myös uusia haasteita sekä vaikeuksia keskitetylle sopimusjärjestelmälle.

Hallituksen taholla pidetään välttämättömänä, että keskitettyjen tuloratkaisujen menettelytavat selvitetään ja selkiytetään nykyisen sopimuskauden aikana. Mieltä ei tänäkään keväänä ilahduttanut se, että keskitettyjen tuloratkaisujen jälkeen toteutui maan taloutta ja kansalaisten arkipäivän elämää häirinneitä pitkiä työtaisteluja.

Hallitus sitoutui kevään ratkaisuissa moniin merkittäviin lainsäädäntötoimiin. Voidaan hyvin kysyä, miten valtiovallan puolella voitaisiin jatkossa paremmin varmistua siitä, että tulo- ja työehtosopimukset todella noudattavat keskitettyä, maan talouden kannalta tervettä linjaa ennen kuin hallitus toteuttaa omat sitoumuksensa. Tässäkin mielessä käytäntöä olisi tarkennettava.

Vaikeuksista huolimatta — ja ne on syytä tunnustaa — ei kuitenkaan ole kehitetty tulopoliittisia neuvotteluja parempaa tai niitä korvaavaa järjestelmää. Tulopoliittista neuvottelujärjestelmää edelleen kehitettäessä on myös aiheellista pohtia sitä, miten sen puitteissa päästäisiin entistä konkreettisemmin käsittelemään rakennemuutoksen edellyttämiä toimia. Näitä kysymyksiä on voitava tarkastella myös eri sopimustasoilla, paikallisesti, liitoittain ja keskusjärjestötasolla.

Ehdotankin, että työmarkkinain osapuolet ryhtyvät neuvotteluihin työehtoneuvottelujen ja sopimisen uudistamiseksi niin, että ne yhtäältä tukisivat kansantalouden kehityksen kannalta perustellun linjan toteutumista ja toisaalta jättäisivät väljyyttä ala- ja työpaikkakohtaisten erityisongelmien ratkaisemiselle.

Työelämän tutkimusta olisi aiheellista tiivistää. Oikein kohdistettu tutkimustyö auttaa työmarkkinajärjestelmän kehittämistä niin, että eri sopimustasojen keskinäiset suhteet ja tehtävät tulevat paremmin ilmi. Neuvottelujärjestelmän kehittämisen ohella päästään eteenpäin myös varsinaisessa pääasiassa, työelämän uudistamisessa.

Arvoisa kokousväki! Uskon näiden kysymysten saavan SAK:n XIII

edustajakokoukselta arvokkaita vastauksia. Valtiovalta on puolestaan valmis yhteisesti sovittavalla tavalla kehittämään menettelytapoja, joiden avulla yhtäältä parlamentaarinen ja toisaalta työmarkkinoiden päätöksenteko voidaan niveltää entistä paremmin toisiinsa.

Valtiovallan puolesta toivotan menestystä SAK:n edustajakokoukselle.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kokouksen puolesta kiitän pääministeri Kalevi Sorsaa valtiovallan tervehdyksestä, jonka sisältö oli edustajakokouksemme teemojen kannalta hyvin ajankohtainen.

Pääministerin sanat keskitettyjen tuloratkaisujen merkityksestä ja niiden menettelytapojen edelleen kehittämisestä olivat vakava puheenvuoro, jota kaikkien itse tykönäen järjestöissä on syytä varsin huolellisesti tarkastella.

Kuten pääministeri toivoi, niin järjestömme SAK:han on ollut ja on vastakin mukana rakennemuutoksen hallinnassa ja maamme aseman turvaamisessa kansainvälisen kehityksen eri vaiheissa. Tämä myös mielestämme tapahtuu parhaiten asioista neuvotellen, asioista sopien. Kiitoksia hyvin paljon!

Helsingin kaupungin tervehdys

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Siirrymme muiden kotimaisten kutsuvieraitten tervehdyksiin, joista ensimmäisenä Helsingin kaupungin tervehdys, kaupunginhallituksen puheenjohtaja Antti Viinikka, ole hyvä!

Helsingin kaupunginhallituksen puheenjohtaja Antti Viinikka: Arvoisa pääministeri, rouva ministeri, SAK:n toveri puheenjohtaja, arvoisat kokousedustajat, hyvät toverit!

Kun minulle on suotu kunniatehtävä esittää Helsingin kaupungin puolesta tervehdys tälle SAK:n XIII edustajakokoukselle, lainaan aluksi Lauri Viitaa.

"Maaseudulta ei ainoastaan pohjoisesta, vaan myös lännestä, idästä, etelästä, kaikkialta virtasi jatkuvasti uutta ihmisainesta, maan sitkeätä ainesta, maan sitkeätä irtaimistoa, joka unia nähden oli viimeinkin päättänyt tarttua onnensa ohjaksiin. Kiven ja teräksen, noen ja rasvan, rahan ja lemмен kirjavassa, kirkuvassa kulttuurikarusellissa nuo raivaajasukujen liiat siemenet aikoivat luoda oman ihmeellisen elämänuransa riippumattoman, väljän ja korkean kuin kotoisten korprien taivas. Kyseessä oli teknis-sosiaalinen hiidenkirnu, jota nimitettiin myös tehdaskaupungiksi. Kaupunki laajeni, tehtaat ja makuukennostot täyttyivät sikäli kuin uusia kortteleita rakennettiin. Mitä enemmän ja nopeammin niitä tehtiin, sitä enemmän ja nopeammin niitä oli jälleen tehtävä."

Helsinkiin, maamme pääkaupunkiin ja ainoaan suurkaupunkiin soveltuu sattuvasti lainaamani Lauri Viidan Moreenin kuvaus.

Helsingillä on ollut imua ja kasvun voimaa. Helsinkiläisten lisäksi tänne matkustaa päivittäin työhön 100 000 ihmistä muualta. Puolimiljoonainen Helsinki onkin päivisin 700 000 ihmisen hiidenkirnu. Kaupunkimme on Suomen poliittisen, taloudellisen ja henkisen elämän keskus. Tämä on työn

kaupunki ilman työttömyyttä. Kaupunki tarjoaa työtä ja kaupunkiamme rakennetaan paremmaksi vain työllä.

Kustaa Vaasa perusti Helsingin vuonna 1550. Pääkaupungin arvon kaupunki sai 1812. Maantieteellinen asemamme, meri- ja pääkaupungin rooli ovat vauhdittaneet Helsingin kehitystä. Pääkaupunkiseudulla asuu joka viides suomalainen. Kasvun voimakkaimmat vuosikymmenet olivat 1950- ja 60-luvut. Tänne rakennettiin kymmenin tuhansin uusia asuntoja, kouluja ja päiväkoteja, tehdassaleja ja toimistoja, urheilukenttiä ja uimahalleja, teattereita ja kulttuuritaloja, moottoriteitä, kävelykatuja ja nyt metroa. Kaikkia näitä tarvitaan edelleen lisää. Määrän ja materian lisäämisen sijasta nyt painopistettä on kuitenkin siirretty ihmisen elämisen laadun parantamiseen.

Helsingin ongelmana on ollut rikkaan kaupungin maine, mutta samalla pääkaupungin ja ainoan suomalaisen suurkaupungin haasteet. Elämisen kustannukset ovat täällä maan korkeimmat. Asumisestaan helsinkiläinen maksaa 50 % enemmän kuin suomalainen muualla. Terveys- ja sosiaalipalveluissa on myös puutteita. Näiden hyvinvointipalvelujen kehittämisessä pääkaupungin vuoro tuli viimeisenä.

Vasta parin viime vuoden aikana on tunnustettu, että maassamme tarvitaan solidaarisuutta myös tämän seudun asukkaiden peruspalveluiden turvaamiseksi. Merkittävää olikin viime vuonna valtioneuvostossa pääministeri Kalevi Sorsan johdolla valmisteltuja tehty päätös pääkaupunkiseudun erityisongelmien korjaamiseksi.

Helsingillä on edelleen vetovoimaa, elinkeinoelämä ja hallinto pyrkivät keskittymään tänne. Täällä on tekemätöntä työtä. Emme kuitenkaan halua nykyisestäään Helsinkiä paljon kasvattaa. Siksi kannatamme kasvukeskuksia tukevaa aluepolitiikkaa ja lakimääräisten peruspalveluiden turvaamista kaikille, myös helsinkiläisille.

Etenkin sosiaali- ja terveydenhuollon peruspalveluiden ylle on kertymässä uusia uhkapilviä. Jo nyt Helsingin kaupungilla on yli 2 000 ammattitaitoisen henkilön vajuus näillä palvelualoilla. Kaupunkimme onkin ehdottanut, että kuntien virkaehtosopimuksiin tulisi hyväksyä erityinen pääkaupunkiseutunsa.

Helsinki on valtion jälkeen maan suurin työnantaja. Yli 30 000 palveluksessa olevaa on järjestäytynyt ja heistä noin puolet SAK:hon kuuluviin liittoihin, etenkin KTV:hen. Toivottavasti arvovaltainen kokouksenne tekee sellaisia päätöksiä, joilla vahvistetaan yhteiskunnan panosta välttämättömien peruspalveluiden turvaamisessa yleensä ja myös pääkaupunkiseudulla.

SAK on suomalaisen yhteiskunnan todellinen vaikuttaja. Yli miljoonajäsenenä järjestönä SAK:n sanaa kuunnellaan. SAK viitoittaa kehityksen suuntaa. Pitkänsillan toisella puolen Hakaniemen torin äärellä SAK on kiinteä osa Helsingin kaupunkikuvaa. SAK on Helsingissä työväenliikkeen vahva linnake. Tervehdin toverillisesti edustajakokoustanne ja jokaista teitä.

Helsingin kaupungin puolesta iloitsemme, että kaupunkimme saa olla juuri tämän tilaisuuden isäntäpaikkana. Arvoisat kokousedustajat, hyvät

toverit! Helsingillä ja SAK:lla on yhteinen tehtävä, yhteinen haaste. Kuntalaista ja jäsentä on palveltava, parempaan on pyrittävä. SAK:lle, myös tälle kokoukselle ja Helsingin kaupungille osuikin Lauri Viidan kehoitus sattuvana: "Uutta, uutta, eteenpäin!"

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitän Helsingin kaupunginhallituksen puheenjohtaja Antti Viinikkaa Helsingin kaupungin tervehdyksestä toteamalla, että ammattiyhdistysliike itse työllistää täällä pitkästi toistatuhatta ihmistä. Me vaikutamme työllistävästi myös matkailu- ja palveluelinkeinoihin ja olemmepa jopa välillisesti mukana tässä asuntorakennustuotannossakin. Toivomme, että yhteistyö myös jatkossa kaupungin kanssa menee erittäin hyvin. Kiitoksia.

Seuraavana meillä on muiden palkansaajakeskusjärjestöjen tervehdys, jonka esittää TVK:n puheenjohtaja Matti Kinnunen.

Muiden palkansaajakeskusjärjestöjen tervehdys

Puheenjohtaja Matti Kinnunen: Herra pääministeri, rouva ministeri, herra puheenjohtaja, arvoisat kutsuvieraat, hyvät kokousedustajat! Minulla on ilo tuoda kokoukseenne Akavan, STTK:n ja TVK:n tervehdys. Ay-liikkeen merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa on jo kauan ollut erittäin huomattava. Sen perustana on voimakas SAK, mutta kansainvälisesti katsoen erittäin korkea järjestäytymisasteemme johtuu ennenkaikkea siitä, että meillä on myös voimakkaat toimihenkilöjärjestöt. Yhdessä nämä neljä järjestöä muodostavat voiman, jonka vaikutusta ei voida olla ottamatta huomioon.

Tärkein ay-liikkeen vaikuttamisen vakiintuneista muodoista on ainutlaatuinen suomalainen tulopoliittinen sopimusjärjestelmä. Sen merkitys on ymmärretty SAK:ssa oikein ja SAK onkin erityisen voimakkaasti puolustanut tulopoliittista sopimustoimintaa silloin, kun se on ollut uhattuna. Se ei ole aina ollut helppoa, vaan voimakkaitakin toimenpiteitä on tarvittu. Viimeisin voimannäyttö, yhteislakko, osoitti SAK:n päättäväisyyden taistelussa tulopoliitiikan puolesta.

Kevään työmarkkinakierroksen tuloksena ovat sopimukset, joihin palkansaajat saavat olla tavallistakin tyytyväisempiä. Järjestöjen asettamat tavoitteet ja saavutetut tulokset olivat hämmästyttävän lähellä toisiaan, mikä osoittaa toisaalta ay-liikkeen kykyä ajaa tavoitteensa lävitse, mutta samalla myös taitoa arvioida tavoitteiden mitoitus suhteessa realistisiin mahdollisuuksiin.

Kaikki ei kuitenkaan mennyt toivotulla tavalla. Palkansaajien yhteistyö rakoili pahemmin kuin koskaan. Tapahtumien kertaaminen ja selittely ei kuitenkaan ole enää tarpeen. Myöskään syytökset puoleen tai toiseen eivät vie asiaa eteenpäin. Nyt on pystyttävä ottamaan oppia tapahtuneesta. Itse asiassa yhteisen veneen paikkaaminen on jo aloitettukin ja palkansaajajärjestöjen puheenjohtajat ovat yhteisessä kokouksessaan toukokuussa todenneet yhteistyön tiivistämisen välttämättömyyden.

Erityisen tärkeää yhteistyö on aloilla, joilla sopimustoimintaa joudutaan harjoittamaan yhteisesti. Sen osoitti hyvin selvästi äskenen Virkamieslii-

ton lakko. Siinä ajauduttiin tilanteisiin, jotka olivat todella kiusallisia sekä lakossa olleille että työrauhaan sidotuille. Näitä kokemuksia on julkisella sektorilla selvitettävä erittäin huolellisesti ja pyrittävä yhdessä luomaan parempaa pohjaa sopimustoiminnalle.

Yhteistyötä on syytä tarkastella myös aivan konkreettisella tasolla ja neuvottelutoiminnan näkökulmasta. Todettakoon, että tupo-neuvotteluja käydään kahdenvälisinä keskusjärjestöittäin ja koordinaatio näiden neuvottelujen välillä ei aina toimi tyydyttävästi. Jatkossakin voi olla se vaara, että neuvottelut eriytyvät, kun kukin järjestö käy niitä itsenäisesti. Sen vuoksi ehdotan, että tupo-neuvottelut käytäisiin yhteisneuvotteluina työnantaja-sektoreittain. Hyvä esimerkki siihen saadaan julkisen sektorin VES-neuvotteluista. Käytäntö vähentäisi yhteys- tai välitysmiehen tarvetta ja edistäisi sopimukseen pääsyä osapuolten kesken.

Tupo-neuvotteluja on perinteisesti käyty siten, että vetovastuu on ollut teollisuussektorilla. Näin tapahtui tänäkin vuonna sekä toimihenkilötupon että SAK:n tupon osalta. Tätä on perusteltu sillä, että kansantaloutemme jakovara eli tulokakun suuruus on mitoitettava avoimen sektorin tuottavuuden ja kilpailuedellytysten pohjalta. Tämä peruste onkin varsin pitkälle oikea, mitä tulee juuri kakun suuruuteen. Tuloneuvotteluissa joudutaan kuitenkin myös tämä kakku jakamaan ja tähän jakoon on kaikkien työmarkkinaosapuolten päästävä mukaan oman painoarvonsa mukaisesti. Sen vuoksi on jatkossa työmarkkinamekanismia kehitettäessä pyrittävä siihen, että julkiset ja yksityiset palvelualat tulevat nykyistä keskeisemmin mukaan tulopoliittiseen neuvottelutoimintaan ja päätöksentekoon.

Vaikka voimmekin olla tyytyväisiä tehtyihin sopimuksiin ja palkansaajakotitalouksien käytettävissä olevien tulojen lisääntymiseen, on silti syytä olla huolestunut maamme taloudellisen tilanteen kehityksestä. Vientinäkyvät sekä itään että länteen eivät näytä riittävän valoisilta. Kotimaan investoinnit polkevat paikallaan ja työttömyys on jälleen kääntymässä nousuun.

Tässä tilanteessa ay-liikkeen on pystyttävä osallistumaan taloudellisen kehityksen kääntämiseen jälleen myönteiseksi omin ehdotuksin ja ohjelmin. Tätä työtä tehdään aktiivisesti ay-liikkeen kansainvälisissä järjestöissä, erityisesti Pohjolan Ammatillisessa Yhteisjärjestössä. Aivan samoin on meillä pyrittävä laatimaan palkansaajajärjestöjen yhteinen ohjelma taloudellisen kehityksen suuntaamiseksi ay-liikkeen toivomalla tavalla. Meillä on varmasti paljon enemmän asioita, joista olemme samaa mieltä, kuin joista olisimme eri mieltä. Kuten jo alussa mainitsin, tulopoliittinen sopimustoiminta on ay-liikkeen tärkein keino vaikuttaa taloudelliseen kehitykseen. Nyt, kun työnantajien taholta on jälleen osoitettu halua luopua tuposopimusten tekemisestä, on ay-liikkeen koottava voimansa myös tämän järjestelmän säilyttämiseksi ja kehittämiseksi. Tässä työssä kolme toimihenkilöjärjestöä haluavat olla aktiivisesti mukana.

Hyvät kokousedustajat! Akava, STTK ja TVK toivottavat menestystä SAK:lle, sen nyt alkavalle 5-vuotiselle edustajakokouskaudelle. Erityisesti toivotamme menestystä tälle kokoukselle. Te teette täällä päätöksiä, jotka vaikuttavat syvästi yhteiskuntamme kehitykseen. Olkaamme valmiit yh-

teistyössä rakentamaan palkansaajien edunvalvontaa edessä olevina vuosina.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitos puheenjohtaja Matti Kinnuselle tästä palkansaajakeskusjärjestöjen tervehdyksestä. Kuten totesit, meillä palkansaajajärjestöillä on yhteinen värikäs kevätkananamme. Me olemme varmaan itsekukin tältäkin keväältä jotain oppia toivon mukaan saaneet, sillä ajan merkithän näyttävät sellaisilta, että yhteistyötämme tulisi edelleen tiivistää eikä suinkaan sitä hajottaa. Kiitos hyvin monista vinkeistä, joita puheenvuorossasi yhteistyön kehittämisen osalta esitit.

Tämän jälkeen siirrymme ulkomaisten kutsuvieraiden tervehdyksiin, joista ensimmäisenä pohjoismaisten veljesjärjestöjen tervehdys, PAY:n pääsihteeri Sune Ahlen. Ole hyvä!

Pohjoismaisten veljesjärjestöjen tervehdys

Pääsihteeri Sune Ahlen: Puheenjohtaja, toverit, herra pääministeri, rouva ministeri. Minulle on suuri ilo esittää Pohjolan Ammatillisen Yhteisjärjestön PAY:n ja kaikkien sen jäsenjärjestöjen puolesta tervehdys ja menestystyksen toivutus SAK:n edustajakokoukselle.

Ay-edustajakokouksessa perinteisesti pääpaino asetetaan pitkäntähtäimen ongelmiin. Edustajakokoukset ovat tilaisuuksia, joissa katsomme taaksepäin, vaihdamme kokemuksia ja luomme tietä tulevaisuuteen päin. Keskustelut keskittyvät tärkeimpiin ammatillisiin ay-liikkeen ideologiaky-symyksiin. Tämäkin edustajakokous vastaa täysin näitä hyviä perinteitä.

Suuressa määrässä aloitteita on tuhansien työpaikkojen ongelmat tuotu tänne. Se antaa käytännöllisen ja maanläheisen taustan edustajakokouksen keskusteluille. Monia tulevaisuuteen suuntautuneita raportteja on myös valmisteltu keskeisiltä ay-liikkeen aloilta.

Aloitteet ja raportit käsittelevät kasvavan työttömyyden uhkaa ja täystyöllisyyden vaatimusta, solidaarista palkkapolitiikkaa, sosiaalista turvallisuutta, mutta myös sitä vaikutusta mikä uudella tekniikalla tulee olemaan työpaikoilla ja myös itse ay-työhön. Eräässä raportissa keskustellaan palkansaajien kasvavista vaatimuksista olla itse mukana päättämässä siitä, mitä tapahtuu työelämässä laajasti ottaen. Taloudellisen demokratian vaatimus on ajankohtainen.

Pohjoismaisena ay-aktiivina on helppo tunnistaa tilanne. Me tapaamme samanlaisia ongelmia ja odotuksia jäsentemme piirissä kaikissa Pohjolan ay-liikkeissä. Ne ratkaisut, jotka te löydätte, ovat sen vuoksi kiinnostavia meille kaikille muille. Tämä edustajakokous on sen vuoksi edustajakokous, joka koskettaa koko Pohjolan ammattiyhdistysliikettä.

Sodan jälkeistä Pohjolaa ovat suuresta määrin leimanneet ay-liikkeen perustavaa laatua olevat arvostukset täystyöllisyydestä ja oikeudenmukaisuudesta. Kaikissa maissa taloudellinen hyvinvointi on rakennettu, että voitaisiin taata laajojen kansankerrosten hyvinvointi. Pohjoismaat, tietyllä oikeutuksella, nähdään esikuvina hyvinvointiyhteiskuntien kehityksestä.

Hyvinvointipolitiikka on suosinut taloudellista kasvua ja me voimme tänään todeta, että mitkään muut maat eivät ole selviytyneet yhtä hyvin

taloudellisesta kriisistä kuin Pohjoismaat. Missään ei niin suurella osalla väestöä ole työtä kuin Pohjoismaissa. Työn ja oikeudenmukaisuuden puolestamisen tulee sen vuoksi olla myös tulevaisuudessa meidän tärkein tavoitteemme ay-liikkeelle Pohjolassa.

Mutta viimeisten vuosien aikana olemme saaneet kokea, kuinka aattemme oikeudenmukaisuudesta ja solidaarisuudesta ovat joutuneet työnantajien hyökkäyksien kohteeksi. Puhutaan mm. markkinaa sopeutetusta palkanmäärittelystä, joustavista palkoista ja työajoista ja sellaisesta.

Nämä hyökkäykset solidaarista palkkapolitiikkaa vastaan tähtäävät ay-liikkeen heikentämiseen. Mikäli solidaarisuus palkansaajien välillä murretaan, niin silloin kenttä on vapaa ryhmien välisille riidoille, joissa työntekijät asetetaan toimihenkilöitä vastaan, teollisuustyöntekijät julkisen sektorin työntekijöitä vastaan, ammattikoulutuksen saaneet kouluttamattomia vastaan jne. Tällaisten konfliktien merkkejä on näkyvissä, jos ne jäävät pysyviksi ei ole epäilystäkään siitä, että ammattiyhdistysliike eli palkansaajat, ovat suuria häviäjiä.

Tällaisen kehityksen vaara voidaan oikeastaan välttää vain mikäli lisätään palkansaajajärjestöjen välistä yhteisymmärrystä palkkapolitiikan perusehdoista.

Tietenkin me PAY:ssa olemme kiinnostuneita siitä, että voisimme löytää ja avata teitä, joissa voidaan luoda muotoja työntekijöille ja toimihenkilöille istua samalla puolella neuvottelupöytää ja neuvotella yhdessä työnantajan kanssa. Tulemme lähiaikoina ottamaan tämän ongelman syvälliseen käsittelyyn PAY:n piirissä. Meidän ei myöskään pidä kieltää sitä, että tietyt osat elinkeinoelämästä omaavat näkemyksiä siitä, että yhteistyö talouskysymyksissä kannattaa. Ns. Gyllenhammar-Sundqvist-ryhmä on, kuten tunnettua, julkaissut laajempaa taloudellista yhteistyötä Pohjolassa käsittelevän raportin, jota me PAY:ssa pidämme hyvin mielenkiintoisena ja joka tärkeiltä osiltaan on yhteneväinen omien elinkeinopoliittisten ohjelmiamme kanssa. PAY:ssä me odotamme rakentavaa yhteistyötä Pohjoismaisen teollisuuden kehityssäätöissä, joka tulee aloittamaan toimintansa Helsingissä nyt perjantaina ja joka on tämän aikaisemmin mainitun ryhmän työn tulosta.

Toverit! Rauha ja aseriisunta ovat viimeisten vuosien aikana yhä enemmän kiinnittäneet ihmisten huomiota kaikissa maissa. Sodan vaaraa pitää yllä mieletön kilpavarustelu maailmassa. Samanaikaisesti kaikki ymmärtävät, että sota meidän aikanamme on mahdoton ajatus. Voitto yhdinasesodassa ei ole mahdollinen. Vastustajat voivat vain yhtyä hirvittävässä tuhossa, koko siviilisaatiota koskevassa katastrofissa. Kuten Olof Palme monta kertaa sanoi, maailman kansat voivat jäädä henkiin vain yhdessä.

Kansainvälisen turvallisuuden on perustuttava yhteistyöhön yhteisen henkiinjäämisen puolesta eikä molemminpuolisen tuhon uhkaan, sanoi Olof Palme. Pohjoismainen ammatillinen liike on samaa mieltä tästä turvallisuuskäsitteestä.

PAY tukee myös sen vuoksi Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen ajatusta ja me tiedämme, että tällä vaatimuksella on voimakas kansainvälinen parlamentaarinen tuki. Hyvät toverit! Näillä sanoilla minä haluan PAY:n ja

sen jäsenjärjestöjen puolesta toivottaa teille onnea ja menestystä tärkeässä työssänne.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Parhain kiitoksemme pääsihteeri Sune Ahlenille Pohjoismaiden veljesjärjestöjen tervehdyksestä. Siinä puututtiin tärkeisiin meidän oman talous- ja yhteiskuntakehityksemme tekijöihin, joita tarkastellaan säännöllisesti PAY:ssa yhdessäkin. Pidän myös erittäin tärkeänä Sunen toteamusta, että hyvinvoinnin lisäämiseksi tähtäävä politiikka on Pohjolassa edistänyt myös talouskehitystä ja auttanut meitä selviämään paremmin vuosien talouskriiseistä. SAK:han on myös PAY:n kautta osallistunut toimiin rauhan lujittamiseksi, aseidenriisunna puolesta ja ydinaseettoman Pohjolan toteuttamiseksi. Kiitoksia hyvin paljon!

Seuraavan tervehdyksen käyttää Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvoston VZSPS:n puheenjohtaja Stepan Shalajev.

Neuvostoliiton Ammattiliittojen Keskusneuvoston VZSPS:n tervehdys

Puheenjohtaja Stepan Shalajev: Kunnioitettu herra pääministeri, rouva ministeri, kunnioitettu puheenjohtaja, rakkaat toverit. Sallikaa minun Neuvostoliiton ammattijärjestöjen nimissä tervehtiä sydämellisesti SAK:n XIII edustajakokouksen osanottajia ja toivottaa tuloksekasta työskentelyä, jotta työntekijöiden päämäärät täyttyisivät. Sallikaa myöskin välittää Bulgarian, Unkarin, Saksan demokraattisen tasavallan, Romanian ja Tshekkoslovakian ammattijärjestöjen tervehdykset ja parhaimmat onnittelet edustajakokoukselle.

Olemme tyydytyksellä panneet merkille, että neuvostoliittolais-suomalainen ammattijärjestöyhteistyö, jonka alkulähteinä ovat olleet VZSPS ja SAK, laajenee vuosi vuodelta ja tällä hetkellä siihen ottavat osaa myös TVK, Akava ja STTK. Hyvin tärkeä rooli on ollut lähes kolmen vuosikymmenen ajan toimineella Suomen ja Neuvostoliiton ammattiyhdistysliikkeiden pysyvällä neuvottelukunnalla.

Viime vuosina yhteistyömme on noussut uudelle tasolle. Erittäin tärkeä on kolme vuotta sitten perustettu ammattijärjestöjen työryhmä taloudellisen yhteistyön kehittämiseksi Neuvostoliiton ja Suomen välillä. Kostamuksen vuoriteollisuuskombinaatin, Svetogorskin selluloosa- ja paperitehtaan, Raahen metallurgian tehtaan ym. kohteiden rakentamisessa ja kehittämisessä sekä monien muiden kohteiden kehittämisessä on myös vahva ammattiyhdistysliikkeen panos.

Tällä hetkellä on tärkeätä aktivoida tätä työtä ja erittäin tärkeätä on, että me kiinnitämme yhä enemmän huomiota ajankohtaisiin kysymyksiin ja työsuojeluun, työpaikkojen suojeluvaatimuksiin sekä uuden teknologian käyttöönoton sosiaalisiin ja taloudellisiin jälkivaikutuksiin, nuorisotyöhön ja naisen työhön.

VZSPS:n ja SAK:n välillä on järjestetty laajoja joukkotapahtumia, jotka ovat olleet erittäin tärkeitä kanssakäymisen kanavia suomalaisten ja neuvostoliittolaisten työläisten välillä. Me uskomme, että syksyllä tapahtuva seuraava tapaaminen tulee olemaan merkittävä kansainvälisen rauhan vuoden tapahtumasarja, joka osoittaa toisaalta ammattijärjestöjemme päättä-

väisyyden yhdessä kamppailla työväestön perusetujen puolesta.

Erittäin tärkeä pohja maittemme suhteille on vuonna 1948 allekirjoitettu sopimus ystävydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta. Me kiinnitämme siihen erittäin suurta huomiota ja olemme valmiit antamaan kaiken tukemme VZSPS:n ja SAK:n suhteille.

VZSPS:n ja SAK:n suhteet eivät ole tärkeitä pelkästään meille. Ne vaikuttavat yleensä koko ammattijärjestöjen toimintaan. Ne osoittavat idän ja lännen dialogin mahdolliseksi myös ay-liikkeessä. Tällainen dialogi on erittäin tärkeä, jotta me pystyisimme välttämään ydinsodan. Emme saa sallia ydinsotaa. Emme saa antaa varustelun siirtyä avaruuteen. Hiljakkoin Tshernobylin atomivoimalassa tapahtunut onnettomuus todistaa vielä kerran sen, kuinka varovainen pitää olla atomin kanssa, vaikka sitä käytetään rauhanomaisessa tarkoituksessa. Se todistaa yhä uudestaan ja uudestaan kuinka valtava jättiläismäinen tuhoava voima on atomissa, etenkin atomi-aseessa.

Sen käyttöä ei voida sallia ja ydinkonflikti on estettävä — tähän tähtäävät monilukuiset Neuvostoliiton esitykset, joita maamme ammattiliitot täydellisesti kannattavat. Tähän tähtää Neuvostoliiton esittämä ohjelma ydin- ja muiden aseiden täydellisestä hävittämisestä vuoteen 2000 mennessä. Tätä palvelevat myös Neuvostoliiton yksipuolinen ydinkokeiden keskeyttäminen, esitys ydinkoekieltä käsittelevästä Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain huipputapaamisesta sekä maamme kannatus ydinasettomille vyöhykkeille mm. Pohjolassa.

Me keskitämme kaikki voimamme sodanvastaiseen työhön. Me haluamme tältä puhujakorokkeelta julistaa, että neuvostoliittolaiset ammattijärjestöt tekevät kaikkensa tämän tavoitteen saavuttamiseksi. Ne laajentavat yhteistyötään sosialististen maiden ammattiliittojen sekä muiden poliittisesti eri tavoin orientoituneiden ammattiliittojen kanssa.

Rakkaat toverit! Meidän maamme on tällä hetkellä erittäin tärkeässä vaiheessa. Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen 27. edustajakokouksessa määriteltiin uudet kehitysnäkymät seuraavalle viisivuotiskaudelle, joka keskittyy lähinnä työtekevien elintason parantamiseen, meidän maamme talouden kehittämisen nopeuttamiseen sekä yritysdemokratian kehittämiseen.

Keskeisiä kysymyksiä ovat tietenkin työntekijöiden demokraattiset oikeudet, työntekijöiden oikeuksien ja etujen puolustaminen. Sydämellisesti haluaisin välittää neuvostoliittolaisten työntekijöiden tervehdyksen teidän edustajakokouksellenne sekä toivottaa mitä parasta menestystä edustajakokoukselle sekä ystävälliselle Suomen kansalle. Kiitos.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitoksia puheenjohtaja Shalajeville VZSPS:n ja muiden sosialististen maiden tervehdyksestä. Olen samaa mieltä siitä, että Suomen ja Neuvostoliiton ammattiliittojen perinteiset ja monipuoliset yhteistyösuhteet lujittavat merkittävästi maittemme välistä tiivistä kanssakäymistä. Myös SAK on ottanut kantaa viime aikoina tehtyihin aloitteisiin aseistariisunnan edelleen edistämiseksi. Odotamme paljon johtavien suurvaltojen välisiltä neuvotteluilta, jotka jatkuvat edelleen Gene-

vessa. Me SAK:na olemme myös ilmaisseet tukemme NKP:n pääsihteeri Mihail Gorbatshovin aloitteelle ydinaseitten poistamisesta vuoteen 2000 mennessä. Hyvin paljon kiitoksia tervehdyksestä. Luovutan seuraavan puheenvuoron Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton VAKL:n pääsihteerille John Vandervekenille.

Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton VAKL:n tervehdys

Pääsihteeri John Vanderveken: Hyvä puheenjohtaja, pääministeri, ministeri, hyvät ystävät! Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälisen Liiton pääsihteerin työssä yksi mielenkiintoisimmista tehtävistä on osallistua jäsenjärjestöjen edustajakokouksiin. Meillä on tällä hetkellä 146 jäsenjärjestöä 99 maasta, mutta kuten SAK, niistä useimmat eivät pidä kokouksiaan vuosittain. Näiden järjestöjen keskusteluissa esiintyy paljon samoja teemoja. Yksi niistä on yleinen toivomus edistää rauhaa, turvallisuutta ja aseistariisuntaa, toinen taas on pyrkimys lisätä kehitystyöhön varattuja määrärahoja.

Vuonna 1982 maailmassa käytettiin asevarusteluun 650 miljardia USA:n dollaria, mikä on enemmän kuin 50 vähiten kehittyneen maan — noin 1 500 miljoonan ihmisen — yhteenlasketut tulot. Tällaiset ristiriidat osoittavat, miten paljon varoja tuhlataan sotilaalliseen varustautumiseen, mutta ehkä tätäkin huolestuttavampaa on inhimillisten resurssien haaskaus. Tällöin ajattelen mm. teknisesti korkealle koulutettuja ihmisiä.

Sekä teollisuus- että kehitysmaissa — riippumatta niiden poliittisesta järjestelmästä — hyvin suuri osa kalliisti koulutetuista tiedemiehistä tutkii uusia pitkälle kehitettyjä asejärjestelmiä. Erikoistuneet ase-teollisuusyritykset kuluttavat usein enemmän aikaa ja rahaa omaan poliittiseen edunvalvontaansa toimitussopimustensa turvaamiseksi kuin vaihtoehtoisten markkinoiden etsimiseen. Olen varma, että tilanne on sama sekä idässä että lännessä, etelässä ja pohjoisessa.

Tässä suhteessa ammattiliitot, eritoten SAK, on tehnyt erittäin arvokasta työtä etsimällä keinoja muuttaa teollisuuden suuntaa pois liiallisesta varusteluun keskittyneestä tuotannosta. Jos me kiinnitämme huomiota niihin yhteiskunnallisiin ja taloudellisiin etuihin, joita saavutetaan ratkaistaessa köyhien maiden ongelmat ja toisaalta niihin ongelmiin, jotka liittyvät jatkuviin ylisuuriin puolustusmenoihin, me voimme osaltamme vaikuttaa siihen, että meidän hallituksemme ja äänestäjäkuntamme ymmärtävät ne todelliset kustannukset, joita koituu silloin, jos me emme onnistu turvaamaan kansainvälistä aseistariisuntaa.

Rauhan, taloudellisen kehityksen ja yhteiskunnallisen oikeudenmukaisuuden kysymykset liittyvät läheisesti toisiinsa. Työttömyys, nälkä ja köyhyys aiheuttavat jännitteitä ja sotia. Samalla tavalla yksilöiden, kansojen ja valtioiden oikeuksien polkeminen on uhka rauhalle. Siksi me aina liitämme oman toimintamme pyrkimyksiin luoda pysyvä perusta rauhalle, sananvapaudelle, ilmaisunvapaudelle, järjestäytymis- ja liikkumisvapaudelle. Tämä on lähtökohhta myös VAKL:n vuoden 1983 Oslon kokouksen rauhaa, turvallisuutta ja aseistariisuntaa koskevassa julkilausumassa. Ja vaikka itse sanonkin, se oli hyvä julkilausuma. Lähetettyämme sen eri puolille maail-

maa me saimme sen johdosta onnittelevia eri järjestöiltä ja poliittisilta johtajilta.

Kuitenkin nyt kolmen vuoden jälkeen pelkään, että hyvistä aikomuksistaamme ja vaikutusvallastamme huolimatta yleisessä tilanteessa ei ole tapahtunut suurtakaan muutosta; jotkut sanoisivat jopa, että tilanne on edelleen huonontunut. Kuitenkin meidän on oltava realisteja. Suurin syy varustelumenoihin on turvallisuuden tarve. Jos hallitukset uskovat, että niiden kansalliset edut ovat uhattuina, ne pyrkivät varmistumaan siitä, että niillä on sotilaalliset valmiudet puolustaa näitä etuja. Siksi VAKL:n hallitus päätti kaksi viikkoa sitten seurata Oslon kokouksemme julkilausuman päätöksiä ja tarkastella vielä syvemmin rauhan, turvallisuuden ja aseriisunnan ongelmia.

YK:n rauhan vuoden 1986 loppuun mennessä minä tulen yhdessä joidenkin VAKL:n jäsenjärjestöjen ammattiyhdistysjohtajien kanssa järjestämään useita korkean tason tapaamisia maailman poliittisten johtajien kanssa. Me haluamme saada tietoja ja mikäli mahdollista, me haluamme myös vaikuttaa kansainvälisiin neuvotteluihin sotilaallisen jännityksen lieventämiseksi ja asevarustelun rajoittamiseksi.

Rauha ei koskaan toteudu minkään ihmeen kautta. Sitä on rakennettava pitkällisissä neuvotteluissa. Se voidaan säilyttää vain jatkuvilla keskusteluilla, joissa osanottajamaat voivat ilmaista huolestuneisuutensa rauhaa uhkaavista tekijöistä ja löytää yhteisesti hyväksyttäviä ratkaisumalleja. Kukaan ei halua vain laskea ohjusten lukumääriä. Mutta meidän tulee ammattiyhdistysliikkeessä päästä tehokkaisiin aserajoitussopimuksiin. Ne perustuvat luotettaviin asejärjestelmiä koskeviin päätöksiin. Jos me ayliikkeessä haluamme antaa panoksemme tähän, meidän täytyy saada riittävästi tietoa neuvotteluprosessin yksityiskohdista. Sivusta seuraaminen ja yksipuolinen kritiikki ei ole kovinkaan rakentavaa.

Me olemme itse neuvottelijoita ja me tiedämme retoriikan arvon, mutta on olemassa aikoja ja tilanteita, jolloin retoriikan täytyy väistyä kovan neuvottelun tieltä. Toivon, että me nyt olemme siinä vaiheessa, ja että me VAKL:n piirissä voisimme tehdä voitavamme tehokkaiden ja kestävien sopimusten aikaan saamiseksi. Tässä suhteessa Vapaiden Ammattiliittojen Kansainvälinen Liitto tulee edelleen kiinnittämään suurta huomiota YK:n rauhanturvaavaan rooliin. Suomella on ylpeä perinne YK:n tukemisessa, jota tervehdin suurella tyydytyksellä. Me VAKL:ssa olemme vakuuttuneita siitä, että YK:n monenkeskistä roolia pitää vahvistaa ja tulen ilmoittamaan tämän myös YK:n pääsihteerille tavatessani hänet lähikuukausien aikana.

Herra puheenjohtaja, kokousedustajat! Tiedän, että SAK on liittomme jäsenjärjestö, joka on enemmän kuin mikään muu liitto omistautunut kansainvälisyydelle, ihmisten vapauksien puolustamiselle kaikkialla maailmassa, kaikkien työtekevien ihmisten taloudelliselle vapauttamiselle ja maailman rauhan asialle sekä aseistariisunnalle. Vapaiden Ammattiliittojen Kansainvälinen Liitto on teidän internationaalinne.

Te voitte olla vakuuttuneita siitä, että me emme tyydy vain kirjoittamaan julkilausumia, vaan pyrimme päättäväisesti päämääriin myös korkeimmalla poliittisen päätöksenteon tasolla. Teidän jatkuvan tukenne turvin voin

olla optimistinen ja uskoa, että me saamme aikaan edistystä ainakin kaikkein tärkeimmillä aseriisunnan ja kehitystyön alueilla. Haluan kiittää teitä tarkkaavaisuudestanne ja tuoda teille Vapaiden Ammattiliittojen Kansainvälisen Liiton terveiset, toivottaa teille menestyksellistä edustajakokousta. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitän pääsihteeri John Vandervekeniä VAKL:n tervehdyksestä, jossa käsiteltiin erityisesti kahta kansainvälisen toimintamme kannalta keskeistä kysymystä eli solidaarisuutta ja rauhan-työtä. Kansainvälisen solidaarisuuden lujittamisesta tullaan täällä edustajakokouksessamme varmasti hyvin paljon keskustelemaan, onhan asialistal-
lamme mm. solidaarisuuskeskuksen perustaminen ja siihen liittyvät muut toimet. Omalta osaltamme SAK:ssa voimme sanoa tukevamme VAKL:n pyrkimyksiä ja aloitteita aseistariisunnan edistämiseksi. On tärkeää, että kansainvälinen järjestömme on ryhtynyt uusiin toimiin juuri Yhdistyneitten Kansakuntien rauhanvuoden merkeissä. Kiitoksia hyvin paljon.

Seuraavan puheenvuoron käyttää Euroopan Ammatillisen Keskusjärjestön EAY:n apulaispääsihteeri Björn Pettersson.

Euroopan Ammatillisen Yhteisjärjestön EAY:n tervehdys

Pääsihteeri Björn Pettersson, EAY: Puheenjohtaja! Toverit! Arvoisat vieraat! Suurella ilolla haluan Euroopan Ammatillisen Keskusjärjestön EAY:n puolesta esittää lämpimän solidaarisuus- ja yhteistyötervehdyksemme SAK:ille ja sen kolmannelletoista edustajakokoukselle.

EAY edustaa 44 miljoonaa työntekijää Länsi-Euroopassa. Sillä on jäsenjärjestöjä kaikissa Länsi-Euroopan maissa. Yhteinen tehtävämme on yhteistyössä voimistaa eurooppalaisten kansainvälistä solidaarisuutta ay-liikkeen piirissä ja muotoilla ay-liikkeen vaatimukset Euroopan tasolla.

EAY edustaa tänään noin kolmasosaa työtätekevistä väestöstä Länsi-Euroopassa. Se merkitsee, että EAY järjestönä edustaa varsin suurta potentiaalista voimaa työntekijöiden taistelussa Euroopassa.

EAY:n edustajakokous 1985 Milanossa muotoili politiikkamme ja nyt meidän kaikkien tehtävänä on käyttää potentiaalista voimaamme ja resurssejamme painostaaksemme Euroopan työnantajajärjestöjä sekä kansallisia hallituksia ja eurooppalaisia instituutioita — Euroopan yhteisön neuvostoa ja EFTA:a — toimenpiteisiin, joista Milanon kongressi päätti.

Edustajakokouksemme muotoilemia vaatimuksia on sen jälkeen esitetty eri tavoin kaikille niille eurooppalaisille instituutioille ja järjestöille, jotka ovat meille kiinnostavia.

EAY:n vaatimukset ovat lyhyesti seuraavat:

- Työtä kaikille (20 miljoonaa työtöntä).
- Talouspolitiikkaa on muutettava siten, että se luo työpaikkoja ja yhteiskunnallista oikeudenmukaisuutta.
- On tehtävä sekä julkisia että yksityisiä investointeja Euroopan infrastruktuuriin.
- On toteutettava miesten ja naisten tasa-arvo yhteiskunnassa, työelämässä ja ammatillisissa järjestöissä.

— On kamppailtava rotusortoa ja vierasvihamielisyyttä vastaan.

— Euroopan yhteisö on hyväksynyt ohjelman ns. "yhteismarkkinain" luomisesta taloudellisen yhteistyön helpottamiseksi. Tässä prosessissa EAY:llä on tärkeä rooli valvoa, ettei se tapahdu työntekijäin itselleen kamppailmien oikeuksien ja sosiaalisen turvallisuuden kustannuksella. EAY on jopa korostanut, miten välttämätöntä on EFTA-maiden vetäminen mukaan tähän prosessiin ja että EFTA-maiden tulee lisätä toimintaansa ja sitoutumistaan tämän koko Euroopalle niin tärkeän kysymyksen puolesta.

— EAY vaatii, että kun työpaikoilla otetaan käyttöön uutta teknologiaa, työnantajain on informoitava ja konsultoitava ja siis asetettava työntekijäin ja heidän ammatillisten järjestöjensä kanssa neuvottelupöytään.

— Työaikaa on lyhennettävä työntekijäin sosiaalisen kanssakäymisen parantamiseksi, työttömyyden pysäyttämiseksi ja lisätyöpaikkojen luomiseksi.

— Työelämää on demokratisoitava.

— Tarvitaan työmarkkina- ja koulutuspoliittisia instansseja luomaan turvallisuutta jatkuvasti tapahtuvissa rakennemuutoksissa ja kasvattamaan hyvin koulutettua väestöä ja työvoimaa. Siten voimme kohdata luottavaisina tulevaisuuden haasteet.

— EAY haluaa voimistaa ja lujittaa demokratiaa Euroopassa. Siitä on muistutettava päivittäin ja jokaiselle sukupolvelle. Länsi-Euroopassa vallitseva työttömyys kovertaa jälleen demokratiaa. Jälleen ilmenee fasistisia tendenssejä, rasismia ja vierasvihaa, joita vastaan on kamppailtava.

— Ammattiyhdistysoikeuksia vastaan hyökätään nykyään useissa Länsi-Euroopan maissa. Iso-Britannia, Hollanti, Tanska, Belgia, Turkki ja Puola ovat esimerkkejä Euroopan maista, joissa ay-oikeuksia supistetaan tai ne kielletään kokonaan työntekijöiltä.

— EAY on hyväksynyt ohjelman toimenpiteistä, joihin Euroopan instituuttien ja hallitusten on ryhdyttävä ympäristömme suojelemiseksi ja luontomme palauttamiseksi tilaan, jossa se oli ennen saastumista. Tämä kysymys on tullut nopeasti entistä ajankohtaisemmaksi Tshernobylin onnettomuuden jälkeen.

— EAY on aktiivisesti sitoutunut rauhan- ja aseistariisunnan kysymyksiin. Tällä hetkellä on tärkeintä, että USA:n ja Neuvostoliiton välisissä neuvotteluissa päästään tuloksiin, jotta atomiaseet saadaan kokonaan poistettua ja hävitettyä. On tärkeää, että Wienin neuvotteluissa, Tukholman konferenssissa ja Geneven neuvotteluissa päästään konkreettisiin tuloksiin. Myös Helsingin asiakirjansopimuskohdat tulee toteuttaa. Siten Euroopaan ja koko maailmaan saadaan toteutettua rauha ja aseidenriisunta.

Tässä oli muutamia tärkeimpiä kysymyksiä, joiden puolesta EAY toimii, jotta saataisiin parempi Eurooppa, Eurooppa, joka on demokraattinen, jossa vallitsee täystyöllisyys ja yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus, Eurooppa, jossa oikeistovoimat on lyöty.

Suomen SAK on ollut ja on edelleenkin EAY:n hyvin aktiivinen ja arvostettu jäsen. Toivon edustajakokouksellenne menestystä, että se johtaa uusiin myönteisiin tuloksiin työntekijäin ja järjestönne jäsenten eduksi ja

että edustajakokouksenne päätökset myös inspiroivat EAY:n toimintaa. Kiitoksia puheenjohtaja.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitän apulaispääsihteeri Björn Petterssonia EAY:n tervehdyksestä, jossa selvitettiin taloudellisen ja yhteiskunnallisen kehityksen ongelmia läntisen Euroopan näkökulmasta katsoen. On syytä todeta, että huolestamme ja myös toimintatarpeemme ovat hyvin paljon samanlaisia. Rakennemuutoksen hallitsemisen tarve on erityisen suuri läntisessä Euroopassa, jota 70- ja 80-luvun talouskriisit ovat pahiten koskeneet. Viime kädessä näitä ongelmia ei suinkaan ratkaista edes maaryhmien puitteissa vaan laajan kaikkia koskevan kansainvälisen yhteistyön kautta.

Ulkomaisten vieraittemme tervehdykset ovat osoittaneet, että ay-liikkeen kansainvälistä yhteistyötä tarvitaan nyt ehkä enemmän kuin aikaisemmin, sillä niin rauhan- ja turvallisuuden kysymykset kuin myös talouden ja työllisyyden ongelmat ovat meille kaikille yhteisiä. Kokouksen puolesta haluan vielä kerran lausua parhaan kiitoksemme kaikille ulkomaisten kutsuvieraitten tervehdyksen esittäneille.

Tämän jälkeen siirrymme työväenpuolueitten tervehdyksiin, joista ensimmäisen käyttää puoluesihteeri Erkki Liikanen. Ole hyvä!

Suomen Sosialidemokraattisen Puolueen tervehdys

Puoluesihteeri Erkki Liikanen: Arvoisat edustajakokouksen osanottajat, hyvät toverit! Nyt päättyvällä SAK:n viisivuotisella edustajakokoukskaudella on maassamme eletty varsin vakaan taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen kautta. Reaaliansiot ovat kasvaneet, eläketurva on parantunut, työaika lyhentynyt, lapsilisät nousseet ja työttömyysturvakin uudistettu. Nämä saavutukset eivät kuitenkaan työväenliikkeelle riitä. Tiedämme, että työttömyyden poistaminen, sosiaaliturvan aukkojen ja heikkouksien korjaaminen, kulttuurin kukoistus ja työelämän tasa-arvo odottavat vielä monelta osin tekijäänsä ja toteuttajaansa.

Ammattiyhdistysliikkeen ja poliittisen työväenliikkeen kiinteä yhteistyö, mutta samalla myös vakiintunut työnjako, ovat Sosialidemokraattisen Puolueen mielestä jatkossakin maamme yhteiskunnallisen edistyksen perusta.

Eräät porvarilliset tahot ja poliitikot syyttivät tämän kevään aikana SDP:tä siitä, että se on antanut tukeaan ammattiyhdistysliikkeen pyrkimyksille. Tällä kertaa nuo syyttäjät eivät aivan väärässä ole olleetkaan. Jos suomalaisessa yhteiskunnassa pyritään poliittisista syistä luomaan tilanne tai käyttämään hyväksi syntynyttä tilannetta, jossa suurinta suomalaista palkansaajajärjestöä ollaan ajamassa nurkkaan, on päivänselvää, että Sosialidemokraattinen Puolue ei tuota kehitystä tule hyväksymään. Silloin aina poliittinen ja ammatillinen työväenliike tiivistävät rivinsä ja asettuvat yhdessä kamppailuun niitä vastaan, jotka haluavat kääntää maamme kurssia oikealle. Näin on tapahtunut tänä vuonna ja niin tulee tapahtumaan myös jatkossa.

Yhtä selvää on se, että ammattiyhdistysliikkeen itsenäinen tehtävä on

vastata jäsentensä eduista työmarkkinoilla. Sen tehtävän ay-liikkeen toverit itse parhaiten osaavat hoitaa, eikä SDP tule siihen sekaantumaan. Ei silloinkaan, kun palkansaajajärjestöjen välillä saattaa olla ristiriitoja, jotka johtuvat niiden jäsenten erilaisista eduista ja näkökulmista. Me toivomme myös, että muut poliittiset tahot noudattavat samaa periaatetta. Kokemus on osoittanut sen parhaimmaksi.

Hyvät toverit! Sosialidemokraattisen Puolueen puolesta haluan esittää lämpimän tervehdyksemme ja menestyksen toivotuksen tärkeälle kokouksellenne. Olemme varmoja siitä, että vapauden, solidaarisuuden ja tasa-arvon yhteiskunta voidaan rakentaa yhteistyöllä. Jatkokoon poliittisen ja ammatillisen liikkeen yhteistyö paremman huomisen rakentamiseksi.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Paljon kiitoksia puoluesihteeri Erkki Liikakselle ystävällisistä sanoista. Historiallisestihan SAK on sosialidemokraattisen puolueen lapsi. Vanhempiaan ei uudesta teknologiasta huolimatta vielä voi valita, mutta ystävänsä kyllä. Ilolla totean, että me SAK:ssa pidämme Suomen Sosialidemokraattista Puoluetta myös hyvänä ystävänä. SAK:kin täyttää ensi vuonna jo 80 vuotta. Toivoa sopii, ettemme me vanhuksot ole vielä kovin raihnaisia siinä vaiheessa, eritoten kun meillä työväenliikkeessä on menossa aikamoiset ohjelmatyöt, joissa haemme vastauksia tulevaisuuden kysymyksiin.

Toivon, että niin SDP kuin SAK:kin pystyvät kohtaamaan tulevaisuuden lapsen uteliaisuudella, nuoren innolla ja voimalla sekä vanhuksen kokemuksella ja elämänviisaudella. Kiitoksia.

Seuraava puheenvuoro Suomen Kommunistisen Puolueen puheenjohtaja Arvo Aalto. Ole hyvä!

Suomen Kommunistisen Puolueen tervehdys

Puheenjohtaja Arvo Aalto: Toverit puheenjohtajat, arvoisat kutsuvieraat, hyvät toverit! SKP ja SKDL tervehtivät miljoonajäsenistä SAK:ta ja edustajakokoustanne toverillisesti ja yhteistyötahtoisesti. On kansamme suuren enemmistön etujen mukaista, että SAK on itsenäinen, yhtenäinen ja vahva, tehtävistään tietoinen, tulevaisuuteen katsova ja muutosta hakeva työväen sosialistisesta arvomaailmasta käsin. Toimintakykynsä ja voimansa SAK kykenee turvaamaan parhaiten toteuttamalla kypsällä tavalla demokraattisia menettelytapoja, takaamalla jäsentensä tavoitteiden ja tahdon esteettömän esillepääsyn. Tällaisen SAK:n puolesta me kommunistit työskentelimme hajanaisia ammattiyhdistysliikkeen voimia koottaessa ja luotaessa edellytyksiä SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen nousulle. Linjamme on sama nyt ja myös tulevaisuudessa.

Kommunistinen ja sosialidemokraattinen työväenliike ovat pääosin samoilla linjoilla ihmiskunnan tulevaisuuden kannalta tärkeimmässä asiassa: ydinsodan estämisessä ja aseiden riisunnan toteuttamisessa. Neuvostoliiton kommunistisen puolueen vastuullinen ja aloitteellinen rauhanpolitiikka sekä Sosialistisen Internationaalin piirissä tehty työ ovat edistäneet tämän historiallisen mahdollisuuden avautumista. Työväenliikkeen on kyettävä käyttämään tuota mahdollisuutta hyväksi ja etenemään varustelukilvan

pysäyttämiseksi, avaruuden aseistamisen estämiseksi ja ydin-, kemiallisten ja muiden aseiden vähentämiseksi päämääränä täydellinen aseidenriisunta, kaikkien kansojen yhtäläinen turvallisuus ilman tuhoaseita ja armeijoita. Myös ammattiyhdistysliikkeellä on tärkeä osa rauhan maailman rakentamisessa.

Suomessa kansandemokraattien ja sosialidemokraattien yhteistyö on kansainvälisesti verrattuna hyvää, mutta parantamisen varaa on vielä paljon. Suomalaisen työväenliikkeen on kyettävä parempaan yhteistyöhön ja voitettava puolelleen kansan nykyistä laajempi kannatus, jos se haluaa olla keskeisessä osassa kansamme tulevaisuutta muovattaessa. Työväenliikkeen on osoitettava luotettavasti kansallemme turvallisemman ja henkisesti rikkaamman elämän mahdollisuus. On terveen järjen vastaista, että palkkatuloilla ja palkkaan perustuvan sosiaaliturvan varassa elävien osuus lisääntyy yhteiskunnassa, mutta samalla porvarien kannatus ja vaikutus kasvaa. Kuitenkin porvarien politiikka ylläpitää suurtyöttömyyttä ja lisää elämisen vaikeuksia, nopeuttaa pääomien ja omaisuuksien keskittymistä, pönkittää omistamiseen perustuvaa vallankäyttöä ja heikentää itsenäisen kansallisen olemassaolon perusteita.

Tämä on haaste myös ammattiyhdistysliikkeelle. Sen osoittavat myös STK:n johtohenkilöiden tuoreet, mahtipontiset julistukset, jotka henkivät menneiden aikojen käsityksiä työnantajien oikeudesta tehdä haluamiaan sopimuksia ammattiyhdistysliikkeen käsityksistä piittaamatta. Luulisi työnantajienkin kykenevän tekemään tykkäänään toisenlaisia päätelmiä SAK:n yhteislakosta ja kevään muistakin lakoista.

Palkkatyö vähenee ja työn sisältö muuttuu, mutta inhimillinen työ säilyy tärkeimpänä elämän ja yhteiskunnan ylläpitäjänä. Ihmisten parempi elämä ei vaadi palkkatyön lisäämistä, mutta kylläkin sen oikeudenmukaisempaa jakamista siten, ettei kenenkään tarvitse olla työttömänä vastoin tahtoaan. Työajan lyhentäminen ei yksin riitä keinoksi työttömyyden poistamiseksi, mutta ilman 35-tuntisen ja sitäkin lyhemmän työviikon toteuttamista ei työttömyyden poistaminen onnistu nykytodellisuudessa.

Suomalainen työläinen ja toimihenkilö ovat yhteiskuntamme täysivaltaisia kansalaisia vasta sitten, kun heillä on mahdollisuus välittömään osallistumiseen työpaikallaan ja laajemminkin yhteiskunnassa. Työstä on tehtävä tärkein vallankäytön peruste, demokratiaa on kehitettävä itsehallinnon suuntaan. Tasa-arvoisuuden toteuttamiseksi on nykyisin pienipalkkaisimpien ryhmien ansioita parannettava ratkaisevasti, vaikka se ei luonnollisesti yksin riitä. Vuosisataiset miesten yhteiskunnan naisia alistavat perinteet, tavat ja tottumukset vaativat poistuaakseen myös asenteiden vallankumousta. Työväenliikkeen on nopeutettava ihmisten tasa-arvon toteutumista työelämässä, yhteiskunnassa, järjestöissä ja kodeissa.

Hyvät toverit, toivotan edustajakokouksellenne mitä parhainta menestystä. Tehkäämme yhdessä suomalaisen työväenliikkeen uutta historiaa, josta myös tulevat sukupolvet voivat olla ylpeitä!

Puheenjohtaja Pertti Viinanen: Kiitän puheenjohtaja Arvo Aaltoa tervehdyksestä ja siihen liittyvistä varsin vakavista ja varteenotettavista sanoista.

Ilokseni voin todeta, että kuluneella edustajakokouskaudella yhteistyö SAK:n sisällä on mielestäni ollut varsin erinomainen. Voimme puhua jopa historiallisesti merkittävästä kehityksestä meidän oman liikkeemme sisällä poliittisten ryhmien välillä. Uskon, että välitän kokouksemme yksimielisen kannan, kun toivon yhteistyön jatkuvan ja edelleen kehittyvän. Kokouksemme tulee käsittelemään ja päättämään tärkeitä tavoitteista ja kannanotoista, ja kuten totesit, tuloksia niiden pohjalta voimme saavuttaa vain hyvällä yhteistyöllä. Kiitoksia hyvin paljon!

Totean, että olemme suorittaneet kokouksen avauksen ja esitän, että ennako-ohjelman mukaisesti keskeytämme kokoustyöskentelyn tähän ja jatkamme varsinaisena kokoustyöskentelynä kello 18. Voidaanko tämä esitys hyväksyä?

Hyväksytään.

Kokouksen keskeytys

Kokous keskeytettiin klo 13.48.

Tauon jälkeen kokousta jatkettiin 2.6.1986 klo 18.01.

Puheenjohtajana Olavi Hänninen

Sihteerinä Marja-Leena Jylhä

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: SAK:n XIII edustajakokous jatkuu. Tode-
taan, että istunnossa toimii puheenjohtajana Olavi Hänninen.

2. §

Kokousedustajien toteaminen

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Ryhdymme käsittelemään kokouksen järjestäytymiseen kuuluvia asioita ja ensimmäisenä on vuorossa kokousedustajien toteaminen. Kaikille edustajille on lähetetty ilmoittautumiskortti, joka on omakätisesti allekirjoitettuna jätetty kokouskansliaan.

Kokouskanslian antamien tietojen mukaan oli kokouksen alkaessa kello 11.00 läsnä 437 edustajaa, poissa 3. Hallituksen jäseniä oli läsnä 25. Tilintarkastajia oli läsnä kaksi, poissa yksi kolmesta tilintarkastajasta.

Edelleen kokouskanslia ilmoittaa, että kello 18.00, jatkettaessa kokousta, oli läsnä 440 edustajaa, ei siis yhtään poissa. Hallituksen jäseniä läsnä 25, ei myöskään yhtään poissa ja tilintarkastajia läsnä kaikki kolme.

Ehdotan, että merkitsemme edustajaluettelon kokouksen pöytäkirjaan, ja toteamme, että kokousedustajien toteaminen on loppuun käsitelty. Voitaan tehdä näin.

Merkitään. Merkittiin. Asia on loppuun käsitelty.

Edustajaluettelo oli seuraava:

Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto ATK r.y.

Varsinaisina edustajina: Ossi Porkka, Pekka Lindeman, Reijo Johansson, Esa Pitkälä, Leo Iilahti, Lauri Komulainen, Paavo Piispanen, Pertti Villa, Kalevi Markkinen, Olavi Aapajärvi, Pekka Vuorinen, Kauko Lehikoinen, Kalevi Westman, Seppo Antikainen, Veijo Suomela, Leo Roppola, Reijo Parjanen ja Urpo Ihalainen.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.

Varsinaisina edustajina: Jorma Kallio, Elli Aatela, Sulevi Heinonen, Riitta Kantola, Sinikka Koro, Irja Vainonen, Riitta Henttonen, Rauno Airas, Risto Puhakka, Eira Setälä, Kirsti Ylä-Peräinen, Aino Mikkola, Erja Reinikainen, Helinä Korkea-aho, Veikko Byysing, Lilja Laukkainen, Eila Kettunen ja Elsa Hyyryläinen ja varaedustajana: Anneli Salonen.

Ilmailualan Unioni r.y.

Varsinaisena edustajana: Rainer Hakala.

Kemian Työntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Muisto Tarvainen, Maija Rissanen, Erkki Pekola, Niilo Sihvonon, Kari Koistinen, Helge Paaso, Taisto Hakala, Teijo Smätrask ja Seija Haasiosalo.

Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Sisko Leppäkangas, Olavi Valtola, Eva-Kaisa Jämsen, Jyrki Koikkalainen ja Taina Kuusinen.

Kumi- ja Nahkavyöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Marja-Terttu Vahtolampi, Hilikka Häkkinen, Paula Leino, Raimo Jääskö, Lauri Mäkinen, Anneli Fogde ja Margit Suominen.

Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.

Varsinaisina edustajina: Aarre Saukkonen, Aulis Laakso, Asko Lampsijärvi, Seija Riihimäki, Heikki Tuominen, Kerttu Santala, Urpo Maisila, Sirkka Vuorinen, Taina Kallio, Matti Lindström, Arja Eder, Sampo Papunen, Pekka Hoi vala, Olavi Hynynen, Anja Kontio, Tauno Rieppala, Pirkko Leskinen, Veli Tikkanen, Elsa Hiltunen, Eila Björkbacka, Aulo Aalto, Tuula Tölli, Erkki Tonkka, Martti Kantojärvi, Kalevi Keskinen, Risto Pulkkinen, Mauri Harjula, Pekka Lyijynen, Marjatta Oulujärvi, Eeva Hänninen, Niilo Kuusela, Marjatta Lustig-Voutilainen, Ritva Martiskainen, Jorma Linna, Pekka Salonen, Jorma Nurminen, Reijo Lehtinen, Pekka Nikander, Annikki Pinkkilä, Heikki Koivusaari, Maire Luoto, Mirja Tuominen, Paavo Koh-tala, Arvi Parviainen, Eila Moilanen, Rauha Airas, Tuulikki Määttänen, Sinikka Lehtelä, Teuvo Ronkainen, Seidi Borgelin, Paula Enholm, Tauno Huuskonen, Reijo Kaunola, Eeva Laakkonen, Veli-Matti Karpinen, Seija

Penttinen, Riitta Heikkinen, Kalevi Siukola, Meeri Utriainen, Aune Hietanen, Mikko Taskinen, Jaakko Väisänen, Esko Orajärvi, Anja Juntunen, Reijo Meskus, Pentti Mäkelä, Kaija Niiranen, Pentti Haimakainen ja Osmo Pietarila ja varaedustajina: Kyösti Vuortola ja Kari Tenhunen.

Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Leena Haanperä, Esko Laine ja Aimo Sannikka.

Liiketoimintajien Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Marjatta Ahonen, Hannele Gröndahl, Seppo Mühonen, Tellervo Mäkinen, Heimo Partti, Emil Pesonen, Leila Sumusalo, Seija Kinanen, Arto Kiljunen, Eila Pekkanen, Maire Laamanen, Raija Ristola, Tarja Hytönen, Jaakko Hämäläinen, Eino Kuokkanen, Aino Manninen, Pauli Martikainen, Uolevi Karhima, Kyllikki Muttilainen, Leila Rostedt, Anja Salminen, Riitta Pikkumäki, Ritva Haapanen, Raija Jokela, Mauno Nylund, Irja Arponen, Mirja Hallenberg, Pirjo Hongisto, Tuula Korvola-Enegren, Viola Yli-Hallila, Sirkka Lindblad, Erkki Viita, Aira Nyyssönen, Reijo Kärkkäinen, Markku Lämsä, Kaija Kuikka ja Marja-Liisa Potinkara ja varaedustajina: Raila Eden, Elsa Nikka, Tarja Visuri ja Esa Järvinen.

Maaseututyöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Esko Leppänen, Reino Leppänen, Erkki Hast, Aune Hyppönen, Pentti Palokangas, Pekka Isokääntä, Viljo Heinikoski, Voitto Manninen, Rauno Jääskeläinen ja Veijo Hyvärinen.

Metallityöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Seppo Aaltonen, Martti Ainassaari, Tuula Aspegren, Kyösti Hiltunen, Pertti Hyvärinen, Niilo Ijäs, Antti Junttila, Jorma Kaakkurivaara, Osmo Kahila, Auvo Kujala, Jorma Kumpulainen, Erkki Kuusikko, Ritva Liimakka, Aarni Mamia, Marja-Leena Moilanen, Tapio Moisio, Alpo Mäki, Mauri Nieminen, Oiva Nieminen, Harri Nurmi, Anja Oksa, Erkki J Partanen, Veijo Peltonen, Pertti Pitko, Seija Pohja, Veijo Rantanen, Erkki Ruotsalainen, Kaj Rännäli, Raimo Suominen, Martti Tuhkanen, Uuno Ulkuniemi, Kari Vierikko, Seija Vähäkuopus, Kirsti Yrjälä, Eero Siniluoto, Reijo Aaltonen, Juhani Autio, Kauno Holpainen, Antero Kainulainen, Esko Kautonen, Raimo Korhonen, Aila Mäkitalo, Olli Mörsky, Erkki Nevalainen, Sirpa Niemelä, Viljo Ripatti, Jarmo Rusi, Martti Saarela, Ossi Salo, Matti Seppälä, Olavi Stoor, Lasse Tuomala, Kurt Tuominen, Sulo Vienola, Jorma Viitanen, Reijo Virtanen ja Tellervo Äman ja varaedustajina: Heikki Mäkinen, Jouni Saarimaa ja Pirkko Kalliosaari.

Paperiliitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Jorma Välimäki, Seppo Korkala, Erkki Kytömäki, Sirkka Lipsanen, Einari Tolonen, Hannu Peltonen, Vilho Pulli, Pentti Lundan, Paavo Kuusinen, Ritva Vahtokari, Heimo Peuranen, Hannu Vaara,

Sirkka Sundström, Simo Lähteenmäki, Pirjo Petäjäniemi, Veijo Nissinen, Tuomo Nieminen, Eero Filpus, Juhani Kari ja Tuomo Kujansuu ja varaedustajana: Lahja Lehtonen.

Puutyöväen Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Tauno Häkkinen, Harri Kivakka, Anna-Liisa Koski, Esa Lahtela, Harald Nordman, Pekka J Nurmi, Aino Pasanen, Pirkko Tuomi-Nikula, Tuula Virta, Veli-Pekka Virtanen, Heimo Rantapelkonen, Mirja Soila, Ilmari Anttila, Lauri Nyman, Pauli Suvanto, Seija Elo, Jarmo Mäkinen ja Jukka Lähteenmäki.

Rakennustyöläisten Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Osmo Haatainen, Jaakko Hauru, Reini Helassalo, Erkki Hirvasoja, Pauli Huttunen, Eira Hämäläinen, Erkki Kangasniemi, Valio Kannisto, Paavo Kapraali, Pertti Kinnunen, Kauko Kuhmonen, Helge Kunnari, Pekka Kuosmanen, Taisto Lamminen, Eino Leppäkorpi, Ismo Ojala, Sakari Pellinen, Urho Peltonen, Sakari Räsänen, Esko Rönkkö, Reijo Saarinen, Lauri Salomaa, Seppo Skyttä, Jorma Suominen, Kaarlo Suominen, Oiva Suutari, Reino Tanhua, Kalevi Tuovinen, Meeri Itjunen, Keijo Kirjavainen, Seppo Koskinen, Pentti Otranen, Pentti Perkiönmäki, Kari Saikkonen, Heikki Salmela, Toivo Santala, Mauno Saranpää, Matti Sihvola ja Pete Tamminen ja varaedustajana: Pentti Kalliokoski.

Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.

Varsinaisina edustajina: Tanja Pollari, Taimi Väliheikki, Päivi Kervinen, Irene Laukkanen, Alli Bro, Taimi Teräkselä, Jarmo Larpi, Ritva Jouhki, Anneli Koponen, Matti Uski, Rolf Lund, Eero Hile, Aini Kolehmainen ja Tero Nissinen ja varaedustajina: Arja Launamo ja Jouko Ekman.

Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Pekka Lahtinen, Heikki Helkavuori, Rainer Honkala, Pentti Käyhkö, Antero Metsänen, Raimo Rauhala, Irma Seppälä, Rai-li Suikkanen, Marja Yli-Eerola, Aulis Rautiainen, Kari Hernberg ja Antero Kiuru.

Suomen Laivanpäälystöliitto — Finlands Skeppsbefälsförbund r.y.

Varsinaisina edustajina: Sven-Erik Nylund ja Harri Hiisivuori.

Suomen Merimies-Unioni — Finlands Sjömans-Union r.y.

Varsinaisina edustajina: Martti Komulainen, Pentti Mustapää, Pekka Terävinen, Heikki Nerg ja Matti Rasa.

Suomen Muusikkojen Liitto r.y.

Varsinaisena edustajana: Juha Söder ja varaedustajana: Tuomas Kinberg.

Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.

Varsinaisena edustajana: Jouko Erkkola.

Suomen Sähköalantyyntekijäin Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Risto Saari, Pertti Forsman, Jouko Helander, Veikko Honkanen, Gunnar Yliharju, Urpo Karvinen, Veikko Matilainen, Pentti Tuisku, Jack Söderholm, Taisto Koskinen ja Heikki Varjonen.

Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.

Varsinaisina edustajina: Juhani Mattila, Reino Tolvanen, Sari Kylä-Liuhala, Tuula Mäittälä ja Sirkku Ruokanen.

Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.

Varsinaisena edustajana: Pentti Lappalainen.

Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto TVL r.y.

Varsinaisina edustajina: Anneli Lehto, Anna-Liisa Saari, Anni Koivisto, Reijo Nurmi, Eino Järvinen, Marja Oksanen, Heikki Collander, Talvikki Kilpeläinen, Aila Ernilä, Sirpa Erola, Orvo Pantti, Seija Hanhela, Eino Rostedt, Henni Stalhammarja Hilka Saari ja varaedustajina: Marja Koskinen ja Leena Vimpari.

Toimittajaliitto r.y.

Varsinaisena edustajana: Esko Väisänen.

Yleinen Lehtimiesliitto r.y.

Varsinaisena edustajana: Seppo Siivonen.

Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.

Varsinaisina edustajina: Eino Ihalainen, Pentti Virtanen, Matti Jokinen, Eila Rasimus, Keijo Kaleva, Mikko Hammaren, Eeva Lähteenmäki, Rauha Hakkarainen, Marjatta Ylönen, Tuovi Kiviniemi, Kalevi Koljonen, Mikko Vuorinen, Pentti Kesseli, Heikki Hyytiäinen, Kalevi Rauta, Timo Laherto, Markku Immonen, Jorma Poikolainen, Taisto Kuisma, Eelis Kytömäki, Veikko Antosalo, Raimo Helkiö, Kari Tamminen, Matti Kuhlberg, Veijo Myllymaa, Voitto Korkeamäki, Maire Peltola, Tauno Taipalus, Simo Reki-koski, Seppo Kauppinen, Mauri Tuovinen, Kauko Saari, Heikki Nurmi, Valto Tuorila, Kurt Sundell, Eero Rahkonen, Pauli Kuru, Voitto Pahlman, Maire Wikholm, Esko Isokoski, Olavi Järvtalo ja Juhani Anttila ja vara-edustajana: Markku Kupiainen.

3.8

Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään kohtaan 3, kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen. SAK:n sääntöjen 12 pykälän mukaisesti järjestö kokoontuu hallituksen kutsusta varsinaiseen edustajakokoukseen joka viides vuosi joko touko—kesäkuussa tai syys—lokakuussa. Varsinaisesta edustajakokouksesta on annettava jäsenliitoille kirjallisesti ennakkoilmoitus viimeistään 6 kuukautta ennen kokousta.

Varsinainen kokouskutsu, jossa on ilmoitettava kokouksessa käsiteltävät asiat, on toimitettava jäsenliitoille kirjallisesti viimeistään yksi kuukausi ennen kokousta.

Sääntöjen 14 pykälässä todetaan: "Edustajakokoukseen valitsee kukin jäsenliitto kutakin alkavaa 2 500 henkilöjäsentään kohti yhden edustajan ja riittävän määrän varaedustajia. Hallituksen on edustajakokousta koskevan ennakkoilmoituksen yhteydessä ilmoitettava edustajakokousta edeltäneen vuoden ensimmäisen vuosipuoliskon jäsenmäärän perusteella jäsenliitoille, kuinka monta edustajaa kukin saa lähettää edustajakokoukseen."

Ennakkoilmoituksen suhteen todetaan, että keskusjärjestömme hallitus on kiertokirjeellä nro 14/1985, joka on päivätty ja postitettu 9.10.1985, lähettänyt kokouksesta sääntöjen 12 pykälän toisen kohdan edellyttämän ennakkoilmoituksen jäsenliitoille.

Ehdottaisin sellaista menettelytapaa, että ajan voittamiseksi ennakkoilmoitusta ei lueta, koska se on sisällöltään sen kaltainen kuin edellä jo sääntöjen mukaisesti luin. Voidaanko tällainen menettely hyväksyä? Hyväksytäneen. Hyväksyttiin.

Näin ennakkoilmoitus merkitään tämän kokouksen pöytäkirjaan. Sääntöjen 12 pykälän toisen kohdan edellyttämän varsinaisen kokouskutsun SAK:n hallitus on lähettänyt jäsenliitoille kirjeellä, joka on päivätty ja postitettu 21.4.1986 sekä liittojen valitsemille kokousedustajille kirjeellä, joka on päivätty ja postitettu samoin 21.4.1986.

Myös tämän käsittelyn osalta ehdotan, että ajan voittamiseksi kokouskutsua ei lueta, koska sen sisältö on jo käynyt edellä selväksi. Voidaanko tällainen menettely hyväksyä? Hyväksytäneen. Hyväksyttiin. Näin ehdotan päätettäväksi, että varsinainen kokouskutsu merkitään tämän kokouksen pöytäkirjaan. Merkittäneen. Merkitään.

Lisäksi keskusjärjestömme sääntöjen 14 pykälän 3 momentin mukaisesti SAK on kutsunut myös kirjeellä 21.4.1986 SAK:n hallituksen varsinaiset jäsenet, henkilökohtaiset varajäsenet sekä tilintarkastajat ja SAK:n toimitajat seuraamaan kokousta. Merkittäneen myös tämä kutsu pöytäkirjaan. Merkitään.

Kirjeiden teksti on seuraava:

Kiertokirje 14/85

Hallinto-osasto 9.10.1985

Suomen Ammattiliittojen keskusjärjestö SAK r.y:n jäsenliitoille

Ennakoilmoitus SAK:n XIII sääntömääräisestä edustajakokouksesta

SAK:n hallitus on päättänyt, että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XIII sääntömääräinen edustajakokous pidetään Finlandia-talossa Helsingissä alkaen kesäkuun 2. päivänä 1986 kello 11.00 ja jatkuen sitä seuraavina päivinä.

SAK:n sääntöjen 14 §:n 1 momentissa on määrätty valintaperusteet siitä, miten jäsenliitot valitsevat edustajansa keskusjärjestön edustajakokoukseen. Tähän viitaten liiton on oikeutettu jäsenen mukaan lähettämään SAK:n XIII edustajakokoukseen edustajaa.

Mikäli edustajain määrästä syntyy erimielisyyksiä, ratkaisee riidan edustajakokous.

Edustajain ja heidän varamiestensä valtakirjat, jotka antaa kunkin jäsenliiton hallitus, sekä näiden nimet ja osoitteet on toimitettava keskusjärjestön hallitukselle viimeistään 15. päivänä huhtikuuta 1986.

Edustajakokoukselle tarkoitetut jäsenliittojen esitykset tulee toimittaa SAK:n hallitukselle kirjallisesti viimeistään 1. päivänä maaliskuuta 1986.

Jäsenliitoille tiedotetaan, että SAK on varannut kaikille kokousedustajille majoituksen Helsingistä.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.
Hallitus

Pertti Viinanen
Puheenjohtaja

Olavi Hänninen
II puheenjohtaja

Kutsu

Hallinto-osasto 21.4.1986

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n jäsenliitoille

Kutsu SAK:n XIII sääntömääräiseen edustajakokoukseen

Olemme lähettäneet 9.10.1985 päivätyllä kiertokirjeellä nro 14/85 ennakkoilmoituksen keskusjärjestömme edustajakokouksesta.

Järjestömme sääntöjen 12. §:n 2 momentin mukaisesti kutsumme liitonne edustajiensa välityksellä Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XIII varsinaiseen edustajakokoukseen, joka pidetään seuraavasti:

AiUg

2.-5.6.1986, alkaen 2.6. klo 11.00

Paikka

Helsinki, Finlandia-talo, Karamzininkatu 4

Käsiteltävät asiat

Kokouksessa käsitellään oheisesta työjärjestysehdotuksesta ilmenevät, SAK:n sääntöjen 13. §:ssä mainitut asiat sekä lisäksi esitys keskusjärjestömme sääntöjen muuttamisesta.

Kokousedustajien kutsu

Olemme lähettäneet samanaikaisesti tämän kutsun kanssa kokouskutsun myös liitonne valitsemille edustajille.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.

Hallitus

Pertti Viinanen

Puheenjohtaja

Olavi Hänninen

II puheenjohtaja

Kutsu

Hallinto-osasto 21.4.1986

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XIII sääntömääräiseen edustajakokoukseen valitut edustajat

Kutsu SAK:n XIII sääntömääräiseen edustajakokoukseen

Keskusjärjestömme on 9.10.1985 päivätyllä kiertokirjeellä nro 14/85 ilmoittanut jäsenliitoilleen, että Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n XIII sääntömääräinen edustajakokous pidetään seuraavasti:

Aika

2.-5.6.1986, alkaen 2.6. klo 11.00

Paikka

Helsinki, Finlandia-talo, Karamzininkatu 4

Samalla kiertokirjeellä ilmoitimme edustajakokousedustajien valintaperusteet ja niiden mukaisesti sen edustajamäärän, jonka jokainen jäsenliitto on oikeutettu valitsemaan tähän edustajakokoukseen.

Saatuamme SAK:n hallituksen asettamaan määräaikaan mennessä jäsenliittojen valtakirjat ja todettuaamme, että Sinut on valittu liittosi edustajaksi, kutsumme Sinut keskusjärjestömme sääntöjen 12. §:n 2 momentin mukaisesti XIII edustajakokoukseemme.

Käsiteltävät asiat

Kokouksessa käsitellään oheisesta työjärjestysehdotuksesta ilmenevät, SAK:n sääntöjen 13. §:ssä mainitut asiat sekä lisäksi esitys keskusjärjestömme sääntöjen muuttamisesta.

Kokouksen materiaali

Osa edustajakokoukselle valmistellusta aineistosta on tämän kutsun liitteenä. Esitys edustajakokouksen pääasiakirjaksi "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" ja muita asiakirjoja sekä liittojen edustajakokoukselle tekemät esitykset ja niihin liittyvät hallituksen lausunnot lähetetään myöhemmin. Aineistoa jaetaan edustajille myös kokouksen alkaessa ja sen aikana.

Majoitus

SAK on varannut edustajille majoituksen Helsingistä. Matkatoimisto Matkarengas lähettää kokousedustajille tarkan tiedotteen majoitusjärjestelyistä. Myös kutsun mukana olevassa edustajien kokousmuistiossa on lisätietoja majoituksesta.

Kulujen korvaaminen

Edustajien matkakulut, työansion menetys ja päivärahat maksetaan SAK:n varoista.

Ilmoitus esteestä

Mikäli Sinulla on este osallistua kokoukseen, pyydämme ilmoittamaan siitä välittömästi SAK:n toimistoon (Helvi Teppo, puhelin (90) 7721 419 tai Kaisa Sember, Puhelin (90) 7721 418) sekä omaan liittoosi, jotta tilallesi voidaan kutsua varaedustaja.

Toivotamme Sinut tervetulleeksi edustajakokoukseemme!

Ammattiyhdistysterveisin

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.
Hallitus

Pertti Viinanen
Puheenjohtaja

Olavi Hänninen
II puheenjohtaja

Kutsu

Hallinto-osasto 21.4.1986

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y:n hallituksen varsinaiset jäsenet, henkilökohtaiset varajäsenet, yleisvarajäsenet sekä tilintarkastajat ja SAK:n toimitsijat

Kutsu SAK:n XIII sääntömääräiseen edustajakokoukseen

Keskusjärjestömme sääntöjen 14. §:n 3 momentin mukaisesti kutsumme SAK:n hallituksen varsinaiset jäsenet, henkilökohtaiset varajäsenet, yleisvarajäsenet, tilintarkastajat sekä SAK:n toimitsijat XIII varsinaiseen edustajakokoukseemme, joka pidetään seuraavasti:

Ailc3.

2.-5.6.1986, alkaen 2.6. klo 11.00

Paikka

Helsinki, Finlandia-talo, Karamzininkatu 4

Käsitteltävät asiat

Kokouksessa käsitellään oheisesta työjärjestys ehdotuksesta ilmenevät, SAK:n sääntöjen 13. §:ssä mainitut asiat sekä lisäksi esitys keskusjärjestömme sääntöjen muuttamisesta.

Osanotto- ja ilmoittautumiskortit

Niille hallituksen jäsenille, siis varsinaisille tai heidän estyneinä ollessaan varajäsenille, jotka osallistuvat kokoukseen hallituksen päätösvaltaisina jäseninä sekä tilintarkastajille, lähetämme myöhemmin osanotto-ja ilmoittautumiskortit.

Ilmoitus esteestä

Hallituksen jäseniä ja tilintarkastajia, jotka eivät voi osallistua kokoukseen, pyydämme ilmoittamaan tästä 26.5.1986 mennessä Marja-Leena Hakkaraiselle, puh. (90) 7721 454.

Varajäsenten ilmoitus osallistumisesta

Pyydämme myös kaikkia henkilökohtaisia varajäseniä sekä yleisvarajäseniä ilmoittamaan osallistumisestaan Marja-Leena Hakkaraiselle 26.5. mennessä, jotta voimme lähettää kokoukseen osallistuville seuraajakortit.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK r.y.
Hallitus

Pertti Viinanen
Puheenjohtaja

Olavi Hänninen
II puheenjohtaja

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Nyt tiedustelin, onko kenelläkään huomauttamista kokouksen koollekutsumiseen nähden. Tähän asiaan on pyytänyt puheenvuoron Lauri Mäkinen, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto. Lauri Mäkinen, ole hyvä!

Lauri Mäkinen (Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.): Arvoisat kokousedustajat, hyvät toverit! Tämän edustajakokouksen valmistelussa ja valinnoissa on harjoitettu sellaista syrjintää, joka on asettanut kyseenalaiseksi tämän kokouksen edustavuuden, jopa laillisuuden. Edustajavalinnat SAK:n edustajakokoukseen suoritetaan sääntöjen mukaan jäsenliittojen johtaelimissä. Käytännössä valinnat suorittaa yleensä hyvin suppea johtoryhmä. SAK:n jäsenillä ei siten ole mahdollisuutta vaikuttaa suoraan edustajavalintoihin. Edustajia eivät valitse niinkään työläiset vaan ay-johtajat itse. Johtajavaltaisen menettely on mahdollistanut kovan syrjinnän, joka on kohdistunut useissa liitoissa niihin kommunisteihin, jotka ovat puolustaneet työläisten esityksiä sekä arvostelleet tulo- ja konsensus-politiikkaa mm. tällä kierroksella.

Edustajavalinnoissa harjoitetun syrjinnän lisäksi painostusta ja ajoahtia on kohdistettu kommunistisiin ay-toimitsijoihin. Syrjintäpolitiikkaa on lietsottu ay-liikkeen ulkopuolella. Käytännössä sitä on toteutettu konsensus-rintamaan liittyneen Olavi Hännisen johtaman SAK:n kd-johtoryhmän ohjeiden ja junttakokouspäätösten mukaan. Esimerkiksi Metalliliiton kommunistien yhtenäisyysryhmälle kuuluu yhdeksän hengen edustus tähän kokoukseen, mutta ketään heistä ei ole paikalla.

Useissa liitoissa enemmistöryhmät ovat antaneet syrjinnän toteutua kuitaamalla asian kd-ryhmän sisäiseksi ongelmaksi, mutta vaikka syrjinnän alkuunpanijoiden vaikuttimet olisivatkin sisäisiä ja ryhmätaktisia, syrjinnällä suljetaan SAK:n jäsenten ja työläisten suut. Se vahingoittaa ammattiyhdistysliikettä kokonaisuudessaan.

Koska ay-liikkeen ryhdistämistä vaativat ay-aktiivit on suljettu hyvin pitkälle tämän kokouksen ulkopuolelle, jäsendemokratiaa sekä ay-suhteellista ja tasapuolisuusperiaatetta on loukattu vakavasti. Tämä kokous ei edusta koko jäsenistöä. Syrjintä ei kohdistu vain kommunisteihin sinänsä vaan laajaan jäsenmielipiteeseen. Konsensuksen vastainen taisteluhenkinen ay-linja tuli vahvasti esiin esimerkiksi ammattiosastojen tavoiteasettelussa, ja sopimusäänestyksissä se sai tällä kierroksella 40—65 prosentin kannatuksen huolimatta sosialidemokraattien ja kd-johtajan yhteisistä hyväksymissuosituksista.

Keskeisiä ay-periaatteita loukkaava syrjintä on voimassa olevan lainsäädännön ja eräiden kansainvälisten sopimusten vastaista. Esimerkiksi työsopimuslain 52 pykälässä kielletään paitsi työnantajaa myöskin työntekijää estämästä toista työntekijää toimimasta ay-liikkeessä. Ay-toiminnan estämisestä on kysymys, jos joltain työväen mielipidesuunnalta estetään osallistuminen SAK:n edustajakokoukseen ja johtaelinten toimintaan, kuten nyt uhkaa tapahtua.

Syrjinnän vakavin seuraus on kuitenkin siinä, että se heikentää entisestään SAK:n toimintakykyä ja johdon arvovaltaa jäsenistön silmissä. Se vaikeuttaa kaikkien ay-voimien kokoamista työnantajia ja oikeistoa vastaan, johon nyt tulisi ryhtyä työväen kaikkien mielipidesuuntien yhteisenä vaativana tehtävänä.

Hyvät toverit! Tälle kokoukselle esitetyssä tavoiteohjelmassa sanotaan: "SAK vahvistaa toiminnallaan liikkeen sisäistä yhteistyötä, yhteenkuuluvuutta ja keskinäistä solidaarisuutta." Pitäkäämme tästä julistuksesta kiinni myös käytännössä.

Pyydän merkitsemään pöytäkirjaan vakavan moitteen edustajavalinnoissa harjoitetun syrjinnän johdosta. Samalla vetoan kaikkiin kokousedustajiin, että täällä tehtävillä päätöksillä luovutaan syrjinnästä ja varmistetaan, että asiapäätökset ja SAK:n uudet johtoelimet edustavat mahdollisimman hyvin koko jäsenistöä. Syrjinnän sijasta ay-voimat on koottava yhteistoimintaan ydinaseriisunnan, työllisyyden, Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyön sekä ay-oikeuksien puolesta oikeistoa vastaan mm. energiaveron ja uusien lakkorajoitusten torjumiseksi. Työväenluokan edut vaativat yhteinäistä demokraattista ja toimintakykyistä ay-liikettä.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Keskustelu esityslistan kohdasta 3 on päätynyt.

Totean, että äsken käytetyssä puheenvuorossa ei ole esitetty huomautuksia itse kokouksen koollekutsumistapaan nähden, siis siihen nähden, onko tämä kokous laillisesti ja oikein koolle kutsuttu. Se, että tässä puheenvuorossa puututtiin jäsenliittojen päätöksiin kokousedustajien valinnasta, on asia, joka ei vaikuta tämän kokouksen laillisuuteen, jos kohta tietysti asias-

ta on mahdollista keskustella. Edellä olevan perusteella esitän, että kokous toteaa SAK:n XIII edustajakokouksen sääntöjen edellyttämällä tavalla koolle kutsutuksi ja siten päätösvaltaiseksi. Näin voitaneen päättää.

Todettiin yksimielisesti, että SAK:n XIII edustajakokous on sääntöjen edellyttämällä tavalla koollekutsuttu ja siten päätösvaltainen. Esityslistan kohta 3 loppuun käsitelty.

4. §

Kokousvirkailijoiden vaali

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään käsittelemään esityslistan seuraavaa 4. kohtaa, kokousvirkailijoiden vaali.

Ensimmäiseksi haluaisin todeta, että ehdotus kokousvirkailijoiksi on jaettu teille etukäteen kokouskansioihin, ja arvattavasti sitä on jo käsitelty myöskin molemmissa ryhmissä.

SAK:n hallitus ehdottaa, että valitaan 8 puheenjohtajaa, 5 sihteeriä, 2 pöytäkirjan tarkastajaa ja heille 2 varamiestä sekä 8 ääntenlaskijaa. Asiasta keskustellaan. Keskustelu on päättynyt. Voitaneen hyväksyä ehdotus sellaisena kuin sitä hallitus on ehdottanut.

Näin kokousvirkailijoiden määräksi hyväksytään äsken luetteleman ehdotuksen mukaiset 8 puheenjohtajaa, 5 sihteeriä, 2 pöytäkirjan tarkastajaa, heille 2 varamiestä ja 8 ääntenlaskijaa. Hyväksytään. Hyväksyttiin.

4.1 Puheenjohtajat (8)

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään käsittelemään kokouksen puheenjohtajien valintaa. SAK:n hallitus ehdottaa edustajakokouksen puheenjohtajiksi: Pertti Viinanen, Olavi Hänninen ja Raimo Kantola SAKsta, Raimo Suominen Metallityöväen Liitosta, Raija Ristola Liikeliitosta, Tuulikki Määttänen KTV:stä, Lauri Salomaa Rakennustyöläisten Liitosta, Taimi Väliheikki Elintarviketyöläisten Liitosta. Keskustelua. Keskustelu on päättynyt. Esitys voitaneen hyväksyä.

Hyväksytään SAK:n hallituksen esittämässä kokoonpanossa. Hyväksyttiin. Asia on loppuun käsitelty.

4.2 Sihteerit (5)

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Otetaan käsiteltäväksi esitys SAK:n edustajakokouksen sihteereiksi. Edustajakokouksen sihteereiksi hallitus ehdottaa valittavaksi: Lauri Ihalainen, Pekka Ahmavaara, Jari-Pekka Jyrkänne, Marja-Leena Jylhä ja Aulikki Liukko, kaikki SAK:sta. Keskustelua! Keskustelu on päättynyt.

Ehdotus hyväksyttäneen SAK:n hallituksen esittämässä kokoonpanossa. Hyväksytään. Hyväksyttiin.

4.3 Pöytäkirjan tarkastajat (2) ja heidän varamiehensä (2)

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Otetaan käsiteltäväksi pöytäkirjan tarkastajat ja heidän varamiehensä. SAK:n hallitus ehdottaa edustajakokouksen pöytäkirjan varsinaisiksi tarkastajiksi: Seija Riihimäki Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y. ja Sirkka Lindblad Liiketyöntekijäin Liitto r.y. ja heidän henkilökohtaisiksi varamiehikseen samassa järjestyksessä Osmo Kahila Metallityöväen Liitto r.y. ja Esko Isokoski Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y. Asiasta keskustellaan! Keskustelu on päättynyt.

Ehdotus voitaneen hyväksyä SAK:n hallituksen esittämässä kokoonpanossa.

Hyväksytään. Hyväksyttiin.

4.4 Ääntenlaskijat

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään esityslistan kohtaan 4.4 ääntenlaskijat. SAK:n hallitus ehdottaa edustajakokouksen ääntenlaskijoiksi: Ossi Porkka Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y., Pekka Lindeman Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y., Anneli Salonen Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y., Elli Aatela Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y., Urpo Ihalainen Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y., Lilja Laukkanen ja Elsa Hyyryläinen molemmat Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y. sekä Taisto Hakala Kemian Työntekijäin Liitto r.y. Ääntenlaskijoiden puheenjohtajaksi esitetään valittavaksi Ossi Porkka. Keskustelua! Keskustelu on päättynyt.

Hallituksen ehdotus hyväksyttiin. Esityslistan kohta 4 on näin loppuun käsitelty.

5.§

Työjärjestyksen hyväksyminen

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään käsittelemään työjärjestyksen hyväksymistä, esityslistan 5. kohtaa. SAK:n hallituksen esitys on lähetetty edustajille etukäteen. Esitän, että työjärjestys hyväksytään siten muutettuna, että työjärjestyksen kohtaan 32 lisätään maininta Kansainvälisen valiokunnan käsittelemistä asioista.

Työjärjestyksen kohta 32 kuuluu muutettuna: "Käsitellään päätösvaliokunnan ja kansainvälisen valiokunnan esitykset edustajakokouksen lausumiksi ja päätöksiksi".

Voitaneen tällainen muutosehdotus hyväksyä? Keskustelua ei tule, se riittänee.

Työjärjestys hyväksytään näin muutettuna. Hyväksyttiin.

Hyväksytty työjärjestys oli seuraava:

"Työjärjestys SAK:n varsinaisessa edustajakokouksessa 2.—5.6.1986"

- 1 Kokouksen avaus
— tervehdykset
- 2 Kokousedustajien toteaminen
- 3 Kokouksen laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen
- 4 Kokousvirkillijöiden vaali
 - 4.1 Puheenjohtajat (8)
 - 4.2 Sihteerit (5)
 - 4.3 Pöytäkirjan tarkistajat (2)
ja heidän varamiehensä
 - 4.4 Ääntenlaskijat (8)
- 5 Työjärjestyksen hyväksyminen
- 6 Työ- ja järjestyssääntöjen hyväksyminen
- 7 Valiokuntien vaalit
 - 7.1 Menettelytapa valiokunta (13)
 - 7.2 Sääntövaliokunta
 - 7.3 Vaali valiokunta
 - 7.4 Talousvaliokunta
 - 7.5 Päätösvaliokunta
 - 7.6 Ohjelmavalioikunta
 - 7.7 Järjestövaliokunta
 - 7.8 Selon teko valiokunta
 - 7.9 Kansainvälinen valiokunta
- 8 Päätetään kokousedustajien päivärahasta sekä matka- ja muiden kuljen korvaamisesta
- 9 Käsitellään SAK:n toimintakertomukset vuosilta 1981 — 1985
- 10 Käsitellään SAK:n tilinpäätökset vuosilta 1981 -1985
- 11 Vahvistetaan SAK:n tilinpäätökset vuosilta 1981 — 1985 ja päätetään tilivelvollisten vastuuvapaudesta
- 12 Puheenjohtajan katsaus
- 13 Lähetekeskustelu sääntö valiokunnan käsittelyyn menevistä asioista
 - 13.1 Esitys SAK:n uusiksi säännöiksi
 - 13.2 Liittojen esitykset a—b
- 14 Lähetekeskustelu ohjelmavalioikunnan käsittelyyn menevistä asioista
— Esitys ohjelmaksi "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991"
— Liittojen esitykset b—c
- 15 Lähetekeskustelu järjestö valiokunnan käsittelyyn menevistä asioista
— Esitys SAK:n läänioorganisaation perustamisesta
— Selonteko "SAK:n järjestöpolitiikka"
— Liittojen esityksen c—d
- 16 Lähetekeskustelu selontekovalioikunnan käsittelyyn menevistä esityksistä
— Selonteko "Talous- ja tulonjakokehitys edustajakokouskaudella 1981-1986"

- Selonteko "Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot"
- Selonteko "Työ, teknologia ja tulevaisuus"
- Liittojen esitykset d—e
- 17 Lähete keskustelu talousvaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista
 - Esitys SAK:n talousohjelmaksi vuosiksi 1986—1990
 - Liittojen esitykset e—f
- 18 Lähete keskustelu päätösvaliokunnan käsiteltäväksi menevistä asioista
 - Esitys päätökseksi SAK:n periaateohjelman uudistamiseksi
 - Liittojen esitykset f—g
 - Edustajakokouksen julkilausumat
- 19 Käsitellään järjestövaliokunnan esitys SAK:n lääniorganisaation perustamisesta
- 20 Käsitellään sääntövaliokunnan esitys SAK:n uusiksi säännöiksi
- 21 SAK:n puheenjohtajien ja hallituksen varsinaisten ja varajäsenten vaali
 - 21.1 Puheenjohtajan vaali
 - 21.2 II puheenjohtajan vaali
 - 21.3 III puheenjohtajan vaali
 - 21.4 Muiden varsinaisten jäsenten vaali
 - 21.5 Henkilökohtaisten varajäsenten vaali
 - 21.6 Yleisvarajäsenten vaali
- 22 SAK:n valtuuston puheenjohtajan, kahden varapuheenjohtajan sekä valtuuston jäsenten ja varajäsenten vaali
 - 22.1 Puheenjohtajan vaali
 - 22.2 Kahden varapuheenjohtajan vaali
 - 22.3 Muiden varsinaisten jäsenten ja heidän kahden henkilökohtaisen varajäsenensä vaali
 - 22.4 Päätetään hallituksen jäsenten kuulumisesta valtuustoon
- 23 Kolmen tilintarkastajan ja heidän henkilökohtaisten varamiestensä vaali
- 24 Käsitellään järjestövaliokunnan esitys päätökseksi selonteosta "SAK:n järjestöpolitiikka"
- 25 Käsitellään selonteko valiokunnan esitys päätökseksi selonteosta "Työ, teknologia ja tulevaisuus"
- 26 Käsitellään selontekovaliokunnan esitys päätökseksi selonteosta "Talous- ja tulonjakokehitys edustajakokouskaudella 1981 — 1986"
- 27 Käsitellään selontekovaliokunnan esitys päätökseksi selonteosta "Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot"
- 28 Käsitellään talousvaliokunnan esitys SAK:n talousohjelmaksi vuosina 1986-1990
- 29 Käsitellään ohjelmavalioikunnan esitys "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986-1991"
- 30 Käsitellään päätösvaliokunnan esitys päätökseksi SAK:n periaateohjelman uudistamisesta
- 31 Käsitellään jäsenliittojen esitykset edustajakokoukselle
 - 31.1 Sääntövaliokunnan käsittelemät esitykset

- 31.2 Järjestö valiokunnan käsittelemät esitykset
- 31.3 Päätösvaliokunnan käsittelemät esitykset
- 31.4 Ohjelmavalioikunnan käsittelemät esitykset
- 31.5 Talousvaliokunnan käsittelemät esitykset
- 31.6 Selonteko valiokunnan käsittelemät esitykset
- 31.7 Kansainvälisen valiokunnan käsittelemät esitykset
- 32 Käsitellään päätösvaliokunnan ja kansainvälisen valiokunnan esitykset edustajakokouksen lausumiksi ja päätöksiksi
 - 32.1 Julkilausuma
 - 32.2 Kansainvälinen lausuma
 - 32.3 Muut lausumat
- 33 Edustajakokouksen päättäminen"

Menettelytapaesitys

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Esitän sellaista menettelytapapäätöstä, että työjärjestyksen kohdassa 18 voidaan käydä lähete keskustelu kaikista niistä edustajakokoukselle esitetyistä asioista, joille ei ole varattu erillistä työjärjestyksen kohtaa lähete keskustelua varten.

Näitä asioita ovat: hallituksen esitys kannanotoksi "Ay-liikkeen ja Työväen Urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan", hallituksen esitys kannanotoksi "Työväen rahalaitosten yhteistyön kehittäminen", hallituksen esitys kannanotoksi "Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka", hallituksen esitys kannanotoksi "E-liike" ja hallituksen esitys solidaarisuuskeskuksen perustamisesta.

Voitaneen tällainen menettelytapaesitys hyväksyä?

Keskustelua! Keskustelu päättynyt. Esitys voitaneen hyväksyä esitetyllä tavalla.

Hyväksyttiin. Työjärjestyksen 5. kohta on tullut loppuun käsitellyksi.

6.§

Työ- ja järjestyssääntöjen hyväksyminen

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään käsittelemään työ- ja järjestyssääntöjen hyväksymistä. SAK:n hallituksen ehdotus on myös tältä osin lähetetty etukäteen.

Tiedustelen, voidaanko työ- ja järjestyssäännöt hyväksyä esitetyn kaltaisina. Keskustelua! Keskustelu riittänee? Riittää.

Työ- ja järjestyssäännöt hyväksytään esitetyn kaltaisina. Hyväksyttiin.

Hyväksytyt työ- ja järjestyssäännöt olivat seuraavansisältöiset:

"Työ- ja järjestyssäännöt SAK:n varsinaisessa edustajakokouksessa 2.-5.6.1986"

- 1 Istunnot aloitetaan kunakin päivänä läsnäolevien toteamisella.
- 2 Kaikki puheenvuorot on pyydetävä puheenjohtajalta kirjallisesti.
- 3 Puheenvuorot annetaan pyydettyssä järjestyksessä, hallituksen puolesta selvityksen antaja saa kuitenkin puheenvuoron yleisestä puheenvuorojärjestyksestä poiketen.
- 4 Puheenvuoro saa kestää alustajien esityksiä lukuunottamatta enintään 6 minuuttia. Saman työjärjestyksen kohtaan voi edustaja varata vain yhden puheenvuoron. Puheenjohtaja voi lisäksi myöntää oikeuden lyhyeen kommenttipuheenvuoroon. Kokouksella on oikeus rajoittaa puheenvuorojen määrää ja aikaa.
- 5 Puheenvuorojen rajoittamisesta huolimatta on hallituksen puolesta selvityksen antajalla mahdollisuus vastata keskustelun kuluessa tehtyihin huomautuksiin ja tiedusteluihin.
- 6 Puheenvuorot on pidettävä puhujakorokkeelta. Ruotsinkielisillä edustajilla on mahdollisuus saada tulkkausapua, josta on sovittava kokouskanslian kanssa.
- 7 Puheenvuoron antaessaan mainitsee puheenjohtaja, kenellä on seuraava puheenvuoro, jolloin asianomainen siirtyy valmiiksi odottamaan puheenvuoroaan puhujille varatuille paikoille.
- 8 Puheenvuorossa on puhuttava vain esillä olevasta asiasta. Jos puhuja poikkeaa varsinaisesta aiheesta, on puheenjohtajan kehotettava häntä palaamaan asiaan. Ellei puhuja noudata puheenjohtajan kehotusta, voi puheenjohtaja keskeyttää hänen puheenvuoronsa.
- 9 Päätösehdotukset on jätettävä puheenjohtajalle kirjallisesti.
- 10 Äänetyt suoritetaan äänestyslippua näyttämällä tai nimenhuudolla. Äänen mennessä tasan, asian ratkaisee se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.
- 11 Vaali toimitetaan suljetuin lipuin, ellei valinta ole yksimielinen. Äänen mennessä tasan ratkaisee arpa.
- 12 Äänioikeus on ainoastaan keskusjärjestön jäsenliittojen valitsemilla edustajilla. Varsinaisten edustajien lisäksi kokouksessa on puhe- ja esitysoikeus hallituksen jäsenillä sekä keskusjärjestön tilintarkastajilla ja toimitsijoilla.
- 13 Mikäli edustaja aikoo poistua istunnosta yhtä tuntia pidemmäksi ajaksi, on hänen ilmoitettava siitä kokouskansliaan.
- 14 Kokoussaliin pääsee ainoastaan asianomaista korttia näyttämällä."

Menettelytapaesitys

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Tähän liittyen esitetään menettelytapapäätöstä. Tässä yhteydessä on tarpeen päättää vielä lähete keskustelujen puheenvuorojen pyytämisestä. Aikaisemmissa edustajakokouksissa on ollut tapana, että lähete keskusteluun tarkoitetut puheenvuorot on tullut pyytää hyvissä ajoin ennen keskustelujen käymistä. Tällä tavoin olemme voineet

etukäteen arvioida lähetekeskusteluun tarvittavan ajan sekä olemme voineet kokouksen TV-järjestelmää hyväksi käyttäen kertoa kokousedustajille hyvissä ajoin milloin kunkin puheenvuoro tulee pidettäväksi.

Tämän johdosta ehdotan, että puheenvuoropyynnöt lähetekeskusteluihin jätetään puheenjohtajistolle huomiseen tiistaihin kello 10.00 mennessä. Siis työjärjestyksen kohdista 13, 14, 15, 16, 17 ja 18 käytävään keskusteluun tulee pyytää puheenvuorot huomiseen kello 10.00 mennessä, jättämällä puheenvuoropyyntö salissa oleville puheenvuoron kerääjille.

Keskustelua tästä menettelytapaehdotuksesta! Keskustelu riittää.

Menettelytapapäätös hyväksytään esityksen mukaisesti. Hyväksyttiin.

Työjärjestyksen kohta 6 on näin loppuun käsitelty.

7.§

Valiokuntien vaalit

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään kohtaan 7, Valiokuntien vaalit. SAK:n hallitus on työjärjestyksessä tehnyt esityksen valittaviksi valiokunniksi ja niiden jäsenmääriksi.

Voitaneen hyväksyä esitetyt valiokunnat sekä niiden jäsenmäärät. Keskustelu alkaa! Keskustelu päättyy.

Todetaan, että edustajakokous on hyväksynyt esitetyt valiokunnat ja niiden jäsenmäärät esityksen mukaisesti. Todettiin.

Menettelytapaesitys

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Tältä osin on vielä menettelytapaesitys siitä, että tässä vaiheessa valitsemme vain menettelytapavaliokunnan ja vaalivaliokunnan ja lähetämme muiden valiokuntien osalta asian vaalivaliokunnan käsiteltäväksi, joka tekee esitykset muiden valiokuntien jäsenistä.

Keskustelua tästä menettelytapaehdotuksesta! Keskustelu riittänee. Riittää.

Voitaneen hyväksyä tällainen menettelytapapäätös, jonka mukaan tässä yhteydessä käsitellään ainoastaan menettelytapavaliokunnan ja vaalivaliokunnan valinta. Näin voitaneen menetellä?

Hyväksyttiin.

7.1 Menettelytapavaliokunta (13)

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Otetaan käsiteltäväksi työjärjestyksen kohta 7.1 Menettelytapavaliokunta.

SAK:n hallitus esittää, että menettelytapavaliokuntana toimii kokoukselle äsken valitut puheenjohtajat ja sihteerit. Keskustelua! Keskustelu riittää.

Hyväksytään esitetyssä kokoonpanossa. Hyväksyttiin.

7.3 Vaalivaliokunta (8)

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 7.3 Vaalivaliokunta.

SAK:n hallitus esittää, että vaalivaliokunnan puheenjohtajaksi valittaisiin Pekka Salonen (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.) sekä muiksi jäseniksi: Kyllikki Muttilainen (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.), Heikki Helkavuori (Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.), Helinä Korkea-aho (Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.), Raimo Rannisto (Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.), Jorma Viitanen (Metallityöväen Liitto r.y.), Eero Filpus (Paperiliitto r.y.), Heikki Varjonen (Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.) sekä sihteeriksi Riitta Partinen (SAK).

Keskustelua! Keskustelu päättynyt.

Hallituksen esitys hyväksytään esitellyssä muodossa ja kokoonpanossa. Hyväksyttiin.

Todetaan, että muiden valiokuntien vaali lähetetään vaalivaliokunnan käsiteltäväksi ja että vaalivaliokunnan tehtävänä on lisäksi tehdä esitykset työjärjestyksen kohtien 21, 22 ja 23 vaaleista. Todettiin.

Tämän jälkeen keskeytetään työjärjestyksen kohdan 7 käsittely. Keskeytettiin.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Samalla ilmoitetaan, että vaalivaliokunta kokoontuu välittömästi huoneessa 22.

8.§

Päätetään kokousedustajien päivärahasta sekä matka- ja muiden kulujen korvaamisesta

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Siirrytään käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 8 "Päätetään kokousedustajien päivärahasta sekä matka- ja muiden kulujen korvaamisesta". SAK:n hallituksen esityksen, joka teille on lähetetty jo etukäteen, esittelee SAK:n talouspäällikkö Arto Kuusiola.

Tässä yhteydessä Kuusiola esittelee palkkiolomakkeiden täyttämisohteet, joten lienee syytä olla korva ja silmä tarkkana. Ole hyvä!

Taluspäällikkö Arto Kuusiola (SAK:n toimisto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Teille on toimitettu etukäteen kokouskutsun yhteydessä hallituksen esitys korvausperusteista. Esityksen mukaan matkat korvataan rautateiden I luokan (+ mahdollinen makuuvaunupaikka) tai linja-autoliipun mukaan ja lentoliipun mukaisesti niille, jotka ovat tulleet lentäen. Oman auton käytöstä ei suoriteta kilometrikorvausta, vaan se korvataan julkisten kulkuneuvojen taksojen mukaisesti.

Kokouspalkkioksi esitetään 120 markkaa kokouspäivältä kokousedustajille ja hallituksen jäsenille sekä kokoustoimitsijoille.

Päivärahan maksamisessa noudatetaan virkaehtosopimuksen päivärahamääräyksiä, joiden perusteella korvaus on 123 markkaa matkavuorokaudelta. Kokouspäiviltä, jolloin on ilmaiset ateriat, maksetaan 50 %:lla alennettua päivärahaa, 61,50 markkaa.

Menetetyн työansion korvaus on 330 markkaa niiltä päiviltä, joina työansion menetys todellisuudessa tapahtuu.

Lisäksi haluan antaa muutamia käytännön ohjeita matkalaskun täyttämisessä. Teille on siis jaettu kokoussalkkuun matkalaskulomake ja matkalaskun täyttöohjeet. Käyttäkää kuulakärkikynää ja merkitkää henkilötiedot huolellisesti, tarvitsemme niitä verottajaa varten.

Matkan alkamisajankohta saattaa joidenkin osalta tuottaa kysymyksiä, että ammattiliitot ovat järjestäneet tilaisuuksia jo sunnuntaina. Tältä osin korvaukset on suorittanut ammattiliitto, paitsi matkakustannuksenne Helsinkiin tulosta. Tällaisissa tapauksissa matkan alkamisajankohdaksi merkitään se aika, jolloin te olisitte lähteneet liikkeelle ilman tuota ammattiliiton järjestämää kokousta. Matkakuluja korvataan luonnollisesti ainoastaan siinä tapauksessa, että olette itse suorittaneet joitakin matkakuluja. Jos SAK:n toimesta on etukäteen toimitettu teille lentolippu, niin matkalaskuun ei siitä tehdä merkintöjä. Päivärahojen laskennan suorittaa taloustoimisto. Verotettaviin korvauksiin merkitään kokouspalkkio neljältä päivältä 4 x 120 mk ja työansionmenetyskorvauskohtaan merkitään niiden päivien lukumäärä, joilta on menettänyt työansion. Kaikki laskutoimitukset suorittaa taloustoimisto.

Merkitkää matkalaskun pankkiyhteyskohtaan huolellisesti täydellinen pankkitilinumero, sillä kokouspaikalla maksetaan ennakkoa 600 markkaa matkalaskun palauttamisen yhteydessä ja loppuosa suoritetaan pankkitilillemme 19.6. mennessä. Matkalaskut pyydetään siis palauttamaan taloustoimistoon, joka sijaitsee sisäntulokerroksessa kongressisiivessä. Taloustoimisto on avoinna kaikkina kokouspäivinä. Kiitos.

Puheenjohtaja Olavi Hänninen: Kiitokset Arto Kuusiolalle esittelystä.

Onko sen johdosta kysymyksiä tai puheenvuoroja? Ellei, niin keskustelu on päättynyt.

Hyväksytään matkakustannusten korvaus, kokouspalkkio, päiväraha ja menetetyн työansion korvaus hallituksen esittämässä muodossa. Hyväksyttiin.

Ja näin totean, että työjärjestyksen kohta 8 on loppuunkäsitelty.

Tämän jälkeen siirtyy kokousta johtamaan Raimo Suominen ja kokouksen sihteerinä toimii Marja-Leena Jylhä.

9. §

Käsitellään SAK:n toimintakertomukset vuosilta 1981-1985

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Hyvät edustajakokousosanottajat! Pyydän saada kiittää SAK:n hallitusta ja teitä, edustajakokousedustajat saamastamme luottamuksesta. Siis kiitos koko puheenjohtajiston puolesta.

Siirrytään kohtaan 9 ja käsitellään SAK:n toimintakertomukset vuosilta 1981 — 1985. Ne on jaettu teille kokoussalkkuihin. Nyt saattaa olla näin, että vuoden 1982 toimintakertomuksia ei kaikkien kokoussalkkuissa ole. Tytöt jakavat monisteen, jonka saatte kättä nostamalla, jos teillä ei ole tätä toimintakertomusta.

Menettelytapaesitys

Esitän, että käsittelemme toimintakertomukset yksi kerrallaan vuosijärjestyksessä. Koska SAK:n valtuusto on käsitellyt vuosien 1981, -82, -83 ja -84 kertomukset ja koska kysymys on menneestä toiminnasta esitän, että toimintakertomuksista käydään vain yleiskeskustelu, jonka jälkeen kukin kertomus käsitellään yhtenä kokonaisuutena.

Menettelytapa hyväksyttäneen. Hyväksytään.

Täällä on pyydettyjä puheenvuoroja. Kohdistuvatko ne johonkin määrättyyn vuoteen? Erkkola Jouko, Sos.dem. Sanomalehtimiesliitto. Onko paikalla?

Voimme käsitellä asian sillä tavalla, että puheenvuorot myönnetään ensimmäiseen toimintakertomukseen 1981. Nyt on pyytänyt puheenvuoron Jouko Erkkola, valmistautuu Anna-Liisa Koski, Puutyöväen Liitto. Jouko Erkkola, ole hyvä.

Jouko Erkkola (Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.): Hyvät toverit! Kehityksen arviointi oman keskusjärjestömme toiminnassa on ongelmallista. Kokovartalokuvaan on saatava myös syvyyttä. Edunvalvonnan yhtenä osatekijänä on tiedotustoiminta. Ay-liikkeen tiedotustoittoa on arvosteltu väliin aika raskaastikin. Pahalta se on tuntunut ay-liikkeen palveluksessa olevista toimittajista ja tiedottajista sekä kaikista SAK:hon kuuluvista viestintäyöntekijöistä. Arvosteluun on löytynyt aihe-takin, vaikka osa arvostelusta on ollut yleistä ay-toiminnan vastaisuutta, kritiikkiä, jolla ay-liikkeen toiminta on pyritty tekemään kyseenalaiseksi.

Tästä kritiikistä huolimatta ja osittain sen vuoksi ay-liikkeen kannattaisi pohtia omaa tiedotustoimintaansa ja asemaansa viestintäpolitiikassa hy-vinkin perusteellisesti, perusteellisemmin kuin nyt käsiteltävänä olevat toi-mintakertomukset kertovat. Valtakunnallisessa viestintäpolitiikassa on vii-me vuosina työväenliikkeen vaikutus vähentynyt merkittävästi. Ay-liik-keen ja koko työväenliikkeen viestintäpolitiikka on jäänyt ponnottomaksi ja puolustelevalaksi. Viestintätoiminnassa on selvästi siirrytty EVA:n aika-naan asettamien viestintätavoitteiden toteuttamiseen. Porvarillista tiedon-

välitystä on kaikin tavoin vahvistettu. Tilanne on huolestuttanut vasemmistolaisia toimittajia, jotka ovat pohtineet tilannetta mm. Jyväskylän Talven seminaarissa ja omissa tilaisuuksissa. Sosiaalidemokraattisen Sanomalehtimiesliiton jäsenet ovat yhdessä pohtineet keinoja tilanteen korjaamiseksi.

Ay-liikkeessä vallitseva tietty viestintäpoliittinen passiivisuus on herättänyt kummastusta. Ay-liikkeen ja SAK:n oman viestintäpolitiikan määrittely on jäänyt puutteelliseksi. Tämä ilmeisesti on johtanut sitten haparointiin mm. paikallisradiokokeilussa. Vaikuttaminen yleisen viestintäpolitiikan suuntaamiseen on myös jäänyt heikoksi. Ajautuminen puolustustaisteiluun viestintärintamalla vaikuttaa aikaa myöten muuhunkin toimintaan. Omaan SAK:n viestintäpolitiikkaan on kuitenkin ollut aineksia.

Vuoden 1981 edustajakokouksessa käsitelty viestintäpoliittinen selonteko ja jo vuonna 1979 valmistunut ay-lehtiselvitys olisivat edelleen sopivia lähtökohtia kehitystyölle. Niiden ajankohtaisuus vuonna 1986 kertoo kehityksen olevan karkaamassa käsistä. Jos ay-lehtiselvityksen ja jo vuonna 1981 selonteon toimenpide-ehdotukset olisi toteutettu, ei tänään ehkä tarvitsisi valitella viestintäpolitiikan jälkeenjääneisyyttä. Näiden ohjelmasiakirjojen pohjalta olisi vieläkin pyrittävä luomaan umpeen viestintäpolitiikassa ammittavaa jälkeenjääneisyyden aukkoa.

Kokemus viime vuosilta on osoittanut, että siellä, missä on panostettu tiedotustoimintaan ja viestintään ay-lehtitoimikunnan sekä viestintäselonteon toimenpidesuosituksen pohjalta, on myös tuloksia saavutettu. Ay-lehdissä panostuksen lisääminen on näkynyt esimerkiksi Palkkatyöläisessä sekä Kunta ja Me -lehdessä. Muuallapa ei juuri ole palkattu lisää toimittajia tai tiedottajia. SAK:n ja KTV:n toimistoissa on selvästi panostettu tiedotuksen tehostamiseen ja tulokset ovat myös nähtävissä. Muitakaan tiedotuksen resursseja ammattiliitoissa ei ole riittävästi lisätty ja kehitetty. Tiedottaminen ja liittolehti ei tietenkään saa olla itsetarkoitus, mutta riittäväällä panostuksella tiedotustoimintaan pystytään myös parantamaan edellytyksiä edunvalvontatyön tehostamiseen.

Tänä päivänä tiedotustoiminnassa ei riitä sama kuin kymmenen vuotta sitten. Viime vuosien viestintäpoliittinen opetus meille ay-liikkeessä on ilmeisesti ollut se, että meidän on uudistettava asenteemme tiedotustoimintaan ja viestintäpolitiikkaan. Tällä tavoin menneiden vuosien kehityksen arviointi voi kasvaa korkoa tulevinä vuosina. Meidän on huomattava siirtyneemme informaatioyhteiskuntaan ja tällä tavalla tulevien vuosien toimintakertomukset ovat meille parempaa luettavaa. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Sitten Anna-Liisa Koski, Puutyöväen Liitto.

Anna-Liisa Koski (Puutyöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät ammattiyhdistystoverit! Mennyt toimintaa emme voi muuksi muuttaa, mutta menneestä voimme aina ottaa osviittaa uudelle taipaleelle lähtiesämme. Niinpä tässä yhteydessä muutama sana ay-naisten toiminnasta yleensä. Toivon toverit, että olette tutustuneet myös toimintakertomusten

naisjaostojen toimintaa koskeviin osiin.

Kokemusperäisesti jo tässä yhteydessä haluan todeta, että kun työväenliikkeessä kutakuinkin yleensä, niin myös ay-liikkeessä — todetaan valitellen jäsenistön passivoituneen, niin ay-naisten kohdalla se ei mielestäni pidä paikkaansa. Naiset edustavat ay-liikkeen aktiivisinta jäsenosaa ja he ovat sitä nimenomaan siinä tavanomaisimmassa eli arkisessa jokapäivän toiminnassa omien osastojensa piirissä ja alueella, kentätason koulutustapah-tumissa, opintokerhoissa, vaalityöntekijöinä ja erilaisten tilaisuuksien jär-jestäjinä jne. Siis vastaamassa niistä tehtävistä, jotka menestyvän toimin-nan kannalta on hoidettava, mutta joista melkoinen joukko jäsenistöstä on mm. sitä mieltä, etteivät ne ole kyllin arvokkaita, koska niiden parissa ei juurikaan ole toivoa kohota luottamusmieheksi, osaston toimikuntaan, kunnallisvaltuustoon tai peräti liittokokousedustajaksi, liiton hallintoon tai muihin vastaaviin näkyviin ja osin hyvin palkattuihinkin luottamustehtä-viin.

Ruohonjuuritasohommakin on kuitenkin hoidettava. On vain tullut suu-ressa määrin naisten osaksi, ehkä onneksi, toimia näissä tehtävissä ilman suurempia pyyteitä. Kyllä sieltä tovereiden joukosta aina löytyy niitä, joilla on riittävästi ja jatkuvasti pyrkyä korkeimpiin tehtäviin. Miettiköön itseku-kin tykönään sitäkin, miten hommat hoituisivat, jos tilanne olisi päinvas-tainen. Naiset odottelemassa valmiita suorituksia.

Noin vuosi sitten olin kuulemassa sihteerin Lauri Ihalaisen ansiokasta alustusta, jossa hän käsitteli mm. SAK:n järjestöpoliittista tulevaisuutta. Hän totesi alustuksessaan mm., että naisia on rohkaistava toimintaan. Lau-ri puhui vakuuttavasti enkä epäile, etteikö hän itse toimisi sanomansa mukaisesti. Mutta sitä kysyn, mitä olemme tuohon rohkaisuun käsiteltävänä olevien toimintavuosien aikana sisällyttäneet ja mitä siihen sisällyttäm-me tulevina vuosina.

Järjestöpoliittisesti naisten rohkaisu toimintaan on ollut keskeisintä ja tärkeää ainakin vähintään siitä lähtien, kun SAK:n naisvaliokunta vuos-kymmenet sitten perustettiin. Näiden vuosien kuluessa ovat järjestöpoliit-tisetkin motiivit muuttuneet. Enää ei ole oleellista naisten aktivointi ay-liikkeen jäsenyyteen. Nyt on keskeistä saada naiset tehokkaaseen toimin-taan. Perusteluksi riittää jo se, että lähes puolet SAK:n jäsenistä on naisia. Tähän saakka on järjestöpolitiikkaamme hoidettu kuin ajatellen, että akka-virtaa on hyvä soutaa, ei tarvita kuin toinen airo. Nyt toteaisin, että tule-vaisuudessa tarvitaan kyllä molemmat aivot ja vielä perämelakin ja siksi SAK:n toimintaa tukeva, aktivoiva ja erillinen naistoiminta on yhä tarpeen. Nyt on saatettava ohjelmat ja asenteet yhteismitallisiksi. Toisin sanoen, on luotava puheitten mukaista toimintaa. Kiitos puheenjohtaja.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Kiitoksia puheenvuoroista. Muita pu-heenvuoroja ei ole pyydetty. SAK:n toimintakertomus 1981 hyväksyttä-neen. Hyväksytään.

Siirytään vuoden 1982 toimintakertomukseen. Puheenvuoroja ei ole pyydetty, SAK:n toimintakertomus 1982 hyväksyttäneen. Hyväksytään.

Siirytään vuoden 1983 toimintakertomukseen. Puheenvuoroja ei ole

pyydetty, SAK:n toimintakertomus 1983 hyväksyttäneen. Hyväksytään.

Siirrytään vuoden 1984 toimintakertomukseen. Puheenvuoroja ei ole pyydetty, SAK:n toimintakertomus 1984 hyväksyttäneen. Hyväksytään.

Siirrytään vuoden 1985 toimintakertomukseen. Puheenvuoroja ei ole pyydetty, SAK:n toimintakertomus 1985 on tullut käsiteltyksi ja hyväksyttäneen. Hyväksytään.

Työjärjestyksen kohta 9 loppuunkäsitlety.

10. §

Käsitellään SAK:n tilinpäätökset vuosilta 1981-1985

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 10. Käsitellään SAK:n tilinpäätökset vuosilta 1981 — 1985. Tilinpäätökset on jaettu teille toimintakertomusten liitteinä. Teille on lähetetty etukäteen myös yhteenveto edustajakokouskauden tilinpäätöksistä.

Menettelytapaesitys

Esitän, että käymme ensiksi yleiskeskustelun tilinpäätöksistä. Yleiskeskustelun aloittaa SAK:n talouspäällikkö Arto Kuusiola esittelemällä käsiteltävän asian. Yleiskeskustelun jälkeen aloitamme yksityiskohtaisen käsittelyn tilinpäätös kerrallaan, jolloin käsittelemme kunkin tilinpäätöksen yhtenä kokonaisuutena. Tämä menettelytapaesitys hyväksyttäneen.

Hyväksytään.

Aloitamme tämän yleiskeskustelun. Arto Kuusiola ole hyvä!

Arto Kuusiola (SAK:n toimisto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Teille jaetuissa toimintakertomuksissa tilinpäätökset erottuvat siten, että ne on painettu sinisille sivuille, teille on siis myös etukäteen lähetetty yhteenveto tilinpäätöksistä vuosilta 1981 — 1985. Tämän yhteenvedon kahdella ensimmäisellä sivulla on selvitys SAK:n omaisuuden ja velkojen kehitymisestä. Otsikon sana, konsernitasevertailu, tarkoittaa, että luvuissa ovat mukana myös SAK: n molemmat opistot.

Rahoitusomaisuus oli vuonna 1985 34,8 milj. markkaa eli yli kaksinkertainen vuoteen 1981 verrattuna. Tässä on kuitenkin huomioitava, että vuoden 1985 lopun pankkisaamisten määrä oli tilapäisesti poikkeuksellisen suuri liikehuoneiston myynnistä saadun kauppahinnan johdosta.

Käyttöomaisuudessa ei ole tapahtunut merkittävää kasvua, vaan lähinnä on korjattu olemassa olevia toimitiloja ja uusia tiloja on hankittu vain muutamalle piiritoimistolle.

Muissa pitkäaikaisissa sijoituksissa on tapahtunut merkittävin kasvu niiden ollessa vuoden 1985 lopussa 70 miljoonaa markkaa. Tämä muiden sijoitusten laajentuminen on perustunut edellisessä edustajakokouksessa

hyväksytyn talousohjelman sisältämään periaatteeseen, että suunnittelu-kaudella tulee laatia investointisuunnitelma, tavoitteena saada muita tuloja, jotta paine jäsenmaksun korottamiseen vähenisi. Pääosin lisäys on muodostunut kiinteistöyhtiöosakkeista ja suurimmat kohteet ovat olleet Vaasassa, Kuopiossa ja Helsingin Itäkeskuksessa.

Taseen vastattavaa-puolella on tämän sijoitustoiminnan johdosta pitkäaikainen vieraspääoma eli lainat lisääntynyt 37 miljoonaa markkaa. Oma pääoma on myös lähes kaksinkertaistunut. Yhteenvedon kolmas sivu kertoo miten kulut ja tuotot ovat kehittyneet. Luvut osoittavat, että kulujen kasvu on tuottojen kasvua suurempaa.

Vuoden 1982 poikkeuksellisen suureen ylijäämään on vaikuttanut Kansa-Yhtiöiden ja Hakan omistuksiin liittyvät järjestelyt, joista on aiheutunut kirjanpidollisesti tuottoja, jotka eivät kuitenkaan ole realisoituneet rahana, vaan kohottivat kyseessäolevien omaisuuserien tasearvoja. Vuoden 1984 ylijäämään on taas vaikuttanut Metallitalossa omistetusta liikehuoneistosta saatu myyntivoitto.

Viimeisellä sivulla on selvitys liittojen jäsenmäärän kehityksestä. Selvitys osoittaa, että lisäys on ollut 2,2 prosenttia eli jäsenmäärä on vakiintunut nykyiseen tasoon. SAK:n vakinaisen henkilökunnan lisäys on ollut vuosittain 3–6 henkilöä ja kokonaislisäys 20 prosenttia.

Kokonaisuutena SAK:n taloudesta voidaan todeta, että laaditut talousarviot ovat antaneet puitteet, joita noudattamalla on toiminta kyetty rahoittamaan ja maksuvalmius myös pitämään kunnossa. Edellinen edustajakokous käsitteli SAK:n talousohjelman lisäksi myös laajemmin taloudellista toimintaa ja edellytti mm. että selvitetään ammattiyhdistysliikkeen ja muun työväenliikkeen vaikutuspiirissä omien pääomien määrä. Tämän selvityksen on Työväen Taloudellinen Tutkimuslaitos nyt tehnyt ja tämä tutkimus "Työväenliikkeen pääomat ja liikelaitokset" on jaettu teille kokous-salkkuihin tutustumista varten tiedoksi.

Tämän selvityksen perusteella tiedetään, että SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen nettovarallisuus oli vuoden 1984 omaisuuden käypiä arvoja käyttäen noin 1 200 markkaa jäsentä kohden. Suuri osa varallisuudesta on sitoutunut toimintaa palveleviin toimisto-, kurssi- ja lomakiinteistöihin. Työtaistelutilanteessa käytettävät varat ovat muutama sata markkaa jäsentä kohti, joskin on otettava huomioon, että työtaistelujen rahoitus perustuu talletusten lisäksi pankkien kanssa tehtyihin työtaistelujen rahoitussopimuksiin.

Vaikka omaisuus yhteenlaskettuna kohoaaakin hieman yli miljardin markan, on kuitenkin muistettava, että kyseessä ei ole yhtenäinen omaisuusmassa, vaan se jakaantuu SAK:lle, VTY:lle ja jäsenliitoille, jotka kukin itsenäisesti päättävät omasta taloudestaan. Jos summaa vertaa muihin tämän yhteiskunnan taloudellisiin yksiköihin, voidaan todeta, että esimerkiksi Kansallis-Osake-Pankkikonsernin pelkkä rahoitusomaisuus oli vuoden 1984 lopussa 58 miljardia markkaa eli yli viisikymmenkertainen ammattiyhdistysliikkeen nettovarallisuuteen verrattuna ja 140-kertainen ammattiyhdistysliikkeen rahoitusomaisuuteen verrattuna.

Selvityksen laatineet tutkijat toteavat, että koska valtaosa ammattiyhdis-

tysliikkeen omaisuudesta on sitoutunut toimitiloihin ja muuhun toiminnan kannalta välttämättömään omaisuuteen, niin saattaa olla perusteltua jonkin verran kasvattaa ammattiyhdistysliikkeen taloudellista työtaisteluväliä.

Lopuksi totean että kokouksen puheenjohtajistolla on tätä kautta koskevat alkuperäiset allekirjoitetut tilinpäätökset ja tilintarkastuskertomukset kokouspöydällä. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Kiitos Arto Kuusiola esittelystä. Yleiskeskusteluun ei ole pyydetty puheenvuoroja. Yleiskeskustelu päättyy. Siirrymme yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Ensimmäiseksi vuoden 1981 tilinpäätös. Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Vuoden 1981 tilinpäätös hyväksytään.

Seuraavana vuoden 1982 tilinpäätös. Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Vuoden 1982 tilinpäätös hyväksytään.

Seuraavana vuoden 1983 tilinpäätös. Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Vuoden 1983 tilinpäätös hyväksytään.

Seuraavana vuoden 1984 tilinpäätös. Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Vuoden 1984 tilinpäätös hyväksytään.

Seuraavana vuoden 1985 tilinpäätös. Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Vuoden 1985 tilinpäätös hyväksytään.

Totean, että kokoukselle esitetyt tilinpäätökset on käsitelty ja työjärjestyksen kohta 10 siten loppuun käsitelty.

11 §

Vahvistetaan SAK:n tilinpäätökset vuosilta 1981-1985 ja päätetään tilivelvollisten vastuuvapaudesta

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 11, jossa vahvistetaan SAK:n tilinpäätökset vuosilta 1981 — 1985 ja päätetään tilivelvollisten vastuuvapaudesta.

Menettelytapaesitys

Ehdotan, että käsittelemme vuosittain tilinpäätöksen vahvistamisen ja tilin vastuuvapauden myöntämisen hallituksen jäsenille ja muille tilivelvollisille. Kokousaineiston joukossa on tilintarkastajien lausunnot joten esitän, että niitä ei lueta erikseen. Keskustelua. Keskustelu päättynyt ja menettelytapa hyväksytään.

Ryhdyimme käsittelemään vuoden 1981 tilinpäätöstä. SAK:n tilinpäätös vuodelta 1981 ja vastuuvapauden myöntäminen tilivelvollisille.

Vahvistetaan tilinpäätös vuodelta 1981 ja myönnettäen hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus. Keskustelua. Keskustelu päätty-

nyt. Esitys hyväksytty.

Siirrytään käsittelemään SAK:n tilinpäätöstä vuodelta 1982 ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille. Vahvistettaneen SAK:n tilinpäätös vuodelta 1982 ja myönnettäneen hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus. Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Esitys on hyväksytty.

Siirrytään käsittelemään SAK:n tilinpäätöstä vuodelta 1983 ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille. Vahvistettaneen SAK:n tilinpäätös vuodelta 1983 ja myönnettäneen hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus. Tästä keskustelua. Keskustelu päättynyt. Esitys on hyväksytty.

Siirrytään käsittelemään SAK:n tilinpäätöstä vuodelta 1984 ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille. Vahvistettaneen edelleen SAK:n tilinpäätös vuodelta 1984 ja myönnettäneen hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus. Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Esitys on hyväksytty.

Siirrytään käsittelemään SAK:n tilinpäätöstä vuodelta 1985 ja vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille. Vahvistettaneen SAK:n tilinpäätös vuodelta 1985 ja myönnettäneen hallitukselle ja muille tilivelvollisille vastuuvapaus. Keskustelua asiasta. Keskustelu päättynyt ja esitys on hyväksytty.

Totean, että vuosien 1981, 1982, 1983, 1984 ja 1985 tilinpäätökset on vahvistettu ja tilivelvollisille myönnetty vastuuvapaus. Työjärjestyksen kohta 11 loppuun käsitelty.

Työjärjestyksen muutos

Vaalivaliokunta on kokoontunut ja valmis esittelemään valiokunnan esitykset, joten esitän että jatketaan työjärjestyksen kohdan 7 käsittelyä. Hyväksyttäneen. Hyväksytty.

7-§

Valiokuntien vaalit (jatkuu)

Siirrymme siis kohtaan 7 ja suoritamme muiden valiokuntien vaalin. Jatkamme työjärjestyksen kohdasta 7.2. sääntövaliokunta.

Vaalivaliokunnan esityksen sääntövaliokunnan kokoonpanoksi esittelee vaalivaliokunnan puheenjohtaja Pekka Salonen. Pekka Salonen, ole hyvä.

7.2 Sääntövaliokunta

Pekka Salonen (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoustaverit! Ensiksi esittelen tämän sääntövaliokunnan eli työjärjestyksen kohdan 7 alakohdan 7.2 sääntövaliokunta. Vaalivaliokunta esittää, että sääntövaliokunnan puheenjohtajaksi valittaisiin Aarno Aitamurto, Rakennustyöläisten Liitto r.y. ja jäseniksi: Erkki Pekola, Kemian Työntekijäin Liitto r.y.; Esko Leppänen, Maaseututyöväen Liitto r.y.; Anna-Liisa Koski, Puutyöväen Liitto r.y.; Reino Tolvanen, Teknisten ja

Erikoisammattien Liitto r.y.; Pentti Lappalainen, Tekstiililaitosmiesten Liitto r.y.; Eva-Kaisa Jämsen, Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.; Pauli Kuru, Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.; sihteeriksi Kirsti Palanko-Laaka, SAK ja asiantuntijaksi Olavi Sulkunen, SAK. Toveri puheenjohtaja, vaalivaliokunnan esitys on yksimielinen.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Hyväksytään yksimielisesti vaalivaliokunnan esitys sääntövaliokunnan kokoonpanoksi. Hyväksyttiin.

7.4 Talousvaliokunta

Pekka Salonen (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Seuraavaksi on ehdotus alakohdaksi 7.4 talousvaliokunta. Vaalivaliokunta esittää, että talousvaliokunnan puheenjohtajaksi valitaan Kauko Suhonen, Liiketyöntekijäin Liitto r.y. ja jäseniksi: Tuomas Kinberg, Suomen Muusikkojen Liitto r.y.; Kari Saikkonen, Rakennustyöläisten Liitto r.y.; Anneli Lehto, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.; Heikki Nurmi, Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.; Reijo Parjanen, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto r.y.; Antero Kiuru, Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.; Esko Orajarvi, Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.; sihteeriksi Arto Kuusiola, SAK ja asiantuntijaksi Ossi Viljakainen, SAK. Vaalivaliokunta oli tässäkin yksimielinen.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Hyväksytään vaalivaliokunnan esitys talousvaliokunnan kokoonpanoksi. Todetaan, että talousvaliokunta käsittelee esityksen SAK:n talousohjelmaksi vuosina 1986—91 ja liittojen esityksen numero 85. Hyväksyttiin. Todettiin.

Siirrytään kohtaan 7.5 päätösvaliokunta. Valiokunnan esityksen esittelee samoin Pekka Salonen.

7.5 Päätösvaliokunta

Pekka Salonen (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaalivaliokunta esittää, että puheenjohtajaksi valitaan Tuulikki Kannisto, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y. ja jäseniksi: Rainer Hakala, Ilmailualan Unioni r.y.; Esko Laine, Lasi- ja Posliinityöväen Liitto r.y.; Pentti Lundan, Paperiliitto r.y.; Matti Kuhlberg, Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.; Rauno Jääskeläinen, Maaseututyöväen Liitto r.y.; Jukka Lähteenmäki, Puutyöväen Liitto r.y.; Kaija Niiranen, Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain Liitto KTV r.y.; sihteeriksi Antero Tuominen, SAK ja Jyrki Helin, SAK. Tässäkin vaalivaliokunta oli yksimielinen.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Hyväksytään vaalivaliokunnan esitys päätösvaliokunnan kokoonpanoksi ja todetaan asiat, jotka valiokunta käsittelee: esitys päätökseksi SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamisesta, liittojen esityksen numerot 86—91,

hallituksen esitys kannanotoksi "Ay-liikkeen ja Työväen Urheiluliikkeen yhteistyötä vahvistetaan", hallituksen esitys kannanotoksi "Työväen rahalaitosten yhteistyön kehittäminen", hallituksen esitys kannanotoksi "Työväenehtoinen vakuutuspolitiikka", hallituksen esitys kannanotoksi "E-liike" sekä kokouksen julkilausuma. Hyväksyttiin. Todettiin.

Siirytään kohtaan 7.6. Vaalivaliokunnan esityksen esittelee edelleen Pekka Salonen.

7.6 Ohjelmavaliokunta

Pekka Salonen (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaalivaliokunta esittää, että ohjelmavaliokunnan puheenjohtajaksi valitaan Pertti Ahonen, Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y. ja jäseniksi: Reijo Lehtinen, Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.; Veijo Rantanen, Metallityöväen Liitto r.y.; Seppo Korkala, Paperiliitto r.y.; Sari Kylä-Liuhala, Teknisten ja Erikoisammattien Liitto r.y.; Urho Peltonen Raken-nustyöläisten Liitto r.y.; Irene Laukkanen, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.; Eino Rostedt, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto r.y.; sihteereiksi Sisko Seppä, SAK ja Kaija Kallinen, SAK; asiantuntijoiksi Markku Hyvärinen, SAK; Sakari Tusa, SAK ja Raimo Kärkkäinen, SAK. Tässäkin vaalivaliokunta oli yksimielinen.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Keskustelua. Keskustelu päättynyt. Hyväksytään vaalivaliokunnan esitys päätösvaliokunnan kokoonpanoksi. Todetaan asiat, jotka valiokunta käsittelee: esitys ohjelmaksi "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" ja liittojen esitykset numerot 1—63. Hyväksyttiin. Todettiin.

Siirytään kohtaan 7.7 järjestövaliokunta. Esityksen tekee Pekka Salonen.

7.7 Järjestövaliokunta

Pekka Salonen (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaalivaliokunta esittää, että järjestövaliokunnan puheenjohtajaksi valitaan Per-Erik Lundh, Metallityöväen Liitto r.y. ja jäseniksi: Tuula Tölli, Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.; Tauno Häkkinen, Puutyöväen Liitto r.y.; Urpo Karvinen, Suomen Sähköalantyöntekijäin Liitto r.y.; Heikki Hyytiäinen, Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.; Helge Paaso, Kemian Työntekijäin Liitto r.y.; Markku Lämsä, Liiketyöntekijäin Liitto r.y.; Reijo Saarinen, Raken-nustyöläisten Liitto r.y. ja sihteereiksi Pekka Sarkkinen, SAK ja Sirpa Ilola, SAK ja asiantuntijoiksi Eero Heinäluoma, SAK; Eine Mikkonen, SAK ja Erkki Varpula, SAK. Tässäkin valiokunta oli yksimielinen.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Keskustelua. Keskustelu päättynyt.

Hyväksytään vaalivaliokunnan esitys järjestövaliokunnan kokoonpanoksi. Valiokunta käsittelee esityksen SAK:n lääniorganisaation perustamisesta, selonteon "SAK:n järjestöpolitiikka" ja liittojen esitykset numerot 64—71. Hyväksyttiin.

Siirrytään kohtaan 7.8 selontekovalioikunta ja edelleen Pekka Salonen esittelee.

7.8 Selontekovalioikunta

Pekka Salonen (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaali valiokunta esittää, että selontekovalioikunnan puheenjohtajaksi valitaan Veikko Lehtonen, Metallityöväen Liitto r.y. ja jäseniksi: Paavo Piispanen, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT r.y.; Hilka Häkklä, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.; Raimo Rauhala, Suomen Kirjatyöntekijäin Liitto r.y.; Matti Uski, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y.; Martti Komulainen, Suomen Merimies-Unioni; Eila Kettunen, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.; Juhani Anttila, Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y. ja sihteereiksi Matti Kopperi, SAK ja Turo Bergman, SAK ja asiantuntijoiksi Antti Mattila, SAK; Peter J. Boldt, SAK ja Veli Vanhanen, SAK. Vaalivaliokunta oli esityksessään yksimielinen.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Keskustelua. Keskustelu päättynt.

Hyväksytään vaalivaliokunnan esitys selontekovalioikunnan kokoonpanoksi. Valiokunta käsittelee: "Talous- ja tulonjakokehitys edustajakokouskaudella 1981 — 1986", selonteon "Taloudellinen demokratia ja palkansaajarahastot", selonteon "Työ, teknologia ja tulevaisuus" sekä liittojen aloitteet numerot 72—84. Hyväksyttiin.

Siirrytään kohtaan 7.9 Kansainvälinen valiokunta. Vaalivaliokunnan puheenjohtaja esittelee.

7.9 Kansainvälinen valiokunta

Pekka Salonen (vaalivaliokunnan puheenjohtaja): Vaalivaliokunta esittää, että kansainvälisen valiokunnan puheenjohtajaksi valitaan Jarl Sund, Suomen Elintarviketyöläisten Liitto SEL r.y. ja jäseniksi Kalevi Westman, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto AKT r.y.; Eira Setälä, Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liitto HRHL r.y.; Sven-Erik Nylund, Suomen Laivanpäälystöliitto r.y.; Jouko Erkkola, Suomen Sosialidemokraattinen Sanomalehtimiesliitto r.y.; Tapio Moisio, Metallityöväen Liitto r.y.; Lauri Mäkinen, Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto r.y.; Jaakko Hauru, Rakennustyöläisten Liitto r.y. ja sihteeriksi Markku Jääskeläinen, SAK sekä asiantuntijaksi Hannu Ohvo, SAK. Tässäkin esityksessä oli vaalivaliokunta yksimielinen.

Puheenjohtaja Raimo Suominen: Keskustelua. Keskustelu päättynt. Hyväksytään vaalivaliokunnan esitys kansainvälisen valiokunnan kokoonpanoksi. Valiokunta käsittelee: kansainvälisen lausuman ja SAK:n hallituksen esityksen solidaarisuuskeskuksen perustamisesta. Hyväksyttiin.

Totean, että työjärjestyksen kohta 7 on loppuunkäsitlety.

Ilmoitusasioita

Tälle päivälle suunnitellut valiokuntien kokoukset peruutetaan. Kansainvälinen valiokunta kokoontuu tiistaina 3.6. klo 8.30 kokoushuoneessa 30.

Selontekovalioikunta kokoontuu tiistaina 3.6. puheenjohtajien katsauksen jälkeen huoneessa 23.

Edelleen tiedotus: ääntenlaskijat kokoontuvat välittömästi ruokatauon alettua puheenjohtajiston korokkeella.

Kokouksen keskeytys

Esitän, että ennakkoaikataulun mukaisesti keskeytämme nyt kokoustyöskentelyn ja jatkamme sitä huomenna klo 9.00. Hyväksyttäneen.

Hyväksytty.

Kokous keskeytetään, kiitän edustajia ripeästi sujuneesta kokoustyöskentelystä.

Toinen kokouspäivä

Tiistaina kesäkuun 3. päivänä 1986 kello 9.03

Puheenjohtajana Raimo Kantola

Sihteerinä Aulikki Liukko

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Hyvät ystävät, hyvät toverit, hyvää huomenta kaikille. SAK:n kolmastoista edustajakokous jatkuu. Puheenjohtajana toimii Raimo Kantola ja sihteerinä Aulikki Liukko.

Ennen kuin käymme jatkamaan varsinaista kokoustyöskentelyä, meille tuovat tervehdyksensä työväenliikkeen varhaisnuorisojärjestöt. Meille esiintyvät Nuorten Kotkain piiristä tulevat Piupalit ja Suomen Demokration Pioneerien Liiton ohjelmaryhmä Karviaiset. Tervetuloa!

Ohjelmaryhmien esitykset

Työväenliikkeen varhaisnuorisojärjestöjen ohjelmaryhmät "Piupalit" Nuorten Kotkain keskusliitosta ja "Karviaiset" Suomen Demokration Pioneerien Liitosta tervehtivät kokousta lauluesityksillään.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kiitämme varhaisnuorisojärjestöjä tervehdyksestä ja jatkamme kokoustyöskentelyä.

Kokousedustajien toteaminen

Merkittäneen kokouksen pöytäkirjaan, että kokouskanslian ilmoituksen mukaan tänään kello 9.00 kokoukseen oli saapunut edustajia 341, poissa tämän mukaan 99. Hallituksen jäseniä läsnä oli 15, poissa 10. Tilintarkastajista kukaan ei siihen mennessä ollut ilmoittautunut. Muistuttaisin kokousedustajia siitä, että ilmoittaudutaan tuolla alakerran vastaanotossa, kun saavutaan kokouspaikalle. Merkittäneen äskeiset lukumäärät pöytäkirjaan.

Merkitään.

Ilmoitusasia

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Ilmoitusasia. Muistutan kokousedustajia siitä, että eilisen päätöksemme mukaisesti puheenvuoropyynnöt työjärjestyksen kohtiin 13, 14, 15, 16, 17 ja 18 tulee jättää tänään kello 10.00 mennessä. Ilmoitusasia merkitään tiedoksi.

Merkitään.

Ulkomaisten kutsuvieraiden esittely

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Siirrymme kansainvälisten kutsuvieraitten esittelyyn. Esittelyn suorittaa SAK:n kansainvälisten asiain sihteeri Markku Jääskeläinen. Ole hyvä!

Markku Jääskeläinen (SAK): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Minulla on ilo ja kunnia esitellä SAK:n XIII edustajakokouksen kansainväliset vie-

raat. Naapurimaastamme Ruotsista, keskusjärjestö LO:sta puheenjohtaja Stig Malm. Hän on tänään Ruotsin tapahtumien johdosta palannut Ruotsiin, tulee takaisin huomenna. Samasta järjestöstä toimitsija Pentti Lehto. Naapurimaamme Ruotsin toimihenkilökeskusjärjestö TCO:sta hallintojohtaja Henric Löfström.

Naapurimaastamme Norjasta, sen ammatillisesta keskusjärjestöstä, LO:sta puheenjohtaja Tor Halvorsen, kansainvälisten asiain sihteeri Kaare Sandegren.

Tanskasta, keskusjärjestö LO:sta puheenjohtaja Knud Christensen puoli-soineen. Toimihenkilökeskusjärjestö FTF:stä osastojohtaja Johan Byberg.

Islannista Tehdastyö väen liiton puheenjohtaja Gudmundur Jönsson.

Naapurimaastamme Neuvostoliitosta, Neuvostoliiton ammatillisesta keskusneuvostosta VZSPS:stä, puheenjohtaja Stepan Shalajev sekä kansainvälisen osaston päällikkö Vsevolod Mozajev ja Länsi-Euroopan osaston jaostopäällikkö Aleksandr Vlasenko.

Sekä lisäksi vieraita seuraavista Euroopan maista ja keskusjärjestöistä: Belgiasta Belgian kristillisen keskusjärjestön sihteeri Willy Peirens. Samon maan keskusjärjestö FGTB:stä on täällä moraalisesti paikalla sihteeri Georges Derieuw, mutta hän ei voinut tulla ihan viime tingassa maan lakkotilanteen johdosta.

Bulgariasta maan keskusjärjestön CCBTU:n sihteeri Kosta Andreev sekä toimitsija Emilian Abadzhiev.

Espanjasta keskusjärjestö UGT:sta sihteeri Miguel Angel Ordonez puoli-soineen. Espanjan työläiskomissiosta CCOO:sta Madridin aluepääsihteeri Juan Moreno.

Ison-Britannian eli Englannin TUGsta, keskusjärjestöstä, pääsihteeri Norman Willis ja kansainvälisten asiain sihteeri Michael Walsh.

Italiasta keskusjärjestö CGIL:stä sihteeri Fausto Vigevani ja kansainvälisen osaston toimitsija Christopher Gilmore.

Italiasta CISL:sta sihteeri Emilio Gabaglio. Italiasta keskusjärjestö UIL:stä sihteeri Bruno Bugli.

Itävallan keskusjärjestöstä ÖGB:stä pääsihteeri Alfred Ströer.

Jugoslavian keskusjärjestö SSJ:stä puheenjohtajiston jäsen Stojan Stojcevski ja kv-toimitsija Smilja Atanackovic.

Kreikan keskusjärjestö GSEE:stä järjestösihteeri George Breyannis.

Portugalista keskusjärjestö CGTP-Intersyndikalista hallituksen jäsen Carlos Carvalho ja keskusjärjestö UGT-P:stä pääsihteeri Torres Couto.

Ranskasta keskusjärjestö CFDT:stä sihteeri Alain Benleazar ja CGT:stä kv-toimitsija Jacques Tregaro. Myöhemmin saapuvat tänään pääsihteeri Henri Krasucki ja sihteeri Joannes Galland.

Romaniasta keskusjärjestö UGSR:stä varapuheenjohtaja Ionas Dumitru, kansainvälisen osaston päällikkö Covaci Ioan ja toimitsija Ileana Ciocarlie.

Saksan demokraattisesta tasavallasta keskusjärjestön FDGB:stä puheenjohtaja Harry Tisch ja kv-osaston päällikkö Helmut Fritz.

Saksan liittotasavallan DGB:stä kansainvälisen osaston toimitsija Heinz Matthiesen.

Sveitsin keskusjärjestö SGB:stä varapuheenjohtaja Helga Kohler puoli-soineen.

Tshekkoslovakian keskusjärjestö ROH:ista sihteeri Viliam Kozik ja kv-osaston päällikkö Emil Grochol.

Sekä Unkarista keskusjärjestö SZOT:sta puheenjohtaja Sandor Gäspar, sihteeri Sandor Nagy ja kansainvälisen osaston varajohtaja Sandor Papp.

Kansainvälisistä järjestöistä meillä on PAY:stä puheenjohtaja Tor Halvorsen, joka esiteltiin, sekä PAY:n pääsihteeri Sune Ahlen ja toimitsija Kurt Gustafsson.

Edelleen Euroopan ammatillisesta yhteisjärjestöstä EAY:stä apulaispääsihteeri Björn Pettersson, sihteeri Fritz Rath ja ETUI:n tutkija Harald Lövaas.

Vapaiden ammattiyhdistysten kansainvälisestä liitosta VAKL:stä meillä oli pääsihteeri John Vanderveken. Hän on jo palannut kotimaahansa.

Meillä oli OECD:n neuvoa antavasta ay-komiteasta TUAC:ista pääsihteeri John Evans. Hän on myös palannut jo kotimaahansa. Edelleen maailman ammattiyhdistysten liitosta MAL:sta sihteeri Boris Averianov.

Kansainvälisestä työjärjestöstä, YK-perheen järjestöstä ILO:sta, työntekijäosaston päällikkö Jose Aguiriano.

Edelleen kansainvälisestä tehdastyöväen federaatiosta varapääsihteeri Pekka O. Aro.

Tässä olivat vieraamme. Tervetuloa Suomeen!

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Todellakin, tervetuloa kansainväliset vieraamme! Toivomme, että viihtyisitte Suomessa ja uskomme, että SAK:n edustajakokous muodostuu myös teille antoisaksi kokoustilaisuudeksi. Toivomme, että kansainvälisten vieraitten esittely on suoritettu. Todetaan.

Kokousedustajien toteaminen

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Täydennämme äskeistä tietoa paikalle saapuneista kokousedustajista. Kello 9.15 läsnä oli 419 kokousedustajaa. Siis poissa 21. Hallituksen jäseniä läsnä 18, poissa 7. Yksi tilintarkastaja läsnä, poissa kaksi. Merkittäneen tiedoksi.

Merkitään.

12. §

Puheenjohtajan katsaus

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 12, puheenjohtajan katsaus.

Menettelytapaesitys

Esitän, että puheenjohtaja Viinasen katsauksen jälkeen myönnämme vain yhden puheenvuoron, jonka käyttää järjestömme toinen puheenjohtaja

Olavi Hänninen. Sen jälkeen keskeytämme tämän työjärjestyksen kohdan käsittelyn ja ryhdymme käymään lähete keskusteluita. Näin siksi, että valio-kuntatyö saataisiin mahdollisimman nopeasti ja perustellusti käyntiin. Tämä puheenjohtajien katsauksen johdosta käytävä keskustelu toteutunee huomenna keskiviikkona kello kahdentoista jälkeen. Esitys hyväksyttäneen?

Hyväksytään.

Puheenjohtaja Pertti Viinanen, ole hyvä!

Pertti Viinanen (SAK r.y.): Arvoisat kutsuvieraat, kokousedustajat, hyvät toverit! Kuluneet viisi vuotta ovat kansainvälisessä politiikassa olleet varsin painostavaa aikaa. Kireät suurvaltasuhteet, kiihkeä kilpavarustelu sekä sodat ja rauhattomuus monissa osissa maailmaa ovat leimanneet 80-luvun alkupuolta. Ay-liike onkin useassa yhteydessä vedonnut rauhan- ja aseistariisuntaneuvottelujen puolesta, mutta varsinaiset tulokset, saati todellinen liennytyskehitys, ovat antaneet odottaa itseään. Myönteistä toki on, että johtavat ydinasesuurvallat käyvät parhaillaan Genevessä neuvotteluita joukkotuhoaseiden vähentämiseksi ja ETY-prosessia jatkava Tukholman aseistariisuntakonferenssi edelleen toimii.

YK:n yleiskokous on julistanut tämän vuoden rauhan vuodeksi. Juuri rauhanvuonna meillä on oikeus odottaa tuloksia myös Geneven aseistariisuntaneuvotteluissa. SAK on aiemmin vedonnut maailmanlaajuisen ydin-koekiellon puolesta ja tätä on syytä korostaa nytkin, samoin kuin niitä myönteisiä näköaloja, joita useat aloitteet, etenkin Neuvostoliiton aseidenriisuntaohjelma, avaavat neuvottelujen kannalta. Me suomalaiset panemme myös erityistä painoa ydinaseettoman vyöhykkeen pikaiselle perustamiselle Pohjolaan.

Yleisestikin ottaen haluan korostaa, että SAK antaa täyden tukensa Tasavallan Presidentti Mauno Koivistolle hänen jatkaessaan edeltäjiensä J.K. Paasikiven ja U.K. Kekkonen ulkopoliittista linjaa.

Ammattiyhdistysliikkeen kansainvälinen yhteistyökyky on ollut monista syistä kovalla koetuksella. Maailmanpoliittinen jännitys on heijastunut myös ay-liikkeeseen. Taloudellinen ja yhteiskunnallinen rakennemuutos on heikentänyt ay-liikkeen toimintamahdollisuuksia monissa maissa. Eräiden hallitusten ja työnantajien harjoittama avoin ay-vastaisuuden politiikka on noussut entistä voimakkaammaksi haasteeksi meille kaikille. Vain kansainvälisen yhteistyön ja vuoropuhelun kautta ja toistensa kokemuksesta oppimalla ja toisiaan kunnioittamalla voi ay-liike kyetä ratkaisemaan aikamme polttavia ongelmia.

Entistä enemmän SAK:ssa on kiinnitetty huomiota kehitysmaiden ja niiden ay-liikkeen asemaan. Uskomme, että vain ay-liikkeen voimin voivat kehitysmaiden työntekijät kyetä kamppailemaan oikeuksiensa puolesta. Ilman työntekijäin osallistumista ja vaikutusmahdollisuutta ei kehitys ja kansanvalta ole missään mahdollista. SAK antaa kaiken tukensa ihmisoi-keuksiensa ja parempien työolojen puolesta kamppailevalle kehitysmaiden ay-liikkeelle ja muun muassa tämä edustajakokoushan saa käsiteltäväkseen esityksen erityisen solidaarisuuskeskuksen perustamisesta.

SAK:n kansainvälinen toiminta on jatkunut vilkkaana. Olemme osallistuneet aktiivisesti työhön muun muassa kaikissa niissä järjestöissä, joissa olemme jäseninä. Pohjolan Ammatillinen Yhteistyöjärjestö PAY, Euroopan Ammatillinen Yhteistyöjärjestö EAY, Vapaiden Ammattiyhdistysten Kansainvälinen Liitto VAKL ja OECD:n neuvoa-antava ay-komitea TUAC ovat olleet keskeisimpiä vaikutuskanaviamme. Erityisen tärkeä alue kansainvälisen ay-liikkeen työssä on ollut kamppailu täystyöllisyyden ja työntekijäin oikeuksien puolesta. Saavutuksemme työllisyystilanteen kohentamiseksi ovat toistaiseksi vähäiset, joten työtä mainitsemisani järjestöissä kuin myös Kansainvälisessä Työjärjestössä ILO:ssa on jatkuvasti tehostettava.

Kahdenvälisissä kansainvälisissä suhteissa SAK on jatkanut vilkaita suhteitaan kaikkiin suuntiin. Yhteistyömme Neuvostoliiton ay-liikkeen VZSPS:n kanssa on jatkunut ja saanut uusia entistä tehokkaampia muotoja. Tavanomaisten kysymysten lisäksi olemme erityisesti käsitelleet maittemme välisen taloudellisen yhteistyön kehittämistä, joka meille on keskeinen myös työllisyyteen vaikuttavana tekijänä. Suhteemme myös muihin Euroopan ammatillisiin järjestöihin ovat hyvät ja ongelmattomat, kuten täällä olevien kutsuvieraiden runsas joukko omalta osaltaan kertoo.

Hyvät toverit, ympäristösuojelussa tarvitaan myös kansainvälistä yhteistyötä, eikä ympäristösuojelu voi pysähtyä maan rajoille. Eivät sitä tee saasteetkaan. Valitettava Tshernobylin ydinvoimalaonnettomuus ja sen aiheuttaman radioaktiivisen laskeuman leviäminen eri puolille Eurooppaa osoittaa, ettemme me missään maassa voi suhtautua välinpitämättömästi ympäristökysymyksiin. Samaa havainto-opetusta olemme saaneet, vaikkakin ehkä lievemmin, kun on tutkittu rikkipäästöjen leviämisen ja happosateiden vaikutusta metsäkuolemiin. Tähän tärkeään toimintakenttään on myös ammattiyhdistysliikkeen kiinnitettävä lisääntyvää huomiota.

SAK:n suorittama järjestötutkimus osoittaa, että jäsenistömme on asettanut reaaliansioiden parantamisen ja työllisyyden kehittämisen rinnalle tavoitteeksi myös saastumisen estämisen ja ympäristön suojelun.

Mitä sitten SAK on tehnyt ympäristöasioissa tällä edustajakokouskaudella? Edellisen edustajakokouksen jälkeen SAK:n hallitus perusti ympäristöpoliittisen työryhmän, jota aikaisemmin meillä ei ollut. Ympäristötyöryhmä on työssään yhdessä SAK:n hallituksen kanssa kartoittanut ay-liikkeen valmiuksia toimia myös ympäristöasioissa. Näillä perusteilla SAK on jättänyt uudelle ympäristöministeriölle laajan kannanoton niistä asioista, jotka SAK näkee tärkeimmäksi ympäristösuojelun edistämiseksi. Tällaisia ovat muun muassa kattavan ympäristölainsäädännön aikaansaaminen, ympäristödemokratian kehittäminen, jokamiehen oikeuksien kehittäminen ja luonnonsuojelun tehostaminen.

Samalla SAK tällä toimikaudella on vakiinnuttanut asemansa yhtenä lausuntojen antajana siihen valmistelutyöhön, jota viranomaiset omalla tahollaan tekevät. Ympäristösuojelu oikein toteutettuna tukee myös asettamiamme työllisyystavoitteita.

Tämän edustajakokouksen jälkeen ympäristösuojelukysymykset ovat kiinteä osa normaalia työtämme. Nyt käsiteltävänä olevassa ohjelma-asia-

kirjassa erääksi painopistealueeksi onkin asetettu ympäristösuojelua saastumisen estäminen sekä kansalaisten oikeuksien parantaminen ympäristödemokratian alueella.

Tarkasteltaessa taloudellista kehitystä menneen edustajakokouskauden aikana on syytä todeta, että yksi keskeisistä SAK:n talouspoliittisista tavoitteista on vakaa taloudellinen kasvu. Päättyneellä edustajakokouskaudella on saatu kokea poikkeuksellisen tasaisen kasvun vuosia. Edellisen edustajakokouksen jakeen joka vuosi tuotannon määrä on lisääntynyt noin kolme prosenttia. Aiemmin varsin suhdanneherkkä kansantaloutemme on viime vuosina ollut yksi maailman talouden vakaimmista.

Tuotannon kasvu on ollut paitsi tasaista, niin myös muihin vastaaviin maihin verrattuna nopeata. Eurooppalaiset markkinatalousmaat ovat keskimäärin samanaikaisesti yltäneet vain alle kahden prosentin kasvuvauhtiin.

Tasainen ja verraten nopea talouskasvu ei kuitenkaan ole riittänyt eniten arvostamamme talouspolitiikan tavoitteen eli täystyöllisyyden saavuttamiseksi. Työllisyysongelmat ovat Suomessa 80-luvulla entisestään vaikeutuneet, joskaan ei yhtä pahasti kuin muissa maissa. Edellisen edustajakokouksen aikoihin vuosikymmenen taitteen korkeasuhdanteen jäljiltä työttömyysaste oli Suomessa noin 5,5 %. Tällä hetkellä työttömyysaste on noin 6,5 %. Vastaavasti eurooppalaisten markkinatalousmaiden keskimääräinen työttömyysaste oli viisi vuotta sitten noin 8,5 %, nyt peräti noin 11 %. Eurooppalaisissa markkinatalousmaissa on tällä hetkellä yhteensä yli kaksikymmentä miljoonaa työtöntä.

Monista muista maista poiketen työpaikat ovat Suomessa kuitenkin tasaisen talouskasvun myötä lisääntyneet. Meillä on nyt lähes 100 000 työpaikkaa enemmän kuin viisi vuotta sitten. Työtä tarvitsevien määrä on kuitenkin lisääntynyt vieläkin nopeammin varsinkin naisten osallistumistasen nousun myötä.

Suomen vakaa poliittinen tilanne ja kokonaistaloudelliset puitteet ovat edesauttaneet meitä selviytymään myös jäsenistön välittömästä edunvalvonnasta paremmin kuin monissa muissa maissa vastaavasti on käynyt. Meillä on välttytty uuskonservatiivisilta talouskokeiluilta, sosiaaliturvan murentamiselta, reaaliansioden alentamisilta, eikä ay-liikkeen vastaisissa hyökkäyksissä ole ollut samaa ponnekkuutta kuin useimmissa muissa maissa saati sitten, että hyökkäykset olisivat johtaneet tuloksiin.

Kaikille edustajakokouskaudella tehdyille työmarkkinaratkaisuille on ollut ominaista, että länsimaiden yleisestä kehityksestä poiketen reaaliansiot ovat kasvaneet joka vuosi. Samalla reaaliansioden kasvuvauhti on edustajakokouskauden alun noin yhdestä prosentista nopeutunut nykyiseen lähes kolmen prosentin vauhtiin.

Myös inflaatio on hidastunut vuodesta 1981 lähtien. Samanaikaisesti on voitu lisätä ja toteuttaa monia sosiaalisia uudistuksia.

Yhteenvetona edustajakokouskauden talouskehityksestä voi sanoa, että vaikka työttömyys synkentää näkymiä ja moni asia toki kaipaavaa selvää korjaamista, niin kovin monessa maassa ammattijärjestöt mielellään esittelisivät samanlaisia taloudellisia tuloksia kuin meillä Suomessa on toteutunut.

Hyvät toverit! Tänä ja tässä kokouksessa on varmasti paikallaan tarkastella työmarkkinapolitiikkaa ja neuvottelusuhteita hieman perusteellisemminkin, minkä tulen tekemään nyt tämän katsauksen yhteydessä nimenomaan siitä syystä, että jos katsomme vaikka viiden vuoden mennyttä aikaa, niin hyvin toisiaan vastakkaisia sanomia keskustelussa yleisessä sanassa on ollut.

Päättyneen edustajakokouksen aikana SAK on kolmasti käynyt neuvotteluja keskitetyistä työ- ja virkaehtosopimusratkaisuista. Neuvottelut ovat kerta kerralta muodostuneet vaikeammiksi. Samalla on keskitetyn sopimusratkaisun aikaansaamiseksi jouduttu turvautumaan yhä jyrkempiin painostustoimenpiteisiin.

Vuonna 1981 solmittu niin sanottu Pekkas-ratkaisu päättyi helmikuun lopussa 1983. SAK oli valmis aloittamaan neuvottelut uusista sopimuksista jo lokakuussa 1982, koska meidän mielestämme tuolloin suoritettu markan devalvaatio ja siihen liittyvät muut talouspoliittiset toimet olisivat jatkokseen edellyttäneet tavallista varhaisemmin tehtyä keskitettyä työmarkkinaratkaisua. Tällaisella ratkaisulla olisi voitu taata vakaa talouskehitys ja estää devalvaatiosta aiheutuva inflaatiopaineen kasvu ja näin turvata palkansaajien asemaa paremmin.

Marraskuussa 1982 päädyttiinkin neljän keskusjärjestön neuvotteluissa suosittelemaan yhteisiä neuvottelutavoitteita kaikille neljälle palkansaajakeskusjärjestölle. Tämä neljän järjestön yhteisesiintyminen tuntui hermostuttavan työnantajapuolta varsin huomattavasti. Sitten työnantaja-puolen lausunnoissa onkin neuvottelujen epäonnistuminen sysätty juuri neljän järjestön yhteisesiintymisen tiliin.

STK:n eli Suomen Työnantajain Keskusliiton asennoituminen talvella 1983 olikin varsin kummallista. Kun palkansaajapuolella nähtiin vilpittömästi tarve tehdä tasapainoisia taloudellista kehitystä edistäviä kokonaisratkaisuja, työnantajapuoli jarrutti neuvotteluja ja moitiskeli palkansaajakärjestöjen yhteistyötä.

Päällimmäiseksi vaikutelmaksi koko neuvottelukierroksesta jäikin, ettei STK mainittavasti kantanut huolta siitä, miten tuolloisessa devalvaation jälkeisessä tilanteessa olisi löydettävissä tasapainoinen työmarkkinaratkaisu, vaan eniten sitä huolestutti mahdollisuus, että neljän palkansaajakärjestön yhteisesiintyminen olisi johtanut tulokseen. STK:lle tuntui tuolloin olevan tärkeintä saada neuvottelut siirrettyä liittokohtaiseksi, jotta näiden laadullisten kysymysten käsittely voitaisiin välttää. Syytä on todeta, että STK sai tahtonsa läpi liittokohtaiselle neuvottelukierrokselle siirtymisestä vuonna 1983.

Liittotason neuvottelut johtivat suurempiin nimelliskorotuksiin kuin mitä neljä keskusjärjestöä olivat esittäneet, mikä oli täysin luonnollista, koska tuossa tilanteessa palkankorotukset nousivat keskeisiksi kysymyksiksi. Tämä taas johti nopeampaan inflaatiovauhtiin kuin mikä olisi ollut palkansaajakärjestöjen tavoitteena.

Syksyllä 1983 neljä palkansaajakeskusjärjestöä eivät kysyneet sopimaan yhteisistä tavoitteista, muttei niistä myöskään oltu täysin eri mieltä. SAK:lle keskeisiä kysymyksiä olivat työajan lyhentäminen ja työttömyys-

ajan toimeentuloturvan kokonaisuudistus. Nämä samat asiathan olivat olleet esillä jo edellisenäkin talvena.

Tällä kertaa, eli 1983 syksyllä, STK ei täysin torjunut neuvotteluja työajan lyhentämisestä. Sen sijaan se asetti ehdoksi uudet työaikajärjestelyt, jotka käytännössä olisivat merkinneet sitä, että työaikajärjestelyt teollisuudessa olisivat tulleet täysin työnantajapuolen yksipuolisesti määrättäviksi.

Toinen vaikeus liittyi kysymyksen työmarkkinoiden neuvottelukäytännöstä, jossa STK vain halusi kohottaa työehtosopimuksen rikkomisesta seuraavia hyvityssakkoja, mutta ei lainkaan ollut valmis muutoin tiukentamaan työnantajapuolen vastuuta sopimusten noudattamisesta. Jälleen voitiin todeta, että varsinaiset taloudelliset kysymykset jäivät neuvotteluissa toiselle sijalle STK:n kannalta. SAK oli valmis tekemään sopimuksen, inflaatiovauhti huomioon ottaen, varsin maltillisin palkankorotuksin, mutta tälle tosiasialle vastapuolellemme ei pannut mitään arvoa. Sen sijaan se ilmeisestikin jälleen pyrki johtamaan neuvottelut liittokohtaisesti käytäviksi.

Osoittaakseen todella pyrkivänsä keskitettyyn ratkaisuun SAK joutui turvautumaan rajoitettuun yhteislakkouhkaan. Yhtenäisyytemme näkyi valmisteluissa jo siinä, että tähän todella oltiin valmiita. Tässä tilanteessa silloin neuvottelujen kariuduttua pääministeri pyysi Metsäteollisuuden Keskusliiton toimitusjohtaja Matti Pekkasta välitysmieheksi. Työtaistelutoimet vältettiin, kun SAK ja STK hyväksyivät Pekkasen esityksen, joka johti työajan lyhentämiseen ja työttömyysajan toimeentuloturvan kokonaisuudistukseen. Työaikajoustoputosit sillä kertaa kuvasta. Valtaosin sopimukset syntyivät sitten Pekkasen esityksen pohjalta, mutta akavalaiset liitot, mm. lääkärit ja opettajat, käynnistivät ilmeisesti Tehyn esimerkin rohkaisemina laajoja työtaistelutoimia.

SAK:n kannalta oli tärkeää, että keskusjärjestösopimus syntyi, että työnantajan periaatteellinen vastustus työajan lyhentämistä kohtaan saatiin murretuksi ja että työttömyysajan toimeentuloturva voitiin uudistaa nykyiselle tasolle. Välitysesityksen monet heikkoudet mm. palkankorotusten muodossa ja yksityisen ja julkisen sektorin erilainen työaikatarkaisu herättivät kuitenkin varsin paljon ansaittua arvostelua.

Olennaista mielestäni kuitenkin oli se, että sopimus syntyi vasta voima-toimilla uhkaamisen jälkeen. Tällä oli luonnollisesti seurauksia tulevaisuudessa mm. tänä keväänä.

STK:n asennoitumista keskitettyihin ratkaisuihin on vaikea ymmärtää. Työnantajapuoli on puolustautunut sillä, etteivät sopimukset pidä, vaan niistä irtautuu suuri joukko SAK:n liittoja. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa erityisesti juuri STK:n sektoreilla. Irtaantumiset ovat pääosin tapahtuneet muiden työnantajatahojen kentässä tai sitten sellaisilla yritysaloilla, joiden ongelmia ei ole pystytty ratkomaan liittotason neuvotteluissa. Esimerkiksi keväällä 1984 sopimukset teollisuudessa ja rakennustoiminnassa noudattivat varsin tarkoin Pekkas-ratkaisua; ylitys oli keväällä 1984 keskimäärin 0,4% ja vuonna 1985 keskimäärin 0,2%, ja on muistettava, että inflaatiovauhti oli tuolloin nykyistä paljon korkeampi.

Kevään -84 Pekkas II -ratkaisusta irtaantuivat Kirjaliitto, HRHL, Ilmai-

lualan Unioni, Auto- ja Kuljetusalan Työntekijäliitto, Liikeliitto ja Elintarvikeliitto, eli pääosin muita kuin STK:n kanssa sopimussuhteessa olevia liittoja tai erityisaloja. Kevään 1984 ratkaisun hyväksyi 76 % SAK:n jäsenkentästä.

Puheet kattavuudesta ja irtaantumisista ovat tänä keväänä taas lisääntyneet, sen me jokainen olemme kuulleet. Kuitenkin SAK:n tekemä sopimus kattoi 75 % jäsenistä. Lisäksi on huomattava, että irtaantuneista yli puolet oli pitkien sopimusten piirissä, eli HRHL, Liikeliitto ja Kirjaliitto. Liiketyöntantajain Keskusliiton rooli oli tässä suhteessa varsin keskeinen. Muut irtaantujat olivat AKT, SEL ja Kumi- ja Nahkatyöväen Liitto sekä osittain Sähköliitto, jonka lakko jatkuu vielä tänä päivänä. Työtaisteluihin on jouduttu, niin kuin mainitsin, sähkön asennus-, voimalaitos- ja sähköjakelu- sekä talonrakennusallalla eikä suinkaan työntantajista riippumattomista syistä, vaan väittäisin jopa päinvastoin.

Sopimusten pitävyyttä arvioidessaan STK siis haukkuu mielestäni täysin selvästi väärää puuta. Täysin perusteetonta arvostelu ei kuitenkaan ole, sillä eräissä tapauksissa on selvästi pyritty keskitettyä ratkaisua korkeampiin palkankorotuksiin tai muihin etuuksiin, jotka toistuessaan nakertavat yhtenäisyyden ja solidaarisuuden perustaa, mutta toisaalta STK liioittelee omalta osaltaan irtautuneiden määrää ja toisaalta vähättelee liittokohtaisen ongelmien merkitystä.

Onkin todettava, että tulopoliittisten ratkaisujen sitovuusongelmat liittyvät varsin olennaisesti myös työntantajapuolen järjestäytymiseen ja toimintaan. Kun kuntasektorilla oli työtaistelu keväällä 1983, siis tämä sairaanhoitajien työtaistelu, ja keväällä 1984 lääkärit, opettajat, lastentarhan opettajat ja tänä keväänä on koettu Virkamiesliiton lakko, niin nämä työtaistelut luovat harhakuvan siitä, etteivät avoimen sektorin sopimukset olisi olleet pitäviä. SAK:n moittiminen muiden järjestöjen työtaisteluista on mielestäni täysin perusteetonta. Onkin aika hämmästyttävää, että STK luo kuvaa sopimusten pitämättömyydestä ja moittii SAK:ta, kun vaikeudet ovat lähinnä muiden työntantajatahojen tai muiden palkansaajatahojen välisiä.

SAK:n kannalta hankalaksi on muodostunut erityisesti Liiketyöntantajain Keskusliiton LTK:n sopimuskenttä ja LTK:n pyrkimys jäädä sivuun tulopoliittisista ratkaisuista. Yksityisen sektorin työntantajapuolen kannattaisi todella pohtia oman toimintansa rationalisointia. Olisikohan asia hoidettavissa STK:n ja LTK:n keskinäisin neuvotteluin. LTK:n toiminnassa on ollut havaittavissa selvää keskitetyn työmarkkinapolitiikan sabotointia. Kun STK taas on epäonnistunut eräiden omien tavoitteidensa saavuttamisessa, julkisissa puheissa suunnataankin arvostelu itse neuvottelujärjestelmään.

Sopimustoiminnan tulisi mielestäni olla jatkuvaa. On aivan ilmeistä, että mikäli liittojen erityiskysymyksiä ja erityisongelmia pystyttäisiin ratkomaan ainakin osittain ennen keskusjärjestöneuvotteluja ja rinnan niiden kanssa, niin myös keskitettyjen sopimusten pitävyys nykyisestäään paraniisi.

Tästä ei käytännössä kuitenkaan ole tullut mitään, koska työntantaja

ilmeisesti suostuu ratkaisemaan asioita vain avoimessa tilanteessa sopimusten voimassaolon päätyttyä. Tämä on omiaan ollut kärjistämään myös normaaleja neuvottelusuhteita.

Nyt joudutaan toisinaan irtautumaan keskitetystä ratkaisusta ikään kuin varmuuden vuoksi. Kun STK on ilmoittanut haluavansa keskustella neuvottelujärjestelmästä, siihen on varmasti kaikki syyt. Tässä esiin nostamani kysymys tulee varmasti olemaan eräs keskeinen keskustelun aihe myös meidän taholtamme esiin nostettuna.

STK:n ja LTK:n haluttomuus keskitettyyn sopimuspolitiikkaan näkyy selvästi myös viimeisimmällä sopimuskierröksellä. STK suhtautui täysin torjuvasti kaikkiin SAK:n koulutusta koskeviin ehdotuksiin, vaikka voisi kuvitella, että työntekijän jatko- ja uudelleenkoulutus olisi nimenomaan työntekijöiden ja työnantajien yhteinen etu. Tällaisten työelämän muutosten edellyttämien kysymysten ratkaiseminen yhdessä työntekijöiden kanssa tuntuu olevan myrkyä työnantajapuolelle. Yksipuolinen sanelupolitiikka ei nykyaikaisessa yhteiskunnassa kuitenkaan ole mahdollista.

Sama torjuva suhtautuminen näkyi STK:n suhtautumisessa työaikakysymyksiin. Ensin arkipyhistä tehtiin veruke, jolla pyrittiin lykkäämään työaikakysymykseen vastaamista. Tasavallan presidentin tehtyä oman ratkaisunsa tässä asiassa STK nosti esiin jälleen ns. joustot, vaatimuksensa ennakkoehtona työajan lyhentämisestä sopimiselle. Lopputuloksena oli neuvottelujen ajautuminen umpikujaan ja SAK:n julistama yhteislakko-uhka.

Hämmästyttävää on, että työnantajapuoli lähestyi työaikajoustoja yhtä pintapuolisesti kuin kaksi vuotta aiemminkin. Vaikka he nyt olivat valmiit siihen, että asioista jollain tavalla sovittaisiin, eivätkä he enää pitäneet kiinni työnantajan yksipuolisesta määräysvallasta, niin työnantajapuolen esitykset olivat täysin epäkypsiä tässä tilanteessa ratkaistaviksi. Ne saattavat muuten olla sitä jatkossakin.

On selvää, etteivät mitkään työaikajärjestelyt ole ikuisia ja että nykyisissä säädöksissä ja menettelyissä on varmasti korjaamisen paikkaa. On myös selvää, että työehtosopimusneuvotteluissa pyritään ja on pyrittävä sopimukseen, jossa on otettava huomioon molempienkin osapuolten edut. Mutta kun me esitimme, että asian monitahoisuuden vuoksi sitä olisi tarkoin tutkittava ja olimme valmiit kysymyksen kaikenpuoliseen selvittämiseen, tämä ei kuitenkaan neuvotteluosapuolellemme käynyt.

STK:n ja LTK:n vastenmielisyyt keskitettyihin ratkaisuihin ei voi perustua, totean sen uudestaan, niiden talouspoliittisten vaikutusten arviointiin, vaan ainoaksi selitykseksi jää ideologinen, työmarkkinapoliittinen kannanotto.

Kun SAK:n ja STK:n neuvottelut eivät tämän vuoden helmikuun puoli-
väliin mennessä millään tavalla edistyneet ja kun SAK ei tuossa tilanteessa suostunut noin vain siirtämään neuvotteluja liittotasolla käytäväksi, STK turvautui varsin merkilliseen väistöoperaatioon. Se solmi muiden palkan-
saajakeskusjärjestöjen ja muiden työnantajatahojen kanssa kuuluisaksi tul-
leen toimihenkilösopimuksen, jolla se kuvitteli voivansa asettaa SAK:n
tapahtuneitten tosiasioitten eteen. Samalla haluttiin ilmeisesti lisätä toimi-

henkilöjärjestöjen arvostusta. Operaation todellinen tarkoitus on kuitenkin jäänyt ja ilmeisesti tulee jäämään aika hämäräksi.

Suomen Työnantajain Keskusliiton olisi kuvitellut ymmärtävän, että pyrkimys sivuuttaa SAK voi johtaa vain tilanteen kärjistymiseen ja siihen, että STK ja muut työnantajat joutuvat irtautumaan tuosta toimihenkilösopimuksesta tavalla tai toisella. Näinhän myös tapahtui. Ainoa järkevä selitys lienee, että tällä tavalla haluttiin lisätä palkansaajakeskusjärjestöjen keskinäistä eripuraa, mikä syksystä lähtien oli ollut näkyvissä. Akava ja STTK olivat esimerkiksi marginaaliverotusta koskevassa kysymyksessä eri linjoilla kuin SAK ja TVK ja suhtautuminen palkankorotuksen prosentti- tai pennipainotteisuuteen vaihteli järjestöistä toisiin. SAKhan korosti voimakkaasti kaikkia koskevaa pennipainotteisuutta, koska kuluvan vuoden verohelpotukset jo lisäsivät suhteellisesti enemmän parempipalkkaisten nettoansioita kuin pienipalkkaisten.

Kulunut kevät on kuitenkin osoittanut, että ennemmin tai myöhemmin asioista on sovittava. Työmarkkinajärjestö ei milloinkaan pääse vastuustaan. STK:n operaatio oli mielestäni tarpeeton, se vain lisäsi vaikeuksia koska nyt mm. Valtion työmarkkinalaitos ja Kunnallinen sopimusvaltuuskunta joutuivat allekirjoittamaan useampia puitesopimuksia. Tällainen menettelytapa ei jatkossa voi toistua lisäämättä paineita koko julkisen sektorin sopimusjärjestelmää kohtaan.

Samaa poliittista asennoitumista löytyi myös Virkamiesliiton lakon aikana. Porvarit halusivat asettaa palkansaajakeskusjärjestöt vastakkain. Tämä on näkynyt aivan viime aikojenkin puheissa ja kirjoituksissa. Toivottavasti tämän kevään kokemuksista pohditaan muissakin palkansaajajärjestöissä, sillä työmarkkinapolitiikkaa on hoidettava asiallisesti ratkaisemalla eturistiriitoja. Mikäli siihen liitetään poliittisia laskelmia, lopputuloksena voi olla järjestelmän sortuminen ja ristiriitojen lisääntyminen eikä suinkaan niiden vähentyminen.

Työmarkkinajärjestelmän toimivuuden kannalta työnantajien poliittinen laskelmointi, palkansaajajärjestöjen asettaminen toisiaan vastaan, on varsin vaarallista. Sehän voi vain korostaa huomion kiintymistä suhteellisiin palkkoihin eli kunkin palkansaajajärjestön osuuteen koko kakusta, kun pääkysymys mielestäni on edelleen miten kakku jaetaan pääoman ja työn kesken eli paljonko kulutetaan ja paljonko investoidaan. Palkansaajajärjestöjen asettaminen vastakkain johtaa helposti inflaation kiihtymiseen, mikä palkansaajalle on huonoin mahdollinen vaihtoehto. Mutta ehkäpä työnantajat kaipaavat vanhaa kunnon inflaatiopolitiikkaa yritysten velkojen maksamiseen. Palkansaajilla ei mielestäni ole mitään syytä suostua tällaiseen kehitykseen. SAK:n ei mielestäni missään tapauksessa pidä moiseen antautua.

Kulunut edustajakokouskausi on myös osoittanut hyvin kuinka vaikeata työläinsäädännön kehittäminen on nykyisissä poliittisissa oloissa. Uudistustyön kohteena ovat olleet eräät keskeisimmät työläinsäädännön alueet, työsuhteturva ja työmarkkinoiden neuvottelu- ja sopimusjärjestelmä. SAK on pyrkinyt eri keinoin parantamaan työntekijöiden asemaa suhteessa työnantajiin. Työntekijöiden oikeuksien lisääminen työnantajien isäntäval-

taa rajoittamalla on kilpistynyt työnantajajärjestöjen voimakkaaseen vastustukseen. Työnantajien työnjohto-oikeuden koskemattomuudesta työnantajajärjestöt ovat pitäneet erittäin lujasti kiinni. Koska sopiminen todellisista työelämän vallan muutoksista työnantajapuolen kanssa on osoittautunut mahdottomaksi eikä riittävää poliittista voimaa maastamme ole löytynyt, on näissä asioissa jouduttu etenemään varsin vaatimattomalla tavalla.

Vuonna 1984 uudistettiin työntekijöiden työsuhdeturvaa sekä lakiteitse että työmarkkinajärjestöjen välisin sopimuksin. Tätä edelsi seitsemänvuotinen valmistelutyö. Valmisteluajan pituus ei suinkaan kuvasta saavutettujen tuloksien mittavuutta, vaan pikemminkin edellä toteamaani työelämän uudistamisen vaikeutta. Tuloksena oli työntekijöiden ns. yksilöllisen irtisanomissuojan parantaminen. Työntekijän henkilöön liittyvien irtisanomisten irtisanomismenettelyä on tehostettu, laittomasta irtisanomisesta seuraavia korvauksia on korotettu ja korvausjärjestelmällä on pyritty turvaamaan työsuhteen jatkumista laittoman irtisanomisen tapauksessa. Samanaikaisesti on työntekijöiden suojaa parannettu koeaikana ja määräaikaistyösopimuksissa sekä yrityksen omistajan vaihdostilanteissa. Tässä vaiheessa ratkaisemattomiksi ja tulevaisuutta odottamaan ovat jääneet kollektiivisen irtisanomissuojan parantaminen sekä työntekijöiden työsuhteitten turvaaminen joukkoi-rtisanomistapauksissa ja lomautuksissa.

Oma jäsentutkimuksemme on osoittanut, että työntekijöiden työsuhteiden turvaaminen yhteiskunnan muuttuvissa oloissa koetaan erääksi ay-liikkeen keskeiseksi tehtäväksi. Toisaalta työsuhdeturvan parantaminen on synnyttänyt yrityksiin piirissä pyrkimyksiä kiertää tätä turvaa koeaikaista ja määräaikaista työsuopimuksia väärinkäyttämällä, vuokratyövoimaa tai alihankintoja käyttämällä. Kollektiivisen työsuhdeturvan kehittämisen ohella SAK tulevalla edustajakokouskaudella joutuukin epäilemättä panostamaan edellä mainittujen väliinpuotamisten estämiseksi.

Vastoin SAK:n tahtoa toteutettu hyvityssakkojen korottaminen käynnisti työehtosopimuslainsäädännön uudistamistyön. Jo lähtöasettelmat tälle työlle olivat poikkeuksellisen vaikeat palkansaajapuolen vaatiessa hyvitystä sakkokorotukselle ja työnantajapuolen kiistäessä sen tarpeellisuuden. Poliittiset paineetkaan eivät johtaneet työriitakomiteaa SAK:ta tyydyttävään tuloksiin. Vasta toimitusjohtaja Matti Pekkasen johdolla käydyissä neuvotteluissa saavutettiin työmarkkinajärjestöjen välillä riittävä yhteisymmärrys. Tähän uudistukseen sisältyneellä irtisanomisaikojen pidentämisellä ja työtuomioistuinmenettelyn nopeuttamisella on lisätty yksittäisen työntekijän oikeusturvaa. Myös työehtosopimusjärjestelmä uudistuu siten, että työnantajan työehtosopimuksien tulkintavastuu tiukkenee ja työntekijäpuolen vastuu lievenee siihen suuntaan kuin mitä olemme vaatineet. Näen, että näillä muutoksilla on työelämän ristiriitoja tasapainottava vaikutus, jolloin voidaan nykyistä paremmin aikaansaada työntekijöille kohtuullisia ja oikeudenmukaisia ratkaisuja myös työpaikoilla.

Työmarkkinailmapiiriä ovat heijastelleet myös eräät oikeudenkäynnit, jotka herättivät ay-kentässä poikkeuksellisen voimakasta liikehdintää. Nokian sairaspoissaolojen johdosta tapahtuneissa irtisanomisissa ja ns. Mal-

lasjuomaoikeudenkäynnissä ay-liikkeen solidaarisuus pitkälti johti siihen, että työnantajapuolen aiheet mitätöityivät. Opetuksena työnantajille on tässä liikehinnässä ollut se, ettei SAK:lainen ay-liike hyväksy jäsenistönsä kohdistuvaksi minkälaista käyttäytymistä tahansa.

Erityisesti Mallasjuomajutun yhteydessä on jouduttu kiinnittämään huomiota luottamushenkilöstön ja ay-aktiivien toimintaoikeuksiin. Pekkas-pelissäntöratkaisussa on sovittu sellaisista lainsäädäntömuutoksista, jotka estävät Mallasjuomajuttujen kaltaisten oikeudenkäyntien toistumisen. Toisaalta tulevalle edustajakokouksikaudelle suuntautuvassa tavoiteasettelussa luottamushenkilöiden toimintaedellytyksien parantaminen on nostettava erääksi keskeiseksi alueeksi. Ay-liikkeen edunvalvonnan ydin on toimiva luottamusmiesorganisaatio. Meidän tehtävämme on turvata heidän toimintamahdollisuuksiensa paraneminen kaikissa olosuhteissa.

SAK:n edellinen edustajakokous asetti 80-luvun yhdeksi tavoitteeksi työelämän demokratian ja taloudellisen demokratian kehittämisen. Edustajakokouksikaudella työelämän demokratian kohdalla onkin toteutettu joitakin keskeisiä uudistuksia, kuten totesin. Toisaalta on voitu aloittaa merkittävää uuden lainsäädännön valmistelutyötä. Yhteistoimintalakiin liittyvät keskusjärjestösopimukset on uudistettu. Niillä on vahvistettu työntekijöiden osallistumisoikeuksia heitä itseään koskevien asioiden päättämiseen. Tämä osaltaan luo edellytyksiä varsinaiselle yritysdemokratia uudistukselle. Edellinen edustajakokous edellytti, että työntekijöiden edustusta yritysten hallintoelimiin ryhdyttäisiin toteuttamaan. Tämän lähtökohdan pohjalta on perustettu hallintoedustuskomitea, jonka toimeksianto päättyy tämän vuoden lopussa. Komitean tulee antaa esitys siitä, että työntekijät voivat osallistua yritysten hallitusten työskentelyyn. Käsitykseni mukaan tämä toteutuessaan tulee lisäämään yritysten voimavaroja tuomalla käyttöön sen tiedon, taidon ja kokemuksen joka työntekijöillä on yrityksen kehittämisessä. Hämmästyttäviä ovat eräiden yritysjohtajien kielteiset kannanotot komiteatyöhön, joka juuri ja juuri on edes päässyt alkuun.

Työpaikkaoikeudet niin yksityisten työntekijäin kuin ammattiyhdistysaktiivien, luottamusmiesten, työsuojeluvaltuutettujen ja ammattiosastojen puheenjohtajien kohdalla kaipaavat edelleen korjausta. Osallistumisjärjestelmien kehittämisellä on merkitystä vain mikäli ammattiyhdistystoimihenkilöillä on riittävät toimintaedellytykset käytännön työpaikoilla.

Olemmekin tämän kokouksen pääasiakirjaluonnoksen yhdeksi painopisteeksi kuudesta valinneet työelämään osallistumisen ja oikeuksien edelleen kehittämisen.

Jo vuosia on puhuttu sosiaalipoliittisen uudistusvauhdin hidastumisesta ja taloudellisten resurssien vähenemisestä, onpa mainittu sosiaaliturvan joiltakin osin olevan jo valmiiksi rakennettu. Uudistusvauhti kuluneen viiden vuoden aikana ei anna tukea näille arveluille.

Erityisen myönteistä on edistyminen SAK:n asettamien tavoitteiden mukaisesti ollut mm. joustavan eläkeiän voimaansaattamisen ja työttömyys-turvan kohentamisen suhteen.

Moninaisten vaiheitten jälkeen ajatus joustavasta eläkeiästä muotoutui pitkälle siltä pohjalta, että ikääntyneillä työntekijöillä tulee olla oikeus

hakeutua vapaaehtoisesti eläkkeelle jo ennen varsinaisen eläkeiän saavuttamista. Toisaalta hyväkuntoisilla, työelämässä tiiviisti mukanaolevilla työntekijöillä on mahdollisuus jatkaa työtänsä vielä tavanomaisen eläkeiän saavuttamisen jälkeen.

Tämä joustava eläkekäähän muodostuu kolmesta erilaisesta järjestelmästä. Yksilöllinen varhaiseläke antaa 55 vuotta täyttäneelle työelämässä voimansa kuluttaneelle mahdollisuuden pyrkiä täydelle eläkkeelle. Varhennettu vanhuuseläke antaa eläkeikää lähestyvälle työntekijälle oikeuden varhentaa eläkettään niin, että hän jo 60 vuoden iästä lähtien voi jäädä nauttimaan siihen asti ansaitsemaansa eläkettä.

Joustavan eläkeiän kolmannen osatekijän osa-aika-eläkkeen lopullinen muoto on vielä päättämättä, mutta tarkoitus on, että vuoden 1987 alusta yli 60 vuotiaitten työntekijäin on mahdollista jäädä osa-aikatyöhön ja että tällöin hänen ansiomenetystään korvataan osa-aika-eläkkeellä.

Kokonaisuutena joustava eläkeikä on askel kohti yksilöllisempää työelämää, jossa kunkin työn luonne ja työntekijöiden voimavarat otetaan entistä paremmin huomioon pitäytymättä kaavamaisissa eläkeikäsäännöksissä.

Toinen mielestäni merkittävä edistysaskel oli vuoden 1985 alusta voimaan astunut työttömyysturvauudistus. Tuossa ratkaisussa työttömyysturva saatettiin entistä aukottomammaksi ja pystyttiin kehittämään jäsentemme kannalta keskeistä ansioon sidottua työttömyysturvaa ja nostamaan sen tasoa. Työttömyyskassojen kannalta uudistus merkitsi suuresti kohonnuttua työpainetta, mutta määrätietoisien työn avulla järjestelmä jo tänä päivänä toimii työttömäksi joutuneitten jäsentemme hyväksi täydellä teholla.

Työttömyysturva tulee kuitenkin jatkossakin olemaan keskeinen uudistuspolitiikan alue SAK:laisessa tavoiteasettelussa, mm. työttömyysturvan alenema ja osa-aikatyöntekijöiden työttömyysturvan ongelmat ovat edelleen eräiltä osin ratkaisematta.

Osa-aikatyöntekijöiden sosiaaliturva on ollut sosiaalipoliittisen toimintamme tärkeä alue, eivätkä siinä saavutetut tulokset oikeuta meitä suinkaan vähimmässäkään määrän laakereillamme lepäämään.

Perhepolitiikassa SAK:n päähuomio edustajakokouskaudella oli lastenhoitopalvelujen lisäämisessä. Vuonna 1982 SAK kampanjoi asian puolesta tunnuksella "Työtä vanhemmille, hoitopaikkoja lapsille". Hoitopaikkoja on edustajakokouskaudella lisätty keskimäärin 7 000 vuodessa. Me hyvin tiedämme, että lisäystarve on paljon suurempi, mutta yksi este nopeammalle kehitykselle on koulutetun henkilökunnan riittämättömyys. Hoitopaikkapula tuntuu kipeimmin suurissa kaupungeissa. Lisäksi on huomattava, että pulaa ei ole ainoastaan päivähoitopaikoista, myös ilta- ja vuorohoitopaikkoja tarvitaan selvästi nykyistä enemmän.

Sairaan lapsen hoito-oikeutta ei edustajakokouskaudella ole merkittävästi pystytty parantamaan. Lapsen sairastuessa työ- ja perhe-elämä joutuvat usein törmäyskurssille, jolloin valitettavasti nimenomaan lapsi joutuu joutumaan kovan työelämän hyväksi.

Runsas vuosi sitten tuli voimaan hoitovapaa-oikeus, jonka mukaan jompi kumpi vanhemmista tai molemmat vuorotellen voivat työsuhteen katkaematta hoitaa lasta, kunnes tämä täyttää kolme vuotta. Hoitovapaa-oikeus

on täydellisesti voimassa vuonna 1989 ja kokemuksia tästä uudesta oikeudesta on ehtinyt karttua tähän mennessä varsin vähän. Lapsiperheiden ja erityisesti nuorten lapsiperheiden aseman parantaminen tulee myös tulevalla edustajakokouskaudella olemaan yksi SAK:n tärkeimmistä alueista ehkäpä entistä ponnekkaammin. Perheiden kolme perusasiaa ovat; kunnon asunto kohtuullisin kustannuksin, työ ja siitä saatava toimeentulo sekä lastenhoidon järjestäminen turvallisesti. Nämä asiat ovat myös SAK:n perhepoliittisessa toiminnassa etusijaisia asioita.

Edustajakokouskauden järjestöllisen kehityksen tarkastelu, tulevan kehityksen arviointi ja näiden perusteella tehtävät johtopäätökset ovat eräs tämän kokouksen tärkeimmistä tehtävistä.

SAK:laisena perheenä olemme sisäisesti vankka ja toimintakykyinen järjestökokonaisuus. Kevään työmarkkinatapahtumat ja eri suunnista meihin kohdistetut paineet ja uhkat lujittivat sisäistä yhtenäisyyttämme. SAK ei kuitenkaan ole mikään monoliittinen möhkäle, vaan moniarvoisuuden tunnistava demokraattinen järjestö. Siksi vireä sisäinen keskustelu ja eri alojen tarpeista lähtevät painotuserot ovat luonnollisia ja itseasiassa vain merkki sisäisestä vapaudesta ja sisäisestä elinvoimasta.

Kuluneella edustajakokouskaudella SAK:n jäsenmäärä lisääntyi lähes 37 000 jäsenellä. Prosentuaalisesti SAK on kasvanut samaa vauhtia kuin työikäinen väestö elikkä runsaat puoli prosenti vuosi. Lukumääräisesti yhteensä yhden keskisuuruisen liiton verran. SAK:n jäsenmäärä siis lisääntyy edelleen ja kysyä sopii, miltä sitten näyttää SAK:n järjestöllisen tulevaisuuden kuva?

Monenkin eri tekijän vuoksi yksiselitteistä vastausta ei suinkaan voida antaa. Kuitenkin monet yhteiskunnan muutospiirteet, eri viranomaisten ja laitosten tekemät ennusteet, omat selvityksemme, mm. viime edustajakokouksen päätöksen perusteella käynnistetty järjestötutkimus, antavat riittävän kuvan rakenteellisesta muutoksesta ja myös sen järjestöllisestä seuraamuksesta.

Me tiedämme, että koulutus ja uusi tekniikka muuttavat työ- ja ammatirakenteita. Uusia ammattiryhmiä syntyy ja palkansaajat toimihenkilöistyvät, mitä tämä sana sitten pitääkin sisällään. On syntynyt uusi työn käsite, kuten tietotyö ja yritysrakenne muuttuu kiihtyvällä vauhdilla. Keskittymisen konsepteiksi ja samalla ajautuminen pienyrityksiin on voimistunut. Uusia työpaikkoja syntyy enenevässä määrin pienissä ja keskisuurissa yrityksissä. Tästä taas seuraa, että sellaisten työpaikkojen, joissa ay-liikkeen vaikutusvalta on suhteellisesti pienempi, lukumäärä lisääntyy. Alihankinnat, aliurakointi, työvoiman vuokraus, osa-aikatyö, työn tekeminen ja työhön erikseen kutsuminen, ovat tämän päivän kehityskuvia.

Kaikki nämä kehitysilmiöt vaikuttavat suoraan järjestölliseen kehitykseen. Olemmeko sitten omassa toimintapolitiikassamme ottaneet tämän kehityksen riittävästi huomioon, on syytä kysyä. Ovatko järjestörajamme ja sopimusoikeutemme riittävän väljiä eri ammattiryhmille? Saavatko uudet työntekijäryhmät riittävästi huomiota vanhoihin ammatteihin verrattuna?

Aivan samoin kuin sopimustoiminnan ja yhteiskunnallisen painostustoi-

minnan on kohdistuttava tämän hetken ja tulevaisuuden ongelmiin ja menneiden vuosikymmenten ongelmat on jätettävä sivuun, niin yhtäläillä järjestöpolitiikan on pystyttävä vastaamaan myös tulevaisuuden haasteisiin.

Korkean järjestäytymisasteen säilyttämiseksi ja taantumien torjuvan, järjestölliseen kasvuun suuntautuvan kehityksen varmistamiseksi meidän tulee olla ennakkoluulottomia. Vanhoista luutuneista asenteista on kyettävä irtaantumaa. Kaapeissa olevat luurangot on vietävä museoon.

SAK ei pidä perusteltuna, että palkansaajia jaetaan jyrkästi ja tarkoitushakuisesti työntekijöihin ja toimihenkilöihin. Työelämän todellisuus johtaa tällaisten raja-aitojen hämärtymiseen ja niiden ylläpitäminen teknisen kehityksen tietotyön kasvaessa käy vanhanaikaiseksi. Näyttääkin siltä, että tällaisen keinotekoisien jakoperusteen taustalla voivat olla vain järjestölliset tarpeet. Mielestäni SAK on elävä ja toimiva esimerkki järjestökokonaisuudesta, jossa yhteistyössä toimivat eri palkansaajaryhmät teollisuudesta, yksityisistä palveluista ja julkiselta sektorilta.

SAK:lainen ay-liike on toiminut rakenteeltaan ja nykyisellä periaatteella 60-luvun lopulta eheytyksestä lähtien. Järjestötoiminnan rakenne on pidettävä, kuten olen todennut, ajan tasalla. Meidän on järjestettävä uusia ammattiryhmiä ja toimihenkilöistymiä työaloja. Käsitakseni on, että suurimman osan palkallaan elävistä tulisi halutessaan voida järjestyä SAK:laiseen ay-liikkeeseen. Väärinkäsitysten välttämiseksi sanottakoon, ettemme SAK:ssa aio suinkaan julistaa mitään järjestösotaa muille palkansaajajärjestöille, olemme niitä tähänkin asti pyrkinet välttämään. Ei ole kuitenkaan muiden järjestöjen tai poliittisten puolueiden asia pyrkiä pysyvästi asettamaan SAK:ta joihinkin menneisyyden mittapuihin, vaan pidämme luonnollisesti itsellämme oikeuden kehittyä, uudistua ja kasvaa maan suurimpana palkansaajajärjestönä. Kuvaamani kehitys tulee mitä ilmeisemmin korostamaan järjestötyön osuuden merkitystä SAK:n tulevassakin toiminnassa.

Edustajakokouksemme alla valmistunut SAK:n nuorta jäsenistöä koskenut tutkimus kertoo nuorten jäsentemme luottavan vahvasti ammattiyhdistysliikkeeseen. Ammattiyhdistysliike sai nuorilta eri organisaatioista parhaat arvot sanat tavallisten ihmisten asioiden hoitajana. Korkeasta luottamuksesta huolimatta näyttää ilmeiseltä, että ay-liikkeen ja erityisesti alle 25-vuotiaitten välinen puheyhteys on kovin heiveröinen.

Meidän on kriittisesti todettava, ettei ay-liike tavoita tänään automaattisesti alle 25-vuotiaita uusia työpaikalle tulijoita. Muutoksen aikaansaanti edellyttää koko SAK:laisen ay-liikkeen kärsivällistä ja pidemmän ajan työtä. Se työhän on toki jo käynnissä ja voimme sanoa sen kantaneen jopa nyt hyviä tuloksia. Olemme aloittaneet säännöllisen koulutiedotuksen ja 15 ammattiliittoa ovat mahdollistaneet liittoon liittymisen jo opiskeluaikana. Edustajakokouksen asiakirjoissa on lisäksi ehdotuksia nuorten saamiseksi joka suhteessa osallistuviksi täysivaltaisiksi ammattiyhdistysliikkeen jäseniksi.

1970-luvulla SAK kasvoi pääasiassa naisten ansiosta. Kaksi kolmesta järjestön nuoresta jäsenestä oli naisia. 1980-luvulla naisten osuus ei enää ole lisääntynyt. Julkisen sektorin ja yksityisen palvelualan liitot ovat tosin edel-

leen saaneet lisää naisjäsenistöä, mutta teollisuuden liitoissa naisten määrä on kääntynyt selvään laskuun. Tästä johtuen osuus on pysähtynyt 43 prosenttiin jäsenistöstämme.

Ei ole myöskään itsestään selvää, että naiset tulevaisuudessa samassa määrin kuin tähän asti järjestäytyvät liittoihimme. Viitteitä tästä antavat järjestötutkimuksen tulokset, sillä nuorissa, alle 30-vuotiaissa jäsenissä on selvästi vähemmän naisia kuin miehiä.

Naisten osallistuminen vapaaehtoiseen järjestötoimintaan on perustasolla yhtä vilkasta kuin miestenkin. Sen sijaan valituissa luottamustehtävissä naisia on edelleen huomattavasti vähemmän kuin miehiä. Naisten aktiivisuuden lisääntyminen on merkittävä varsinkin kun muistamme, että heillä edelleen on mm. perheystistä suurempia osallistumisesteitä kuin miehillä.

SAK:ssa ja sen jäsenliitoissa tarvitaan jatkuvasti suunnitelmallista tasa-arvotyötä tasa-arvotyöryhmän ja naisvaliokunnan tavoitteitten pohjalta, jotta naisten osallistumisesteitä voitaisiin poistaa ja toiminnan sisältöä, toimintamuotoja ja järjestökuvaa muuttaa sellaiseksi, että naiset kokevat SAK:n nykyistä enemmän omaksi etujärjestökseen liittojen liittona.

Suomi allekirjoitti kuusi vuotta sitten YK:n naisten syrjinnän kieltävän yleissopimuksen. Sopimusta ei ole kuitenkaan voitu ratifioida koska sen edellyttämää tasa-arvolakia ei sitkeästä valmistelusta huolimatta ole saatu säädetyksi. Tasa-arvolakia tarvitaan, jotta työelämässä esiintyvään syrjintään voidaan yksittäistapauksissa puuttua. Tasa-arvo työelämässä on laaja kysymys, se ei ole vain sukupuolikysymys.

Kasvatus- ja koulutusjärjestelmän toimenpitein pyritään purkamaan sukupuolten mukaan jakautunutta koulutusta ja työmarkkinoita. Parhailaan on mm. käynnistymässä laaja neljä vuotta kestävä pohjoismainen projekti, jossa Suomesta on mukana Vammalan kaupunki. Projektin kohde-ryhmiä ovat opettajat, peruskoulun yläasteen oppilaat, ammatinvalinnan ohjaajat, työvoimaviranomaiset ja myös työnantajat.

Näiden toimenpiteitten vaikutukset näkyvät kuitenkin hitaasti eikä tavoitteena toki ole, että kaikille aloille hakeutuisi saman verran tyttöjä ja poikia. Työnjakoa tulee varmasti aina olemaan. Kysymys on nykyisen jyrkän sukupuolijaon murtamisesta ja naisten alojen arvostuksen uudelleenarvioinnista. Työmarkkinaosapuolten on omilla sopimuksillaan osaltaan edistettävä työelämän tasa-arvoa. Perinteiset palkka- ja sosiaalipolitiikan keinot eivät tunnu yksin riittävän.

Hyvät toverit. Elämme jatkuvasti kasvavan viestinnän yhteiskunnassa. Tiedonvälityksellä on sangen suuri merkitys siihen, millaiseksi käsityksemme yhteiskunnasta muodostuu. Siksi ammattiyhdistysliike ei voi välinpitämättömänä seurata nykyistä viestinnän kehitystä. Kun kilpailua ihmisten ajastaja huomiosta käydään kaupallisin, viihteellisin, sensaatiota tavoittelevan pintatiedon keinoin tiedonvälityksen monipuolisuus kärsii ja jopa sananvapaus kapenee.

Ihmiset elävät yhä lisääntyvän viestinnän tulvassa. Lehdistön, radion ja television rinnalle ovat nousseet paikallisladiot, kaapelitelevisiot, satelliitti- ja videoviestintä sekä eri muotoinen suoramainonta. Paikallisten kaupallisten sähköisten viestimien ja sanomalehtien väliset yhteydet voivat

myös luoda uutta keskittymistä tiedonvälityksen kenttään ja näin vaikeuttaa entisestään työväenlehtien asemaa.

SAK:laiselle ammattiyhdistysliikkeelle viestintäyhteiskunta asettaa monia haasteita. Meidän on omalta osaltamme oltava edistämässä monipuolista tiedonvälitystä ja sellaista viestintää, joka edesauttaa yhteiskunnallisen todellisuuden oikeaa hahmottamista ja työväestön näkemysten esillepääsyä tiedon tulvassa, informaatiosodassa.

Suuri tehtävä SAK:laisella ammattiyhdistysliikkeellä olisi jo olemassa olevien ja omistuksessaan olevien tiedotuskanavien kehittämisessä. Tällä tarkoitan ammattiyhdistyslehistöä. Ammattiyhdistyslehistöämme on parannettava, jotta se pystyisi kilpailemaan ihmisten mielenkiinnosta toisten niinikään jatkuvasti kehittyvien viestimien kanssa. Ennen kaikkea vielä entistäkin voimakkaamman kehittämisen ja parantamisen kohteeksi olisi otettava SAK:n lehti Palkkatyöläinen, joka on avainasemassa välitettäessä tietoa SAK:laisen jäsenperheen sisällä. SAK:n olisi yhdessä jäsenliittojen kanssa pyrittävä kehittämään siitä todella merkittävä julkaisu.

Emme tietenkään voi myöskään unohtaa työtä työväenlehtien ja parlamentaarisesti valvotun Yleisradion hyväksi.

Teknologiasta ja erityisesti uudesta teknologiasta on muodostunut yleisesti käytetty muotisana puhuttaessa teknisen kehityksen vaikutuksista. Käsitteenä teknologia lienee kuitenkin monille hieman epämääräinen. Teknologialla tarkoitetaan tuotannossa ja tuotekehityksessä sekä tavaroiden ja palvelujen käyttämisessä tarvittavia tietoja ja taitoja. Esimerkiksi koneita ja laitteita ei katsota tämän määritelmän mukaan teknologiaksi.

Nopeasti kehittyvä teknologia moninaisine vaikutuksineen on muodostunut SAK:n suorittamassa edunvalvontatyössä entistä keskeisemmäksi osa-alueeksi. Kuluneen edustajakokouskauden aikana on yhteyksissämme valtionvallan suuntaan ja toisaalta sopimuspolitiikassamme otettu huomioon teknologian hyväksikäyttöön liittyvät etumme. Erityistä huomiota olemme kiinnittäneet valtioneuvoston teknologiapoliittisen periaatepäättöksen toteuttamisen seurantaan. Sopimuspoliittiselta puolelta on syytä tuoda esille viime talven tulopoliittisen neuvottelukierroksen yhteydessä tapahtunut yhteistoimintasopimusten ja SAK—STK rationalisointisopimuksen uudistaminen.

Historiasta tiedämme, että tekninen kehitys kuten esimerkiksi höyrykoneen, polttomoottorin ja sähkömoottorin keksiminen ovat luoneet mahdollisuuden nykyaikaisen teollisuuden syntymiselle. Teollisuuden kehitys ja sen tuotannon kasvu ovat vauhdittaneet yhteiskunnallista kehitystä sekä työväestön elintason ja hyvinvoinnin nousua aina nykypäivään saakka. Pelkistäen voidaan sanoa, että tekninen kehitys on tuonut työväestölle huomattavasti enemmän etuja kuin haittoja.

1970-luvulla käynnistynyt mikroelektroniikan ja sen sovellutusten valtaisa kehitys on pakottanut meidät ammattiyhdistysliikkeessä toimivat varsin usein ajattelemaan voidaanko teknologian kehittämistä pitää enää myönteisenä vaan liittykö siihen meidän kannaltamme entistä enempi kielteisiä kehityssuuntia? Tähän kysymykseen vastattaessa joutuu toisaalta punnitsemaan mitä etuja meille muodostuu siitä, jos pyrkisimme voimak-

kaasti estämään teknistä kehitystä sekä uusien koneitten ja laitteitten käyttöönottoa työpaikoilla.

Maamme teollisuuden toimintamahdollisuudet ovat yhteisesti parhaimmat alueilla, joissa teollisuus uuden teknologian hyödyntäjänä vähintään on muiden kehittyneiden teollisuusmaiden tasolla. Esimerkkejä tästä on olemassa paljon. Vastaavasti ne tuotantolaitokset, jossa teknisestä kehitystä jälkeenjääminen on tosiasia ovat joutuneet supistamaan tuotantoaan ja sulkemaan jopa eräitä tuotantolinjoja kokonaan. Varsin helposti tästä voi päätyä johtopäätökseen, jonka mukaan tulevan hyvinvointimme avaimia ei löydetä jatkossa teknistä kehitystä jyrkästi vastustamalla vaan teknologiaa oikealla tavalla hyödyntämällä. Teknisestä kehityksestä jälkeenjääminen johtaisi ay-liikkeen kannalta varmasti huomattaviin ongelmiin, joista epäilemättä vaikeimmat liittyisivät reaaliansiökehitykseen ja työllisyyden turvaamiseen.

Arvoisat kutsuvieraat! Hyvät toverit! Elinkeinorakenteen muutos on varsin nopea. Uusia ammatteja syntyy, vanhoja poistuu. SAK:n on uudistettava järjestöllinen toimintansa niin, että kykenemme tavoittamaan myös uudet ammattiryhmät. Me emme ole, kuten jotkut toivovat, menneisyyden vaan tulevaisuuden järjestö. Tämän edustajakokouksen tulee johtaa järjestölliseen uudistumiseemme.

Talous- ja työmarkkinaelämässä tapahtuvat muutokset vaikuttavat voimakkaasti jokaisen palkansaajan asemaan. Uuden tekniikan käyttöönotto ei ole ainoa muutos, vaan vielä suurempia ovat monet muut muutokset sekä tuotteissa että palveluissa ja tavoissa, joilla niitä tuotetaan. Me voimme menestyä palkansaajien turvallisuuden lisäämisessä vain ennakoivalla edunvalvonnalla. Emme vastustamalla muutoksia ja torjumalla niiden kielteisiä seurauksia vaan ennakoimalla aktiivisesti muutoksia ja huomioimalla ne vuosittaisessa tavoitteenasettelussa.

Ennakoiva edunvalvonta muuttuvilla työmarkkinoilla merkitsee väistämättä paikallisen neuvottelu- ja sopimustoiminnan lisääntymistä. Tämä vaatii kuitenkin keskusjärjestön ja sen jäsenliittojen sopimat menettelytavat sekä myös puitteet. Neuvottelujärjestelmän kehittäminen tähän suuntaan edellyttää samalla ammatillisten luottamushenkilöiden aseman ja oikeuksien vahvistamista. Tässä on tärkeä toiminta-alue tulevalle edustajakokouskaudelle.

Koulutus auttaa sopeuduttaessa muutoksiin. Aikuisten ammatillisen jatko- ja uudelleenkoulutuksen kehittäminen ovat keskeisimpiä tehtäviä tulevalle edustajakokouskaudella. Koulutuksen kehittäminen ei ole vain yhteiskunnan asia vaan se on myös työmarkkinoiden sopimuskysymyksiä. Myös työnantajille kuuluu vastuu työntekijöiden koulutuksesta, mutta luonnollisesti tarvitaan myös omaa aktiivisuutta itsensä kehittämiseen ja kouluttamiseen.

Sosiaalipoliittinen uudistustyö on viime vuosikymmenenä ollut korostetun eläkepainotteista. Tulevalle edustajakokouskaudella pääpainon tulee olla lapsiperheiden ja nuorten aseman parantamisessa. Lastenhoitoon ja asumiseen liittyvät ongelmat ovat nuorten perheitten pääongelmia, jotka on kyettävä ratkaisemaan lähivuosisikymmenten aikana. Lastenhoito- ja

asumisongelmien ratkaisu on nähtävä sijoituksena tulevaisuuteen, se on investointi ihmiseen, pääomaan kuten koulutus. Ihmisten tiedoista ja taidoista riippuu yhä enemmän tulevaisuutemme niin taloudellisesti kuin henkistenkin mahdollisuuksien osalta. Siksi kysymyksessä ei ole vain meidän oma etumme vaan koko yhteiskunnan etu.

SAK ja SAK:n koko toiminnan kattavin ajatus voidaan kiteyttää sanaan solidaarisuus. Koko ay-liikkeen olemassaolo perustuu solidaarisuuteen eli siihen, että yhdessä tehdään se, mitä yksin ei voida tehdä. Ellei meillä ole solidaarisuutta, meillä ei myöskään ole ammattiyhdistysliikettä. Solidaarisuus velvoittaa meidät myös keskitettyyn sopimuspolitiikkaan, ryhmäitsekkyyys ei ole yhtään parempi kun yksilön itsekkyyys. Vain keskitetyllä sopimuspolitiikalla me voimme tulevaisuudessakin turvata pienipalkkaisten aseman parantamisen.

Ammattiyhdistysliike voi toimia tehokkaasti jäsentensä etujen puolesta vain puolueista riippumattomana järjestönä. Jäsentemme edunvalvonta ei ole puoluepoliittista toimintaa. Oikeudestamme itsenäiseen päätöksentekoon ja riippumattomaan toimintaan tulemme jatkossakin pitämään tiukasti kiinni. Vapaa sopimustoiminta edellyttää itsenäistä ammattiyhdistysliikettä.

Arvioitaessa SAK:n toimintalinjoja tulevalla edustajakokouskaudella on tärkeää korostaa sitä, että SAK:lainen ay-liike on yhteistoimintajärjestö. SAK:n menestymisen edellytys on, että sen jäsenliittojen välinen yhteistyö kehittyy. Tällöin SAK on vahva turva suomalaiselle palkansaajalle. Toinen menestymisen edellytys on, että SAK:n sisällä sen eri mielipidesuuntien välillä vallitsee asiallinen ja toverillinen yhteistyö myös seuraavalla edustajakokouskaudella. SAK eri mielipidesuuntia yhdistävänä liikkeenä on perin haavoittuva ja siksi meidän kaikkien tulee pitää sisäistä yhtenäisyyttä suuressa arvossa tuloksellisen edunvalvonnan onnistumiseksi.

Kolmas sisäisen menestyksen edellytys on, että SAK:lainen ay-liike toimii jatkossakin jäsenkunnan tarpeitten pohjalta ja sen omat sisäiset toimintatavat ovat mahdollisimman demokraattiset. Erityisesti meidän on tulevalla edustajakokouskaudella tehostettava perustason ay-työtä ja ay-liikkeen työpaikkatason toimintaoikeuksia. Edustuksellisen demokratian tueksi tarvitaan uusia jäsenkunnan osallistumismuotoja ay-liikkeen sisäisessä toiminnassa. Järjestötutkimuksenkin valossa on erityistä huomiota kiinnitettävä jäsenistön ja ammattiosastojen välisten suhteitten kehittämiseen ja ay-liikkeen toimintamuotojen monipuolistamiseen.

Arvioitaessa SAK:n tulevan edustajakokouskauden edunvalvonnan toimintalinjoja on mielestäni selkeästi, kuten jo äsken tähdennettävä, että SAK on ensisijaisesti laajojen ja keskitettyjen työmarkkinaratkaisujen kannalla. Päättäneen edustajakokouskauden tulokset ovat vastaansanomaton osoitus tämän työmarkkinapoliittisen toimintalinjan puolesta.

Meidän on toki varauduttava siihen, että työnantajapuolella on suuri into sopimustoiminnan hajauttamiseen ja tätä kautta erikoisesti SAK:laisen ay-liikkeen työmarkkina- ja yhteiskuntapoliittisen painoarvon heikentämiseen.

Sen sijaan meidän on tässäkin kokouksessa syytä käydä perusteellista

keskustelua siitä, millaista tulopolitiikkaa sisällöllisesti on ajettava 1990-luvulle tultaessa. SAK:n hallitus on valmistellut tälle kokoukselle "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" -ohjelmaluonnoksen, mikä antaa hyvän pohjan myös täällä käytävälle keskustelulle.

Toinen edunvalvonnan kannalta keskeinen toimintalinja on aktiivinen, pitkäjänteinen ja tosiasioihin perustuva vaikuttaminen valtiovaltaan, erityisesti palkansaaajille tärkeissä lainsäädäntö- ja muissa etukysymyksissä. SAK haluaa myös tulevaisuudessa olla palkansaaajien äänitorvi ja vaikutusväline suhteessa eduskuntaan, hallitukseen ja viranomaisiin. Aktiivisuutemme näissä kysymyksissä ei ole suinkaan uhka parlamentarismille vaan pikemminkin sen rikkaus.

Kolmanneksi pidän tärkeänä, että toimintapolitiikassamme kiinnittämme kasvavaa huomiota ay-liikkeen kansainväliseen yhteistyöhön myös edunvalvonnan tehostamiseksi. Meillä on tässä yhteistyössä paljon opittavaa siitä taistelusta, jota veljesjärjestömme eri maissa jäsentensä hyväksi suorittavat ja me puolestamme voimme antaa joitakin kokemuksia veljesjärjestöjemme käyttöön. Olennaista on, että pääoman kansainvälistyessä myös ay-liikkeen on voitava palkansaaajien etuja ajaa yhdessä yli kansallisten rajojen.

Hyvät toverit! Meillä on edessämme suuria haasteita. Helpolla ja ilmaiseksi me emme mitään saa. Monessa tapauksessa emme myöskään vanhoilla toimintatavoilla emmekä tavoiteasettelulla, joka sopii paremmin 60-luvun tilanteeseen kun tämän päivän yhteiskunnalliseen vaiheeseen. Tämän edustajakokouksen tulee osoittaa, että me olemme voimakas ja uudistuva järjestö, joka toteuttaa ay-liikkeen keskeistä periaatetta, solidaarisuutta, yhteistoimintaa yhdessä suomalaisten palkansaaajien eduksi. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kiitän kokouksen puolesta toveri Pertti Viinasta tästä laajasta sekä menneisiin että tuleviin asioihin pureutuneesta katsauksesta. Kiitoksia.

Ilmoitusasia

Seuraa muutamia ilmoitusasioita, jotka koskevat ensinnäkin valiokuntien kokouspaikkoja ja aikoja. Selontekovaliokunta kokoontuu huoneessa 23 puheenjohtajien katsauksen jälkeen. Kansainvälinen valiokunta kokoontuu huoneessa 30 kello 14.00. Ohjelmavalio-kunta huoneessa 135 puheenjohtajien katsauksen jälkeen. Järjestövaliokunta salissa B lähete-keskustelujen jälkeen, viimeistään kello 17.00. Päätösvaliokunta huoneessa 109 kello 11.30. Sääntövaliokunta huoneessa 24 lähete-keskustelujen jälkeen ja talousvaliokunta huoneessa 31 kello 12.00.

Tässä olivat nyt tiedossa olevat valiokuntien kokouspaikat ja ajat.

Seuraavaksi ilmoitetaan, että kokousedustajille tulevat soittopyynnöt jätetään kokoussalin edustalla olevalle ilmoitustaululle. Pyydämme katsomaan tuota taulua aina ohikulkiessanne. Eiliseltä kokouspäivältä siellä oli ainakin äsken vielä muutamia pyyntöjä noutamatta.

Edelleen Finlandia-talon pyynnöstä ilmoitan, että kokous- ja pöytäkirja-

kanslian yhteydessä oleva henkilökuntakahvila ei ole kokousedustajien käytössä, se on siis tarkoitettu Finlandia-talon henkilökunnalle.

Kokouksen **keskeytys**

Näiden ilmoitusasioiden jälkeen ja huomioonottaen, että olemme jo istuneet lähes kaksi tuntia, kokouksen puheenjohtajat ehdottavat, että pidämme täsmälleen 10 minuutin tauon. Kokous siis jatkuu kello 11.05.

Näin menetellään. Kokous keskeytyi klo 10.52.

Kokous jatkui tauon jälkeen 3.6.1986 klo 11.08.

12. §

Puheenjohtajan katsaus (jatkuu)

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kokousedustajia pyydetään ottamaan paikkansa kokoussalissa. Edustajakokousta jatketaan.

Ilmoitusasia

Seuraa muutama ilmoitusasia. Klo 10.15 mennessä kokousedustajia oli läsnä 437, joten poissa kolme; hallituksen jäseniä oli läsnä 24, poissa 1; tilintarkastajista paikalla 1, poissa 2. Merkittäneen tiedoksi. Merkitään. Edelleen ilmoitetaan, että vaalivaliokunta kokoontuu huoneessa 22 välittömästi Olavi Hännisen kohta alkavan puheenvuoron jälkeen. Tiedoksi. Edelleen ilmoitetaan: lähetekeskustelusta, joka siis alkaa puheenjohtaja Hännisen katsauksen jälkeen, seuraavaa: puheenvuoroja on pyydetty 13. kohtaan 2, 14. kohtaan 97, 15. kohtaan 27, 16. kohtaan 24, 17. kohtaan 2 kappaletta, 18. kohtaan 27. Näiden puheenvuorojen yhteenlaskettu teoreettinen pituus on 17 tuntia 42 minuuttia. Merkittänee tiedoksi. Merkitään. Tämän jälkeen jatkamme puheenjohtajien katsauksella eli kohdan 12 edelleen käsittelyä. Toveri Olavi Hänninen, ole hyvä!

Olavi Hänninen (SAK r.y.): Toveri puheenjohtaja, arvoisat uiko- ja kotimaiset kutsuvieraat, hyvät toverit! Kuluvalle 80-luvulle on jatkunut ristiiriitainen ja kriisejä sisältänyt kehitys, joka on järkyttänyt maailmanrauhaa, taloutta, luontoa ja elinympäristöä, politiikkaa ja yhteiskunnallisia voima-suhteita. Ydinvoiman rauhanomaisessa käytössä esiin tulleet uhka- ja vaaratekijät ovat korostaneet ja antaneet jokaiselle ihmiselle aavistuksen ydinsodan vaarallisuudesta. Myös ammattiyhdistysliikkeen on tehtävä kaikki mahdollinen jäsenistönsä ja koko ihmiskunnan turvallisuuden puolesta. On toimittava ydinaseiden täydellisen kiellon puolesta vuoteen 2000 mennessä, kuten pääsihteeri Gorbatsšov on esittänyt. Niin ikään SAK:n tavoitteita ovat aseistariisunnan aikaansaaminen ja ydinaseettomien vyöhykkeiden, mm. Pohjolan ydinaseettoman vyöhykkeen toteuttaminen.

Työnantajapolitiikan oikeistolaistuminen on ilmennyt hyökkäyksinä ammattiyhdistysliikettä, saavutettuja etuja, sopimusvapauksia ja lakko-oikeutta vastaan. Se on monissa maissa johtanut ay-liikkeen aseman heikentymiseen. Suomessa ammattiyhdistysliike on vastannut työnantajille pyrkimällä siirtymään puolustustaistelusta etenemiseen yhteiskunnallisessa uudistuspolitiikassa sekä ammattiyhdistysliikkeen aseman ja oikeuksien vahvistamisessa.

Suomalaisen ammattiyhdistysliikkeen järjestöllinen tila ja asema eivät ole heikentyneet. Järjestäytymisaste on säilynyt parhaat kansainväliset vertailut kestäväenä yli 80 prosenttisena. SAK on säilyttänyt ja vahvistanut asemansa maan suurimpana ja johtavana keskusjärjestönä.

Mutta vastakohdat ovat kärjistymässä. Työnantajajärjestöt ja oikeistovoimat tavoittelevat edelleen ammattiyhdistysliikkeen aseman heikentämistä. Ne pyrkivät hajauttamaan sopimuspolitiikkaa ja saattamaan palkansaajajärjestöt keskinäiseen kilpailuun. Nojautumalla oikeistolaisten ja muiden porvarillisten voimien vahvistamiseen työnantajat pyrkivät sosiaalisen kehityksen pysähtyttämiseen ja kääntämiseen taaksepäin sekä yhteiskunnallisten palvelujen rajoittamiseen ja niiden yksityistämiseen.

Nämä tavoitteensa he verhoavat muka kehityksen asettamiin vaatimuksiin kansainvälisestä kilpailukyvyystä, konsensuksesta, yhteiskuntarauhasta, yritysکوhtaista palkkaratkaisuista ja joustoista. Tosiasiassa työnantajat tavoittelevat isäntävallan lisäämistä.

Työnantajapolitiikalla on kansainväliset yhteiskuntapoliittiset taustansa. Sen malleina ovat reaganilaisuus ja thatcherilaisuus. Se on voima- ja alituspolitiikkaa kansainvälisissä ja kansallisissa suhteissa. Se on kilpavarustelun ja sodalla uhkaamisen politiikkaa. Se on johtanut ETYK-prosessin pysähtymiseen ja jännityksen lisääntymiseen kansainvälisissä suhteissa. Monissa maissa se ilmenee sosiaalietujen kaventamisena ja suurten väestöryhmien köyhtymisenä. Se tähtää pakon asettamiseen demokratian edelle ja mm. ammattiyhdistysliikkeen toiminta- ja lakko-oikeuksiin puuttumiseen lainsäädännöllä.

Ammattiyhdistysliike ei pidä sopimus- ja lakko-oikeuksia muuttumattomina, päinvastoin. Mutta niitä on parannettava, ei heikennettävä. Vaatimukset puuttumisesta ay-liikkeen sopimusvapauteen ja lakko-oikeuteen merkitsevät kehityksen pyörän kääntämistä taaksepäin. Ammattiyhdistysliikkeen ehdoton sopimusvapauksien ja lakko-oikeuden rajoituksien vastustaminen on syytä tuoda selkeästi ilmi, koska eduskunnassa on parhailaan käsiteltävänä esitykset valtiosääntöuudistuksesta ja kriisilaeista, joihin tällaisia rajoituksia sisältyy.

Sopimuspolitiikan demokraattisuutta taas on kehitettävä mm. jäsenäänestyksin sekä liitto- ja alakohtaisten ongelmien ja työpaikka- ja yritysکوhtaisten asioiden soveltamismahdollisuuksia lisäämällä. Palkansaajien ja ammattiyhdistysliikkeen etujen mukaista on keskitetyn sopimuspolitiikan jatkaminen siten, että koko ammattiyhdistysliikkeen voimaa käytetään palkansaajien aseman ja oikeuksien kaikinpuoliseen kehittämiseen, eikä vain ahtaasti palkkaratkaisujen tekemiseen.

Suomen Työnantajain Keskusliiton johtajat ovat julistelleet, että keskite-

tyn sopimuspolitiikan aika on ohi. Näyttää siltä, että työnantajat arvioivat voivansa paremmin valvoa etujaan hajauttamalla sopimusratkaisut määrällisesti ja ajallisesti. Tässä ei sinänsä ole mitään uutta. Ammattiyhdistysliikkeen voimien hajoittaminen ja sen yhtenäisen voiman käytön estäminen ovat aiemminkin olleet työnantajien pyrkimyksenä. Tämänkaltaiseen työnantajien etuja palvelevaan sopimustaktiikkaan ei ammattiyhdistysliikkeen ole syytä suostua. Ay-liike on kasvanut suureksi ja voimakkaaksi liikkeeksi puolustaakseen jäsenistönsä etuja. Tätä voimaa ei ole syytä hajottaa, pirstoa tai jakaa.

Esittäessään, että keskitettyjen sopimusratkaisujen aika on väistymässä, työnantajat samalla sanelevat STK:n merkityksen vähenemisen. Siinäkö on STK:n vastaus siihen arvosteluun, joka on kohdistunut mm. sen omaan jäykkyyteen, aloitekyvyttömyyteen, kyvyttömyyteen pitää kiinni ja saada myös alaisensa työnantajaliitot pitämään kiinni sovituista ratkaisuista?

75-vuotismerkkipäivänään STK nosti entistä näkyvämmiin esiin tunnukset ja tavoitteet ay-liikkeen vastaisesta toiminnasta ja mm. juuri sopimuspolitiikan hajauttamisesta. Se on jo johtanut työnantajapolitiikan ja ammattiyhdistysliikkeen pyrkimysten vastakkainasettelun kärsistymiseen ja työmarkkinailmapiirin selvään kiristymiseen. Siihen ovat kuuluneet pelisääntöuudistus yksipuolisine lakkosakkojen korotuksineen, laajamittaisten joukkoirtisanomisten ja lomautusten yleistyminen, yhteistoimintalain edellyttämien neuvottelu- ja sopimismenettelyjen korvaaminen yksipuolisella ilmoitusmenettelyllä jne. Parhaillaan on ajankohtaiseksi tullut Wärtsilän ja Valmentin sopimus, joka tulee johtamaan tuhansien työpaikkojen menetyksiin. Ammattiyhdistysliikkeen on annettava täysi tuki työntekijöille ja vaadittava valtiovaltaa ja yrityksiä yhdessä henkilöstön kanssa suunnittelemaan ja toteuttamaan kehitystoimet myös henkilöstön edut huomioon ottaen.

Kun STK nyt valmistautuu ensi vuonna pidettäviin 80-vuotisjuhlallisuuksiinsa, jää nähtäväksi, jatkaako se tällaista vastakkainasettelun ja törmäyspolitiikan kurssia. Päivän selvää on, että ammattiyhdistysliike ei tule siihen alistumaan. Suomessa on kasvanut ja kehittynyt voimakas ammattiyhdistys- ja muu työväenliike. Sitä ei ole tähänkään asti kyetty murtamaan eikä murentamaan. Tulevaisuudessakin se on voima, mihin voi perustua koko suomalaisen yhteiskunnallisen uudistuspolitiikan kehitys.

Työnantajapolitiikan hyökkäykset ovat johtaneet SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen sisäisen yhtenäisyyden tiivistymiseen. Se oli eräs merkittävimmistä piirteistä viimeksi käydyssä sopimuskamppailussa. Vastaisuudessakin tärkein johtopäätös, joka ammattiyhdistysliikkeessä on tehtävä työnantajapolitiikan torjumiseksi, on ammattiyhdistysliikkeen voimien koostaminen yhtenäiseen toimintaan. Ay-liikkeen voimien hajottaminen palvelee yksinomaan työnantajien tavoitteita. Alakohtaiset tai poliittiset ryhmäedut eivät voi olla tärkeimpiä silloin, kun on kyse koko palkansaajakunnan ja koko ammattiyhdistysliikkeen asemasta ja eduista ja niiden puolustamisesta.

Hyvät toverit! Tämän edustajakokouksen tehtävänä on menneen toimintamme kriittinen arviointi. Samalla on katsottava tulevaisuuteen. Tulevai-

suuden oikea ennakointi on edellytys tavoitteittemme ja tehtäviemme oikealle määrittelylle. Tapahtuneita kehityksen muutoksia ja niiden merkitystä sekä vaikutusta SAK:laiseen ammattiyhdistysliikkeeseen, sen tavoitteisiin ja pyrkimyksiin, on arvioitu edustajakokoukselle esitetyissä asiakirjoissa. Niistä hahmottuu kuva SAK:sta ja SAK:laisesta ammattiyhdistysliikkeestä, palkansaajien aseman kehityksestä ja suomalaisesta yhteiskunnasta sellaisena kuin me sen näemme lähestyttäessä 90-lukua. Tässä puheenvuorossa pyrin painottamaan vain eräitä tämän kehityksen mielestäni tärkeimpiä piirteitä.

SAK:n hallituksen tälle edustajakokoukselle tekemien esitysten valossa SAK on edelleen periaateohjelmansa edellyttämä etu- ja painostusjärjestö, joka on osa kansainvälistä ja kansallista työväenliikettä. Se on itsenäinen suhteessa työnantajiin, valtiovaltaan ja puolueisiin, mutta on läheisessä yhteistyössä muun työväenliikkeen kanssa. SAK on rauhanliikettä ja perustaa siinä toimintansa Suomen aktiiviseen rauhantahtoiseen puolueettomuuspolitiikkaan, Kekkosen—Paasikiven linjaan, jota presidentti Koivisto jatkaa, ja jonka kulmakivenä on YYA-sopimus Suomen ja Neuvostoliiton välillä. SAK pitää tavoitteenaan sorrosta ja riistosta vapaata Suomea ja koko maailmaa. Näihin monien mielestä itsestään selvyyksiin on syytä viitata, koska tälle edustajakokoukselle on valmistettu hallituksen esitys SAK:n periaateohjelman ajanmukaistamistyön aloittamisesta. Tämän esityksen lähtökohtana on näiden mainitsemiäni kestävien perusteiden säilyttäminen periaateohjelmassa. Niihin ei ajanmukaistamistyössä tulla puuttumaan.

Tällä toimintakaudella suoritettut jäsentutkimukset ovat osoittaneet, että SAK:n jäsenistö samaistuu voimakkaasti näihin periaatteisiin. Niihin perustuen SAK:n yhtenäisyys ja SAK:laisen ay-liikkeen kehittäminen ovat varmalla pohjalla.

Mutta samalla kehityksen mukana on noussut esiin suuri joukko asioita, joita ei ole joko lainkaan, tai on puutteellisesti käsitelty periaateohjelmassa, ja niiltä osin on olemassa tarpeita periaateohjelman ajanmukaistamiseen. Kun ajanmukaistamistyön edellytetään tapahtuvan SAKrlaiselle ay-liikkeelle perinteisessä yhteistoiminnan hengessä, ei ole mielestäni syytä ruokkia pelkoa, että yksipuolisella sanelulla pyrittäisiin muuttamaan SAK:n periaateohjelmaa ja samalla SAK:ta.

Suuri joukko uusia ongelmia, jotka vaativat meiltä kannanottoja ja uutta suhtautumista on esitetty edustajakokoukselle valmistetussa luonnoksessa asiakirjaksi "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat vuonna 1986—1991". Toivottavasti siitä edustajakokouspäätöksin muodostuu hyvä toimintaohje työllemme alkavalla toimintakaudella.

Luonnos osoittaa, että meille tärkeiden perusasioiden, kuten työn ja toimeentulon turvaamiseksi tarvitaan yhä enemmän ponnisteluja. On esitettävä palkkatyöntekijäin jakaminen työnantajien kannalta tarpeellisiin ja tarpeettomiin ja hyvin toimeentuleviin ja huonosti toimeentuleviin. On toimitettava epäoikeudenmukaisuuksien ja eriarvoisuuden poistamiseksi. Meidän on paneuduttava aiempaa paremmin yhteiskunnan ja työelämän rakennemuutoksen ja uuden tekniikan hallintaan. SAK:lainen ay-liike ei voi

sivuuttaa monia palkansaajien elämään ja toimeentuloon liittyviä tekijöitä. Sen on pyrittävä turvaamaan jokaisen ihmisen oikeus asumiseen, koulutukseen, terveydenhoitoon, vapaa-ajan viettoon, opiskeluun, parempaan työ- ja elinympäristöön, kulttuuriin harrastamiseen. Palkansaajien, kaikkien kansalaisten mielipide on saatava huomioon otetuksi päätettäessä yhteiskunnan, yrityksen ja työpaikan asioista. Kaikki tämä edellyttää ennen muuta vahvaa ja yhtenäistä ammattiyhdistysliikettä sekä ennen muuta SAK:n ja SAK:laisen ay-liikkeen kehittämistä ja voimistamista.

Tässä edustajakokouksessa joudumme myös määrittämään suhtautumistamme eräisiin uusiin kehityspiirteisiin. Näitä ovat esim. palkansaajaväestön rakenteessa tapahtuneet muutokset, työn sisällön muuttuminen, yritysten keskittyminen ja verotuksen painopisteen siirtyminen yrityksiltä palkansaajille, julkisten ja yksityisten palvelualojen kasvu, yhteiskunnallisten palvelujen vastakohtana esiintyvä yksityistäminen, syrjintä, jota niin iän kuin sukupuolenkin johdosta esiintyy, lapsiperheiden vaikea asema, sekä ammattiyhdistysliikkeen toimintaoikeudet erityisesti työpaikoilla ja yrityksissä.

Näiden asioiden ratkaisumahdollisuuksiin vaikuttaa mm. taloudellinen kehitys. Takanamme on kapitalististen maiden pitkäaikainen taloudellinen lama ja talouden hitaan kasvun aika. Se on merkinnyt Suomessakin mm. jatkuvaa joukkotyöttömyyttä ja reaaliensioden hidasta kehitystä. Vastaisuutta ajatellen ei voi olla oikein, että toteutunut keskimääräinen reaaliensioden kehitys ei perustu sopimusratkaisuihin, vaan palkkaliukumiin. Tästähän on seurannut ja seuraa, että suuri osa palkansaajista, useimmiten kaikkein pienipalkkaisimmat, jäävät reaaliensiokehityksessä miinuksen puolelle.

Myös edessä olevana aikana ennustetaan talouden hitaan kasvun jatkuvan. Myös öljyn hintakehitys on nostanut esiin uusia uhkatekijöitä. Suomen ja Neuvostoliiton kauppa, joka on turvannut Suomelle monia muita maita paremmat taloudellisen ja työllisyyskehityksen mahdollisuudet on vaarassa supistua. On ennustettu sen vähenevän tänä vuonna noin 5 prosentilla ja ensi vuonna peräti 20 prosentilla. Ellei kaupan supistumista voida ehkäistä, lisäämällä tuontia Neuvostoliitosta, on edessä väistämättä työttömyyden suuri kasvu. Synkimmät ennusteet nousevat jopa yli 200 000 työttömään. Työttömyyden kasvu vaikeuttaisi kaikkea ammattiyhdistysliikkeen edunvalvontaa. SAK onkin vaatinut, että Suomen ja Neuvostoliiton kauppa tulee säilyttää pitkän ajanjakson talousohjelman tasolla. Meidän on voimistettava tähän tähtäävää painostustoimintaamme ja edistettävä mm. sähkön, maakaasun ja koneiden ja laitteiden tuonnin lisäämistä sekä Kuolan niemimaan mineraalivarojen hyödyntämistä. Meidän on voimistettava myös Suomen ja Neuvostoliiton ammatillisten keskusjärjestöjen talousyhteistyöryhmän toimintaa.

Työllisyyttä, etenkin täystyöllisyyttä ei tietenkään kyetä turvaamaan pelkästään Neuvostoliiton kaupan avulla. Siihen tarvitaan ennen muuta sellaista yhteiskunta- ja talouspolitiikkaa, missä hallitus ja eduskunta asettavat työllisyyden etusijalle. Tätä meidän on edelleen koko painollamme vaadittava, erityisesti valtion lähivuosien budjettipolitiikalta. Energiave-

roudistuksen kaltaisia tulonsiirtoja palkansaajilta teollisuudelle SAK ei ole hyväksynyt. Hallituksen esitys ja sen aiheuttama asumiskustannusten nousu on pyrittävä torjumaan. Samalla meidän on omassa toiminnassamme nostettava uudelle tasolle uuden teknologian hallintaan liittyvät tavoitteemme.

Työttömyyden kasvuennusteet edellyttävät, että työttömyysturvaa parannetaan. Työttömyyden kasvu, mutta myös monet muut tekijät, korostavat tarvetta jatkaa työajan lyhentämistä. On turha kiistellä, voidaanko työajan lyhentämisellä ratkaista kokonaan työllisyysongelmat. Varmasti ei vain sillä. Mutta toisaalta on kiistatonta, että työajan lyhentäminen on ailiikkeen käsissä oleva välittömin keino lievittää työllisyysongelmia. Samalla se avaa mahdollisuuksia palkansaaajien tarpeiden aiempaa parempaan tyydyttämiseen mm. vapaa-ajan vietossa, koulutuksessa ja kulttuurissa.

Viime sopimusratkaisun yhteydessä sovittu työajan lyhentäminen toteutaa Suomessa keskimäärin 37,5-tuntisen työviikon vuoteen 1990 mennessä. Tähän emme voi pysähtyä. SAK:n tavoitteena on edelleen 35-tuntinen työviikko, eikä kehitys varmasti pysähdy siihenkään. Työajan lyhentäminen säilyy siis edelleen eräänä keskeisenä yhteiskunnallisen uudistuspolitiikan tavoitteena. Jäsentutkimuksemme osoittavat, että jäsenistö asettaa keskeiseksi tavoitteeksi tuloerojen tasoittamisen. Tämä osoittaa, että nykyiset tuloerot mielletään epäoikeudenmukaisiksi. Tilanne ei ole korjaantunut siitä huolimatta, että väsymykseen asti on puhuttu matalapalkkaongelman ratkaisemisesta. Matalapalkkaisuus ei ole vain naisia, mutta eniten juuri naisia koskeva ongelma. Naiset muodostavat lähes puolet työvoimasta ja naiset työskentelevät heikoimmin palkatuilla aloilla. Matalapalkkaisuus on pahimpia eriarvoisuuden ylläpitäjiä. Tasa-arvopolitiikka ei ole mahdollista eikä menestyksellistä elleimme vihdoinkin ota härkää sarvista ja päätt selaisista tavoitteista ja toimista niin palkkauksessa kuin vero- ja sosiaalipolitiikassa, jotka johtavat todella käytännössä kohti tasa-arvoa.

Meillä ei ole mitään syytä uummistaa silmiä siltä arvostelulta, jota ammattiyhdistysliikkeeseen on kohdistettu, riippumatta siitä hyväksymekö sen osaksi, kokonaan tai ei lainkaan. Tarkoitan arvostelua siitä, että myös ammattiyhdistysliike on osa kaikkea säilyttävästä instituutiosta, että sekin on byrokratisoitunut, että sen jäsenistö on vieraantunut, että sen edustuksellinen demokratia jättää suuret jäsenjoukot vaille osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia.

Jäsentutkimuksemme osoittivat tässä suhteessa ristiriitaisia tuloksia. Yhtäältä ammattiyhdistysliikkeeseen luotettiin enemmän kuin mihinkään muuhun yhteiskunnalliseen järjestöön tai järjestelmään. Toisaalta jäsenten tiedonsaannissa ja osallistumisessa koettiin monia ongelmia ja mm. ammattiosastojen kautta koettiin vaikutusmahdollisuudet suhteellisen vähäisiksi. Edustuksellisen demokratian lisäksi ammattiyhdistysliikkeessä on etsittävä, kokeiltava ja käytettävä myös suoran osallistumisen ja vaikuttamisen muotoja.

Tällaisia jäsenistön vaikuttamista vahvistavia muotoja ovat muun muassa jäsenäänestysten ja suhteellisen vaalitavan yleistäminen. Tärkeitä tavoitteita ovat myös kokoontumisoikeus työpaikoilla, erityiskohtaisesti sovitta-

vien asioiden lisääminen sopimusratkaisuissa, luottamusmiesten ja työsuojeluvaltuutettujen oikeuksien laajentaminen, konsernikohtaisen luottamusmiesjärjestelmän aikaansaaminen, tulkintaetuoikeuden lisääminen työntekijöille, sopimusvapauksien ja lakko-oikeuden laajentaminen.

SAK:laisessa ay-liikkeessä on kiireisesti annettava tilaa toiminnassa naisille ja nuorille. Naisten osalta sitä perustelee jo heidän lukumääränsä hyväksymästämme tasa-arvoperiaatteesta puhumattakaan. Myös nuorten mukaantulon tieltä SAK:laiseen ay-liikkeeseen on raivattava esteitä. Eräinä esteinä ovat SAK:laisen ay-liikkeen perinteiset toimintaorganisaatiot ja tavat. Meidän on rohkeammin annettava nuorille mahdollisuus omilla ehdoillaan ja haluamillaan toimintatavoilla olla mukana yhteisessä toiminnassamme.

Tälle edustajakokoukselle valmistetut asiakirjaluonnokset osoittavat myös, että toimihenkilöistyminen sekä julkisella ja yksityisellä palvelusektorilla työskentelevien määrän lisääntyminen edellyttävät tämän näkymistä myös SAK:laisen ay-liikkeen organisaation, tavoitteiden, päätösten ja sopimusten painopisteasettelussa.

On syytä korostaa, että jo nykyisinkin SAK on suurin toimihenkilöjärjestö ja vastaisuudessa se on sitä vieläkin merkittävämmän. SAK:ta ei voida sivuuttaa toimihenkilöitä koskevissa ratkaisuissa. Siksin SAK:n on syytä jatkaa yhteistoimintaa muiden palkansaajajärjestöjen kanssa. Tässä yhteistyössä SAK lähtee tietenkin oman jäsenistönsä eduista ja itsenäisyydestään. Ne eivät estä yhteistyötä, mikä on kaikille palkansaajille ja palkansaajajärjestöille tarpeellista, koska palkansaajajärjestöt yhdessä pystyvät toteuttamaan paremmin yhteisiä tavoitteita kuin toisistaan erillään tai toisiaan vastaan toimien. SAK on ollut aloitteellinen palkansaajajärjestöjen yhteistyön kehittämisessä ja niin on syytä olla vastakin. Me olemme järjestösodan ja vastakkainasettelun asemesta tarjonneet ja korostaneet yhteistyötä. Näihin lähtökohtiin on tarvetta syventyä päättymässä olevan sopimuskierron kokemusten johdosta ja valossa.

Hyvät toverit! Viimeksi käyty sopimuskamppailu, yhteislakko ja sopimusratkaisu sekä edustajakokousvalmistelumme ovat sujuneet hyvän yhteistyön ilmapiirissä. Kun sitä on sekä ihmetelty että arvosteltu, on syytä todeta, että tälle yhteistyölle on olemassa mahdollisimman vankat perusteet. Keskeisin peruste on se, että jäsenistömme yhteiskunnallinen asema on sama ja siltä pohjalta nousevat tarpeet ja tavoitteet ovat yhteiset. Onkin syytä korostaa, että juuri näistä syistä ja muun muassa periaateohjelmassamme ilmaistusta lähtökohdista johtuu, että SAK on selvästi kaikkia muita palkansaajajärjestöjä yhtenäisempi. Tältä pohjalta tulemme jatkamaan.

Olemme korostaneet, että SAK on suuri yhteistoimintajärjestö. Koko sen toiminta perustuu tähän. Yhteistoiminnan vaikeutuminen tai loppuminen muuttaisi olennaisesti koko järjestön. Yhteistoiminta perustuu myös siihen, että SAK ja SAK:lainen ay-liike ovat meidän kaikkien yhteistä liikettä. Siitä seuraa, että olemme yhdessä kehittämässä ja rakentamassa tätä liikettä.

Tällä toimintakaudella olemme aiempaa enemmän tehneet työtä SAK:n

ja SAK:laisen ammattiyhdistysliikkeen niin sanotun strategisen suunnittelun kehittämisessä. Sen tarkoituksena on rakentaa siltaa hyvien ohjelmallisten tavoitteidemme ja järjestön jokapäiväisen toiminnan välille. Vaikka työ onkin kesken ja monilta osin vasta alussa, se on kuitenkin vaikuttanut suunnitelmallisuuden paranemiseen, oman tutkimustyön kehittymiseen, SAK:n ja liittojen yhteistyösuhteiden kehittymiseen sekä sopimuspolitiikan suunnitelmalliseen ja jämäkämpään toteuttamiseen, tiedotuksen kehittymiseen ja nostanut esille asioita, jotka saattavat vaikuttaa SAK:n toiminnan kehittymiseen entistä paremmaksi ja tehokkaammaksi.

Hyvät toverit! SAK voi tässä kokouksessa suuntautua tulevalle viisivuotiskaudelle luottavaisena järjestölliseen voimaan, sisäiseen yhtenäisyyteen ja määrätietoiseen uudistumiseen, jonka tarkoituksena on tehdä SAK:laisesta ay-liikkeestä entistä parempi väline jäsenistön etujen ja oikeuksien puolustamisessa. Kiitos.

Puheenjohtaja Raimo Kantola: Kokouksen puolesta esitän Olavi Hänniselle parhaat kiitokset tästä katsauksesta.

Hyväksymämme menettelytavan mukaisesti keskeytämme nyt työjärjestyksen kohdan 12 käsittelyn ja palaamme asiaan huomenna keskiviikkona. Edelleen ilmoitan, että puheenjohtajien katsaukset tullaan hetken kuluttua jakamaan teille kirjallisesti. Tämä merkitään tiedoksi.

Työjärjestyksen kohdan 12 käsittely keskeytetään.

Pyydän, että Lauri Salomaa siirtyy kokouksen puheenjohtajaksi.

13. §

Lähetekeskustelu sääntövaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Siirrymme työjärjestyksen kohtaan 13, lähetekeskusteluun sääntövaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista. SAK:n hallituksen esityksen SAK:n uusiksi säännöiksi esittelee vastaava lakimies Kirsti Palanko-Laaka. Kirsti Palanko-Laaka, ole hyvä.

Kirsti Palanko-Laaka (SAK:n toimisto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! SAK:n hallitus esittää, että tämä edustajakokous päättäisi seuraavien sääntömuutosten hyväksymisestä järjestön voimassaolevien sääntöjen 2, 14, 16 ja 18 pykäliin:

Yleisesti totean, että esityksen ensisijaisena tarkoituksena on SAK:n hallituksen jäsenmäärän lisääminen. Tämän lisäksi on katsottu tarkoituksenmukaiseksi esittää samassa yhteydessä eräitä muitakin, lähinnä teknisluontoisia muutoksia. Ensinnäkin hallitus esittää, että järjestön hallitukseen kuuluisi puheenjohtajan sekä toisen ja kolmannen puheenjohtajan lisäksi enintään 24 varsinaista jäsentä nykyisen 22:n asemasta. Näin hallituksen

jäsenmäärä nousisi nykyisestä 25:stä 27:ään.

Toiseksi kuluneena edustajakokouskautena on kokeiluluonteisesti käynnistetty ay-organisaation yhteistyö läänintasolla. Asia on edustajakokouksen erikseen käsiteltävänä järjestövaliokunnassa. Tarkoituksena on vakinaistaa lääninorganisaatio ja kehittää edelleen tätä yhteistyötä. Ja tähän liittyen SAK:n hallitus esittää, että sääntöjen tarkoitukspykälässä todettaisiin omana työskentelyalueenaan läänintason yhteistoimintaelimet.

Kolmanneksi hallitus esittää, että jäsenliiton edustajamäärä määräytyisi edustajakokousta edeltäneen vuoden toisen vuosipuoliskon jäsenmäärän perusteella, kun se nyt määräytyy ensimmäisen vuosipuoliskon mukaan. Ja vastaava muutos tehtäisiin myös jäsenliittojen piiristä valittavien SAK:n valtuuston jäsenien määrän suhteen.

Edellinen edustajakokous kiinnitti huomiota toisaalta tuolloin valmis- teilla olevaan yhdistyslain uudistustyöhön ja toisaalta SAK:n ja sen jäsen- liittojen sääntöjen yhdenmukaistamisen tarpeeseen. Edustajakokouskau- della valmistui yhdistyslakikomitean mietintö, jonka ehdotukset eivät kui- tenkaan ole vielä johtaneet lainsäädäntötoimiin. SAK:n toimistossa on sel- vitetty, että nämä ehdotukset eivät toteutettuina edellytä muutoksia järjes- tön sääntöihin. Myöskään edellisen edustajakokouksen päätöksen perus- teella suoritettu ja nyt loppuun saatettu selvitys jäsenliittojen sääntöjen yhdenmukaistamisesta ei ole osoittanut välitöntä tarvetta keskusjärjestön sääntöjen muuttamiseksi. Kuitenkin näihin ehdotuksiin ja selvityksiin sisältyy sellaisia periaatteita, jotka antavat eväitä järjestön sääntöjä vastai- suudessa kehitettäessä. Ja hallitus vielä toteaa sen, että sääntöjen kokonais- valtaisempaa tarkastelua puoltavat monet sääntöihin osittaisuudistuksina hyväksytyt muutokset.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia esittelystä lakimies Palanko-Laa- ka. Lähetekeskustelu alkaa. Kohtaan on pyydetty kaksi puheenvuoroa. Ensimmäisenä Veli-Matti Karppinen KTV:stä ja valmistautuu Tuula Kor- vola-Enegren Liikelitosta. Karppinen, ole hyvä!

Veli-Matti Karppinen (Kunnallisten työntekijäin ja viranhaltijain liitto KTV r.y.): Esitän, että tämä edustajakokous velvoittaa ohjeellaan jäsenliittojaan valitsemaan edustajakokousedustajat suhteellisilla vaaleilla sekä lisäksi edustajakokouksen asiakirjat annetaan riittävän aikaisessa vaiheessa jäsen- ten käsittelyyn. Perusteeksi esitän eräiden haalarityötovereiden ajatuksia. Luontevin kohta tästä asiasta on kai puhua säännöt, koska sääntöjen 7 pykälä määrittelee sen, että jäsenliitto on oikeutettu itsenäisesti huolehti- maan jäsentensä eduista. Toiminnallaan jäsenliitto ei kuitenkaan saa va- hingoittaa järjestöä eikä sen muuta jäsenliittoa.

Kakkospykälä, eli tämä tarkoitukspykälä, puhuu kansanvaltaisista periaat- teista. Kun demokratiasta puhutaan, itsekritiikki on oikeus ja samalla vel- vollisuus. Avajaisissa puhuttiin demokratiasta niin paljon, että aloin epäil- lä, onko sitä olemassakaan. Perusteettomasti älköön asetettako ketään eri- arvoiseen asemaan sanoo työsopimuslain 17 pykälä, sen 13 momentti työn- antajille. Tämän salin ruskeakorttiset tietävät, miten nämä toimivat

SAK:ssa, keltakortittiset tietävät, minkälaisia ohjeita edellä mainitun demokraatian toteuttamiseksi ruskeakortittiset ovat antaneet. Samalla he ovat pitäneet huolen siitä, että punakortittiset tietävät, mitä ruskeakortittiset haluavat heidän päättävän. Vihreäkortittiset puolijumalan armollisessa asemassa luulevat tietävänsä, minkälaisen leimamerkin kukin punakorttinen suvaitsee saada.

Ja lopuksi talon isäntinä häärää lastensa seassa liuta sinikorttisia. Tuntuuko teistä siltä, että olette liitonne edustajana päättämässä SAK:n tulevaisuudesta? Ovatko työmaiden evästyksiset päällimmäisinä mielessänne, vai kaikuvatko r^hmäpalavereiden päätökset yhä korvissanne?

Olemme kaikki joutuneet toteamaan, kuinka jäsenistö kaiken aikaa yhä enenevässä määrin vieraantuu kauemmas ay-liikkeestä ja sen perustason toiminnasta, perustason, joka on lähinnä jäsentä. Pelko työttömyydestä ja sen aiheuttamasta turvattomuudesta pitää heidät jäseninä. Yhä vähemmän on aatesidonnaisuutta. Harhaluuloon perustuen jäsenet luulevat, että työttömyysturva, ansioon sidottu päiväraha edellyttää kuulumista liittoon eikä yksinomaan kassaan. Mikäli tietäisivät, olisi liittojen jäsenmääräkehitys vallan toisenlainen.

Nuoret ovat yhä enenevässä määrin joutuneet kokemaan työttömyyden, sitä kautta myös turhautuneisuuden. Ei ihme, että vierastavat liittoja, joilla ei ole heille eikä heidän ongelmilleen ajatusmaailmallisesti tasavertaista ratkaisijaa. Työväki ei tunne omaa järjestöään eivätkä järjestön johtajat jäseniään. Tarvetta tuuletukselle ja siivoukselle on enemmän kuin tarpeeksi.

Tässä kokouksessa teillä, niin minulla sattumaedustajalla kuin muillakin punakorttisilla, on mahdollisuus avata ovet ja ikkunat uudelle jäsenvaltaiselle suunnalle. Seuraavan kerran siihen on mahdollisuus vasta viiden vuoden kuluttua. Onko rohkeutta, se onkin jo toinen, hiukan vaikeampi kysymys.

Tämän edustajakokouksen on kerrottu edustavan SAK:n jäsenten tahtoa ja korkeinta päättäväisyyttä. Esitykseen liittyen esitän kysymyksen, monesako liitossa jäsenet ovat suhteellisilla vaaleilla valinneet edustajansa. Monenکو liiton aloitteet on valmisteltu niin, että jäsenten mielipiteet on otettu riittävästi huomioon? Listaa voisi jatkaa. Olisiko liian demokraattista ja ehkä vaarallista laittaa asiakirjat myös liittojen perusjärjestöjen käsittelyyn? Kiitos, ei muuta.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Seuraava puhuja Tuula Korvola-Enegren, Liikelitto, ole hyvä!

Tuula Korvola-Enegren (Liiketyöntekijäin Liitto r.y.): Vi affarsanställda anser att platsorganisationens medlemsavgift är för hög. Enligt gällande stadgar betalar avdelningarna en viss summa per medlem. Tex. i Vasa betalar vi 3,50 mk/medlem. Största delen av vara medlemmar är deltidsanställda, varigenom lönen som medlemsavgiften indrivs ifrån är en dellön. Den återbäring på medlemsavgiften som tillkommer affärsavdelningar är sälun-

da läg i jämförelse med medlemsantalet, som kan vara stort. Med dessa pengar skall vi klara vår verksamhet och därför är den medlemsavgift på 3,50 mk/medlem som går tili platsorganisationen enligt vår mening alltför hög. Vi känner oss av olika värde i förhållande tili andra förbund, inom vilka det inte förekommer deltidsarbete.

Vi framlägger för kongressen följande ändring i stadgarna. Medlemsavgiften skulle indrivas procentuellt via förbunden.

Me liikeliittolaiset katsomme paikallisjärjestön jäsenmaksun liian korkeaksi. Voimassa olevan säännön mukaan osastot maksavat jäsenmäärän mukaan markkamäärän per jäsen, esimerkiksi Vaasassa 3 mk 50 penniä per jäsen. Jäsenistömme valtaosa on osa-aikaisia työntekijöitä, joten palkka, josta jäsenmaksu peritään, on myös osapalkka. Liikeliiton ammattiosastojen saama jäsenmaksupalautus on jäsenmäärään nähden suhteellisen pieni. Sillä on toiminnan kuitenkin pyörittävä ja sen vuoksi paikallisjärjestön ottamat 3 mk 50 penniä per jäsen, on meidän mielestämme kohtuutonta. Koemme olevamme eriarvoisessa asemassa muihin liittoihin nähden, joissa osa-aikaisuutta ei esiinny.

Esitämme edustajakokoukselle muutosta sääntöihin seuraavasti: "Jäsenmaksu peritään prosentuaalisena liittoperinnän kautta." Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia. Puheenvuorot on käytetty. Keskustelu asiasta on päättynyt.

Hallituksen esitys ja muutosesitykset lähetetään sääntö valiokunnan käsiteltäviksi.

Kuten jo aikaisemmin tuli ilmi, sääntö valiokunnan kokoontumishuone on 24.

Samalla todetaan, että kohtaan 13.2 Liittojen esitykset ei ole tullut käsiteltäviä asioita, koska liittojen aloitteet eivät ole sivunneet sääntöasioita.

Työjärjestyksen kohta 13 loppuunkäsitelty.

14. §

Lähetekeskustelu ohjelmavalioikunnan käsittelyyn menevistä asioista

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Siirrytään kohtaan 14, Lähetekeskustelu ohjelmavalioikunnan käsittelyyn menevistä asioista. Käydään lähetekeskustelu edustajakokoukselle tehdystä ohjelmaesityksestä "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" sekä liittojen aloitteista numerot 1—63.

Ohjelmaesityksen esittelee sihteeri Lauri Ihalainen. Ole hyvä!

Lauri Ihalainen (SAK r.y.J.: Toveri puheenjohtaja, hyvät kokousedustajat, toverit! "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" -ohjelmaluonnos on ainoa ohjelmallinen asiakirja, joka tälle 13. edustajakokoukselle esite-

tään päätettäväksi. Tämän ohjelmaluonnoksen lisäksi kokoukselle on valmisteltu neljä erillistä selontekoa, joiden tarkoituksena on syventää eräiltä keskeisiltä osin ohjelma-asiakirjan taustalla olevaa ajattelua.

SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat -ohjelman rakenne poikkeaa SAK:n aikaisemmasta ohjelmatyöstä. Luonnoksen alussa kuvataan sitä toimintaympäristöä, jossa ay-liike kansainvälisesti ja kansallisesti työskentelee. Toinen osa kuvaa nykytilannetta SAK:n jäsenten elämän ja hyvinvoinnin kanalta keskeisissä asioissa.

Nykytilan kuvauksen jälkeen määritellään ay-liikkeen utopiat, ne ihanneet, joihin SAK:lainen ay-liike pyrkii pidemmällä aikavälillä, kuvataan, mitä niiden saavuttaminen yhteiskunnassa edellyttää.

Kolmannessa osassa määritellään ne konkreettiset osatavoitteet, jotka muodostavat SAK:n tavoitteiston seuraavalla edustajakokouskaudella. Ohjelmaluonnoksen lopussa paalutetaan toimintastrategiaan liittyviä menettelytapoja, siis sitä, miten toimimme tavoitteiden saavuttamiseksi työmarkkinajärjestönä, yhteiskunnallisena etujärjestönä ja liikkeen sisäisessä työssä.

Tämän asiakirjan tarkoituksena on antaa vastauksia siihen kysymykseen, mitä SAK nyt tahtoo. Ohjelmaluonnoksessa kiteytetään SAK:n tavoitealueet palkansaajien oikeuksiksi. Lähtökohtamme on, että työn oikeuden perusteella vaadimme palkansaajille kansalaisoikeuksia työelämässä ja oikeutta aineelliseen ja henkisesti rikkaaseen elämään. Tästä seuraa, että me vaadimme oikeutta työhön, oikeutta riittävään ja oikeudenmukaiseen toimeentuloon, oikeutta vaikuttamiseen työelämässä ja yhteiskunnassa, oikeutta terveelliseen ja viihtyisään ympäristöön, oikeutta henkisesti rikkaaseen elämään, oikeutta rauhaan ja velvollisuutta kansainväliseen vastuuseen.

Näiden perustavoitteiden puolesta SAK:lainen ay-liike tekee työtä pyrkimyksenä, että yhteiskunta ja työelämä edustajakokouskauden päätyttyä olisi oikeudenmukaisempi, tasa-arvoisempi ja demokraattisempi. Solidaarisuus, se on läpikäyvä arvo, jonka tulee hallita niin liikkeemme tavoitteiden sisältöä kuin oman toimintammekin luonnetta.

Ohjelma-asiakirja mielestäni kuvaa myöskin sitä, että SAK:lainen ay-liike pyrkii arvioimaan kehitystä eteenpäin tähystäen ja avarasti. Jäsenkunnan ja heidän perheittensä etuja ajettaessa ei rajoituta pelkästään palkkastaisteluun. SAK siis haluaa vaikuttaa yhteiskunnan kokonaiskehitykseen suomalaisten palkansaajien puolesta.

Ohjelmaluonnoksen toimintaympäristöä kartoittavassa ay-liikkeen toimintaan vaikuttavissa arvioissa korostetaan seuraavia arvioita, siis yhteiskunnallisia lähtökohtia.

Ensinnäkin: Kansainvälinen riippuvuus kasvaa. Myös ay-liikkeen edunvalvonnan on kansainvälistyttävä. Solidaarisuustyön esiin nostaminen vaatii uusia ponnisteluja.

Toiseksi: Työttömyys uhkaa kasvaa tulevallakin edustajakokouskaudella samalla kun teollisuus kokee syvän ja läpikäyvän rakennemuutoksen. Ongelmana on erityisesti rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden kasvu sekä rakennemuutoksen demokraattinen hallinta.

Kolmanneksi: Mikäli talouskasvu jää hitaaksi, kuten ennustetaan, on sen seurauksena työttömyysongelmien lisäksi uhka kiristyvään tulonjakotaisteluun yhteiskunnassa ja työmarkkinoilla. Taistelu saattaa siirtyä pääasiasta, eli työn ja pääoman suhteista taisteluun suhteellisisista palkoista. Osin tulonjako-ongelmat siirtyvät työntekijä—työnantaja-akselilta palkansaajajärjestöjen sisäiseksi ja väliseksi kinasteluksi. Ryhmäitsekkyys ja epäsolidarisuus on uhka SAK:laisen ay-liikkeen harjoittamalle työmarkkinapolitiikalle.

Neljänneksi: Yritystoiminta keskittyy, kansainvälistyy ja yritysrakenteet muuttuvat. Samanaikaisesti päätöksenteko keskittyy ja toimintoja hajautetaan. Raha- ja vakuutuslaitosten taloudellinen valta edellyttää demokratisoimista. Tämä on erityinen haaste kansalliselle demokratialle ja demokratialle työssä.

Viidenneksi: Toimintaympäristöä kuvaava lähtökohta on, että uusi tekniikka muuttaa työtä ja sen sisältöjä, erityisesti asettaa kasvavia vaatimuksia ammattitaidolle ja sen jatkuvalle kehittämiselle. Palkansaajien jako ruumiilliseen ja henkiseen työhön, jako työntekijöihin ja toimihenkilöihin, on auttamattomasti vanhanaikainen ja keinotekoinen. Jaon ylläpitäminen perustuu tulevaisuudessa vain järjestöllisiin tai poliittisiin tarpeisiin. Ihminen voimavarana tämän arvion mukaan korostuu kuljettaessa kohti tietoyhteiskuntaa. Koulutuksen merkitys ay-liikkeen edunvalvonnassa nousee kärkeiköille.

Kuudes havainto: Työsuhteiden luonne muuttuu, työorganisaatiot kehittyvät. Tapahtuu siis siirtymistä pysyvistä työsuhteista määrä- ja osa-aikaisiin. Työvoiman vuokraus, aliurakointi lisääntyy. Kollektiivinen sopimus-toiminta edunvalvontamuotona kohtaa tästä kehityksestä uudet haasteet.

Seitsemänneksi: Jäsenkunnan arvonmuutokset vaikuttavat myös ay-liikkeen toimintaan ja tavoitteisiin. Aineellinen perustoimeentulo on edellytys henkiselle hyvinvoinnille. Näyttää jo nyt kokoomuskin tämän seikan oivaltaneen tuoreessa ohjelmassaan, asian mitä työväenliike on pitänyt lähtökohanaan jo yli 100 vuotta.

Tutkimuksemmekin valossa voimme nähdä orastavia merkkejä siitä, että suhtautuminen työhön, vapaa-aikaan, demokratiaan ja tasa-arvoon nousevat uudella tavalla eteemme. Uusi nouseva sukupolvi asettaa monia totuttuja, ay-liikkeenkin pyhiä arvoja keskustelun alaiseiksi.

Kahdeksas arvio: Työnantajapuolen käyttäytymisen ja politiikan koveneminen mm. pyrkimykset kollektiivisesta sopimustoiminnasta työehtojen yksityistämiseen ja sopimusjärjestelmän hajauttamiseen, on otettava haasteena kehittää sopimustoiminnan rakenteita ja sisältöjä. Porvarillistuva poliittinen ympäristömme ei niin ikään takaa palkansaajaystävällisyyttä politiikan tekemisen peräkammarissa. Uusoikeistolaisten yhteiskunnallisten arvojen ei soisi juurtuvan kansakuntamme sydämiin.

Yhdeksäs lähtökohta: Jäsenkunnan suhde omaan liikkeeseen on perustaltaan luottavainen ja vankka. Työelämän sosiaalisten suhteiden haurastuessa, uusien työorganisaatioiden tulon seurauksesta yhteistyö ja solidaarisuus saattavat työelämässä heikentyä. Ay-liikkeen oman järjestörakenteen on oltava joustava ja muututtava työelämän olosuhteiden valossa. Pääpaino

on siis asetettava ay-liikkeen työpaikkatason toimintaoikeuksien laajentamiselle.

Ohjelma-asiakirja pyrkii mm. näillä toimintaympäristön muutoksia kuvaavilla arvioinneilla ravistelemaan meitä kaikkia ja osoittamaan, että ay-liike on suurten tehtävien edessä. Voidaksemme niistä selviytyä meidän on suuntauduttava nykyistä enemmän ennakoivaan edunvalvontaan ja uudistuttava myöskin liikkeenä.

Tämän ohjelmaluonnoksen punainen lanka on ennakoiva edunvalvonta. Toisin sanoen kyky ennakolta vaikuttaa kehityksen kulkuun aktiivisilla toimenpiteillä niin, että toiminnan kärki ei ole puolustustaistelussa vaan muutoksien hallinnassa palkansaajien elämän kannalta turvalliseksi. SAK siis ei ole tämän luonnoksen mukaan välttämättömien muutosten vastustaja, mutta me asetamme näille muutoksille omat ehtomme.

Hyvät toverit! Ohjelmaluonnoksen kolmannessa luvussa on kiteytetty lähivuosien konkreettiset tavoitteet. Niistä ei saata löytää periaatteellista ja julistuksenomaista lennokkuutta siksi, että ne on tarkoitettutkin toteuttaviksi tai ainakin alulle pantaviksi tällä edustajakokouskaudella.

Sen analyysin perusteella, jota alussa kuvasin, on tehty näitä konkreettisia tavoitteita ja eräiltä osin ne poikkeavat painotuksiltaan aikaisemmasta linjanvedostamme ja ohjelmatyöstämme. Siltä osin haluaisin muutaman sanan vielä sanoa.

Ensinnäkin: Työllisyyden parantamiseksi on nyt korostettu aktiivisuutta edistäviä toimenpiteitä, kuten palkansaajien koulutuksen kasvavaa merkitystä työllisyyden hoidossa ja sitä, että työmarkkinat eivät jakautuisi A- ja B-joukkueisiin, osaaviin ja osaamattomiin.

Toiseksi: Olemme tässä painottaneet, että työn ja toimeentulon suhdetta on pohdittu aikaisempaa avarammin. Toimeentulo ei ole välttämättä sidoksissa palkkatyöhön osallistumiseen. Tämä on hieman uutta ajattelua aikaisempaan ohjelmatyöhömmme nähden. Palkansaajilla siis pitää olla oikeus esimerkiksi tilapäisesti irrottautua palkkatyöstä toimeentulon kärsimättä mm. koulutuksen tai perheenhuoltotehtävien vuoksi. Sen sijaan ohjelmaluonnos ei asetu kansalaispalkan kannalle.

Kolmanneksi: Työelämän demokratian laajentaminen nousee yhä keskeisemmäksi ja välttämättömämmäksi kehityssuunnaksi. Epädemokraattiset työnjohtojärjestelmät on purettava, on raivattava siis tietä demokratian keinoin työelämässä osallistumiselle ja luovuudelle. Tässä asiakirjaluonnoksessa SAK viitoittaa tietä kohti demokraattisempaa työelämää ja yhteiskuntaa. Ay-liikkeen oman työpaikkatason organisaation ja toimintaedellytysten parantaminen on tärkeä edellytys demokratialle työssä.

Neljänneksi: Painotuseroja on siinä, että työsuhteen ehtoja halutaan arvioida palkansaajien, myös yksilön kannalta. Tavoitteiden tulee aikaisempaa perusteellisemmin nojata ihmisten elämäntilanteisiin ja -tarpeisiin, näin mm. työaikojenkin suhteen. Työelämän tulee joustaa palkansaajien ja heidän perheittensä tarpeista eikä päin vastoin.

Viidentenä: Painotuserona on se, että SAK linjaa selkeästi sosiaalipolitiikassa päätavoitteekseen lapsiperheiden ja nuorten parien elämän ja toimeentulon tukemisen sekä työttömien toimeentuloturvan kohottamisen.

SAK siis ei ole vahvojen elintasoliike. Yhteiskunnallisen ja sosiaalisen syrjäytymisen uhka on tässä asiakirjassa hyvin tiedostettu.

Kuudenneksi: SAK määrittelee tässä ohjelmaluonnoksessa aikaisempaa jämäkämmin ja laajemmin kantansa ihmisten ja ympäristön välisiin suhteisiin. Tämä on sen oivaltamista, että työ- ja elinympäristön suojeleminen on ihmisen kannalta yksi tärkeä kokonaisuus. Näiden asioiden puolesta SAK siis tekee tulevana vuosina enemmän työtä kuin tähän saakka.

Seitsemänneksi: SAK asettaa nyt aikaisempaa enemmän painoa aineellisen hyvinvoinnin ohella ihmisten henkisen hyvinvoinnin kannalta tärkeille asioille: kasvatukselle, koulutukselle, vapaa-ajan sisällölle ja tiedonvälitykselle. Me haluamme siis peräänkuuluttaa sitä, että taistelu ihmisten tajunnasta ja arvomaailmasta on kovaa ja se on kaupallistunutta. Työväenliikkeen perinteiset arvot eivät ole nyt vedossa, mutta kilpailuyhteiskunnan, siis markkinavoimien arvot eivät ole pidemmän päälle kestäviä. Siinä on työväenliikkeen mahdollisuus edellyttäen, että toimimme yhdessä tekemisen väylänä ja humanististen ja solidaaristen arvojen ja aatteellisuuden lipunkantajina. Ohjelman henki antaa tukea sille syvälliselle ajattelijalle, joka on todennut, että ilman työtä elämä menee piloille, mutta jos työ ei ole mielekästä, elämä kuihtuu ja kuolee.

Hyvät toverit! Ohjelmaluonnoksen lopussa pyritään kiteyttämään SAKlaisen ay-liikkeen keskeiset toimintastrategiset lähtökohdat ja siinä on olennaista, että SAK pyrkii tavoitteisiin ensisijaisesti laaja-alaisen ja solidaaristen, laadullisia uudistuksia sisältävien tulopoliittisten ratkaisujen avulla. SAK tulee vaikuttamaan asiantuntevasti, aktiivisesti ja pitkäjänteisesti poliittisiin päättäjiin, erityisesti työelämää ja palkansaajien perheiden toimeentuloa koskevissa asioissa. SAK perustaa toimintansa hyvään yhteistyöhön jäsenliittojen jäsenistön kanssa ja eri mielipidesuuntien kesken. Järjestö kehittää omia organisaatio- ja toimintatapojaan ja parantaa jäsenpalvelujaan. SAK on siis ensisijaisesti yhteistyön ja sopimisen kannalla työmarkkinapolitiikassa, mutta on valmis myös voimatoimin puolustamaan suomalaisen työn ja sen tekijöitten oikeutta.

Niille, joiden tavoitteena on SAK:n työmarkkina- ja yhteiskuntapoliittisen painoarvon heikentäminen, me tämän ohjelman kautta sanomme, että SAK tulee jatkossakin olemaan kasvava, vahvistuva ja eri palkansaajajärhmiä yhdistävä keskeisin palkansaajajärjestö.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitän Lauri Ihalaista esittelypuheenvuorosta. Lähetekeskustelu alkaa!

Muistutan kokousedustajia siitä, että kokoussalin ulkopuolella näkyvässä televisiomonitorissa on nähtävillä seuraavien puhujien nimet. Mikäli joudutte poistumaan kokoussalista, seurakaa puhujalistaa, jotta tiedätte milloin puheenvuoronne tulee. Mikäli puhuja ei käytä hänelle myönnettyä puheenvuoroa ajallaan, se raukeaa.

Ensimmäisen puheenvuoron käyttää Seppo Siivonen, Yleinen Lehtimiesliitto ja seuraava Marja Oksanen Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto. Valmistautuu Rauha Hakkarainen, Seppo Siivonen ole hyvä!

Seppo Siivonen (Yleinen Lehtimiesliitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, toverit! Työväenlehdistön kehitys ei kuluneella edustajakokouskaudella ole sujunut SAK:n XII edustajakokouksen hyväksymien viestintäpoliittisten kannanottojen edellyttämällä tavalla.

Kansandemokraattisen lehdistön talous- ja muista ongelmista on julki-suudessa puhuttu paljon. Kansan Uutiset on muuttunut 7-päiväisestä 5-päiväiseksi. Sen henkilökuntaa on vähennetty, kansandemokraattisen maakuntalehdistön vaikeudet ovat tässäkin salissa uskoakseni hyvin tiedossa. Myös sosialidemokraattinen lehdistö elää melkoisessa ahdingossa. Saimaan Sanomat joutui lähinnä talousvaikeuksiensa tähden lopettamaan ilmestymisensä. Suomen Sosialidemokraatti joutuu ainakin kesäkaudeksi siirtymään 4-päiväiseksi. Henkilöstö- ja sivumääräsupistukset sekä muut saneeraukset ovat ikävää totuutta monissa muissakin sosialidemokraattisissa työväenlehdissä.

Myönteisiäkin ilmiöitä toki on, jotka antavat uskoa työväen lehdistön mahdollisuuksiin. Esimerkiksi Kansan Uutisten levikki näyttää tänä vuonna ylittävän viime vuoden tason. Jokunen kokonaan uusikin julkaisu on nähnyt päivänvalon. Myös kehitystyössä on joitakin lupaavia saavutuksia.

Silti työväenlehdistön kokonaistilan kehitys on ollut huono. Sen yhteinen markkinaosuus sanomalehdistön kentässä on taas pudonnut 9 %:n tasolle 12,5 %:n tasolta, jonne se 70-luvun parhaina vuosina, paljon ay-liikkeen kiitettävän panoksen ansiosta ylsi. Tämä on vakava haaste SAK:llekin, joka peräti periaateohjelmassaan lupaa kantaa vastuuta työväenlehdistön levikistä vastapainona kaupalliselle ja porvarilliselle lehdistölle.

Nyt käsitellyssä olevassa asiakirjassa "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" nämä vaikeudet todetaan hyvin lyhyesti ja toimenpideohjeissa tyydytään vain ylimalkaisesti sanomaan, että parannetaan työväenlehtien ja ay-lehtien taloudellisia ja muita toimintaedellytyksiä.

Miten parannetaan? Missä määrin parannetaan? Mitään konkreettista ei tästä asiasta asiakirjassamme sanota. Mielessäni on joukko asioita, jotka tulisi asiakirjaamme kirjata ja joista ehdotan harkittavaksi myös erillisen lausuman antamista.

SAK:n, SDP:n ja SKDL—SKP:n johtaelinten yhteistyötä työväenlehdistön aseman turvaamiseksi tulee kehittää. Tarvittaessa on asetettava yhteisiä selvitys- ja valmisteluelimisiä. SAK:n työväenlehtiäliokunnan arvokasta työtä on myös jatkettava ja sen työhön on etsittävä mukaan uusia voimia, joilla turvataan nykyistä rohkeampi ideointi.

Seteliuudistus oli hyvä idea. Työväenlehtiseteliä tarvitaan jatkossakin ja myös sen arvon kehittymisestä on huolehdittava, mutta ideat eivät saa loppua tähän. Työväenlehtien tukimuotoja kehitettäessä, pitää nykyistä paremmin ottaa huomioon näiden lehtien asemassa olevat huomattavatkin erot. Kaikki ovat tuen tarpeessa, mutta toisilla suurimmat ongelmat voivat liittyä varhaiskantoon, toisilla painatukseen, yleisesti kuitenkin levikkiin ja ilmoitustuloihin. Suorien tukimuotojen tarve on jatkuvasti lisääntynyt. Sellaiset voivat kohdistua esim. investointeihin, henkilöstön palkkaukseen tai koulutukseen.

Neuvotteluissa valtionavuista, kuljetus- ja jakelutuesta, postitaksoista ja veroista kaivataan myös ay-liikkeen vaikutusvaltaa ja voimaa. Perinteisen asiamiestoiminnan elvyttäminen on yksi työväenlehtien tulevaisuuden haasteista, joihin ay-liike voi antaa aivan ratkaisevan panoksen. Sen lisäksi ammattiyhdistysliikkeen maksullisella ilmoittelulla näissä lehdissä on käytämättömiä kehittämismahdollisuuksia.

En kuitenkaan tahdo yksipuolisesti esittää vain toivomuksia tai vaatimuksia ammattiyhdistysliikkeellemme. Vähintään yhtä tärkeitä ovat ne vastavuoroiset palvelut, joita työväenlehdistöltä on lupa vaatia ammattiyhdistysliikkeen suuntaan. Niidenkin merkitys kasvaa sitä mukaa, kun oikeistolaistuvassa yhteiskuntatilanteessa ideologinen ja poliittinen taistelu kiihtyy. Työväenlehdistöllä on suuri vaikutus siihen, kuinka lyhytaikaiseksi tällainen oikeistosuuntaus jää. Jotta työväenlehdistö voi onnistua perustehtävässään, on ay-liikkeen turvattava sille omassa tiedottamisessaan mieluiten vähän muita paremmat asemat.

Toveri puheenjohtaja! Jätän edellä esittämiäni ajatuksia vastaavat muutosehdotukseni kirjallisesti ohjelmavaliokunnalle ja päätösvaliokunnalle toimitettavaksi koskien asiakirjaa "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" sekä erillistä työväenlehtilausumaa. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitos Seppo Siivonen. Seuraava puhuja Marja Oksanen, Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liittoja valmistautuu Rauha Hakkarainen. Tämä puheenvuoro tosin tulee vasta ruokailun jälkeen.

Marja Oksanen (Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liitto TVL r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Koulutus ja sen merkitys korostuu tässä nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa, ammattikouluissa saatavan alan koulutuksen lisäksi jatko- ja täydennyskoulutus joko kurssimuotoisesti tai oppisopimusteitse. Tässä puheenvuorossani tuon esille epäkohtia oppisopimus-koulutuksen kehityssuunnasta.

Ompelevassa teollisuudessa on työnantajille myönnetty oppisopimuksia ehkä liian löyhin perustein, sillä on ilmennyt tapauksia, joissa oppisopimuksia on solmittu sellaisten työntekijöitten kanssa, jotka ovat käyneet 2—3-vuotisen alan ammattikoulun. Tällöin oppisopimus on solmittu vain työllistämistuen saamiseksi.

Oppisopimusten heikkouksia ilmenee myös HRHL:n, kaupan ja kauppaamon aloilla, kun taas Kirjaliitto ja Metallit ovat parempia esimerkkejä, joissa oppisopimus on osa koulutusta. Eräissä nuorten työllistämiskaavailuissa on rinnastettu ammattikouluissa annettava opetus oppisopimuskoulutukseen, esitys oli: Peruskoulun päättäneille nuorille taataan koulutuspaikka joko ammattikouluissa tai oppisopimusoppilaan paikka jossakin yrityksessä.

Koulutustarkastajalle tärkeintä tuntuu olevan oppisopimusten määrä eikä tilastoinnissa huomioida kuinka moni oppisopimusoppilas on oppisopimuksen päätyttyä saanut yrityksestä pysyvän työpaikan.

Oppisopimuksen henki edellyttää, että oppisopimusoppilaalle taataan pysyvä työpaikka yrityksestä oppisopimusajan päätyttyä. Valitettavan

usein törmätään yrittäjiin, jotka saavat käyttää oppisopimusoppilaita työvoimanaan, tarjoamalla heille vain koulutusajaksi työtä. Palkkaus ei saa vaikuttaa oppisopimukseen.

Sopimusteitse olisi löydyttävä ratkaisu esim. ammattikoulun käyneiden ja oppisopimuksella työelämään tulevien palkkauksen valvontaan. Valvonnan suhteen on luottamusmiehen oikeuksia lisättävä niin, että luottamusmies osallistuu koulutukseen työjakson aikana.

Hyvät toverit! Toistankin Tekstiili- ja Vaatetustyöväen Liiton esityksen, jossa mainitaan, että SAK:n tulisi ryhtyä toimenpiteisiin oppisopimusten valvonnan tiukentamiseksi. Oppisopimuskoulutuksen tueksi tarkoitettua yhteiskunnan varojen käyttöä tulisi tiukemmin valvoa, jotta työntekijälle annettu opetus vastaa asetettuja tavoitteita ja työnantaja olisi velvollinen työllistämään henkilön myös pysyvästi. Luottamusmiesten valvontaoikeutta oppisopimusten osalta tehostetaan joko oppisopimuslain tai luottamusmiessopimuksen kautta. Kiitos.

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Kiitoksia Marja Oksanen!

Ilmoitusasioita

Puheenjohtaja Lauri Salomaa: Pari ilmoitusasiaa ennen ruokailua. Tässä kokouksessa esitetään SAK:n tuottamia video-ohjelmia sekä liittojen historiallisia filmejä jokaisena kokouspäivänä lounastauolla, kamarimusiikkisalissa, joka on nyt videohuoneena.

Toisena kohtana muistutan, että puheenvuoron odottajille on varattu paikat puheenjohtajistosta katsoen vasemmalla rivillä, siis tuolla rivillä kolme. Puheenvuorojen odottajia pyydetään tulemaan valmiiksi tänne eteen.

Kokouksen keskeytys

Työjärjestyksen kohdan 14 käsittely keskeytetään. Ruokailun takia kokous keskeytetään ja jatketaan kello 14.00. Kokous keskeytettiin kello 12.26.

Kokousta jatkettiin tauon jälkeen klo 14.00.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kokous jatkuu. Puheenjohtajana toimii Raija Ristola, sihteerinä Aulikki Liukko.

Kokousedustajien toteaminen

Tällä hetkellä, kello 14.00, on paikalla kokousedustajia 440, poissa ei ketään. Hallituksen jäseniä on läsnä 24, poissa 1 ja tilintarkastajia 2, poissa 1.

Ilmoitusasia

SAK:n 13. edustajakokouksen toisena kokouspäivänä luovuttivat Selvät Sävelet Oy:n ja Radion sinfoniaorkesterin edustajat SAK:n puheenjohtajille SAK:n 75-vuotisjuhlan sävellyskilpailun v. 1982 voittaneen Jarmo Sermilän sävellyksen "Labor" (Työ) teoksen levytettynä. Voittaneen sävellyksen

esittää levyllä radion sinfoniaorkesteri Jukka-Pekka Sarasteen johdolla. Toisena sävellyksenä levyllä on Einar Englundin "Fennica"-sinfonia, joka on sävelletty vuonna 1977 valtioneuvoston tilauksesta itsenäisyytemme 60-vuotisjuhlakonserttiin. Selvät Sävelet Oy on muusikkojen perustama julkaisu- ja kustannusosakeyhtiö. Levyn luovuttivat SAK:n puheenjohtajille radion sinfoniaorkesterin intendentti Kalevi Kuosa, orkesterin valtuuskunnan puheenjohtaja Helge Valtonen ja orkesterin luottamusmies Riitta Lampela sekä Muusikkojen Liiton puheenjohtaja Raimo Vikström. Levy on jaettu myös kokousedustajille muistoksi.

14. §

Lähetekeskustelu ohjelmavaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista (jatkuu)

Työjärjestyksen kohdan 14 käsittely jatkuu. Seuraavana puheenvuoro on Rauha Hakkaraisella (VTY). Valmistautuu Urho Peltonen, jota pyydetään siirtymään puheenvuoroa odottavien paikalle.

Rauha Hakkarainen (Virkamiesten ja Työntekijäin Yhteisjärjestö VTY r.y.): Puheenjohtaja, hyvät toverit! Esityksessä nro 60 on VTY perustellusti esittänyt luottamusmiesten toimintaedellytysten parantamista. Kuten esityksessä todetaan, on luottamusmiehenä merkittävä rooli työntekijöiden työ- ja palkkaehtojen sekä sopimusten soveltamisen valvonnassa työpaikalla. Lisäksi yhteistoimintalain ja valtionhallinnossa virastodemokratialain mukaiset yhteistoimintatehtävät henkilöstöhallinnon alueella sekä työtä ja työyhteisön kehittämistä koskevat asiat ovat laajentaneet luottamusmiesten tehtäväkenttää.

Nyt voimassa olevat luottamusmies- ja koulutussopimukset eivät VTY:n mielestä luo riittäviä edellytyksiä luottamusmiehelle valmentautua muuttuviin ja lisääntyviin tehtäviin ilman, että hänen ansiotasonsa laskisi tai hän joutuisi käyttämään kohtuuttomasti omaa vapaa-aikaansa. Tästä esimerkkinä voisın mainita muutamia seikkoja.

Ensimmäiseksi: Osallistuessaan työmarkkinakoulutukseen, luottamusmies saa ansionmenetyksen korvauksen, jossa ei ole huomioitu olosuhdelisiä tai muita erilliskorvauksia. Lisäksi koulutussopimus hyväksyy vain 30 päivän yhtäjaksoisen koulutusjakson työmarkkinakoulutuksena. Mikäli luottamusmies näitten vaativien tehtävien takia joutuu hakeutumaan pidempään koulutukseen, tulee hänen hakea palkatonta virkavapautta tai työolomaa ja usein tästä syystä hän menettää myös vuosilomaetujaan.

Toiseksi: Tehtäviensä vuoksi usein luottamusmies jää ulkopuolelle työnantajan osoittamasta jatko- ja täydennyskoulutuksesta. Tämä aiheuttaa sen, että lopettaessaan luottamusmiestehtävät, työntekijä on saattanut jäädä jälkeen alan yleisestä kehityksestä ja uralla eteneminen vaikeutuu. Lisäksi

varsin usein näitten luottamusmiestehtävien jälkeisenä aikana työntekijä joutuu erilaisten painostustoimenpiteitten kohteeksi.

Kolmanneksi: Luottamusmiessopimus on määritellyt edellytykset pääluottamusmiehen asettamiselle sekä ajankäytölle. Kuitenkin varsin usein tietoja ja asiantuntija-apua luottamusmiehen on hyvin vaikea saada ja ajankäyttö luottamusmiestehtäviin oman toimen ohella jää riittämättömäksi. Jos ajatella tätä tavoitetta, mikä SAK:laisella ammattiyhdistysliikkeellä on ollut, että sopimusoikeutta tulisi delegoida yritys- tai laitostasoille, ei nykyisillä resursseilla luottamusmiehenä ole mahdollisuutta selviytyä tästä vaikeasta tehtävästä ja suoriutua tehokkaasti neuvottelutoiminnasta.

Neljänneksi: Kiinteäpalkkaisilla aloilla, varsinkin julkishallinnon periodityötä tekevien kohdalla, luottamusmiehen työaika normitetaan tiettyyn tuntimäärään 3-viikkoisjaksossa huolimatta siitä, onko keskeytys johtanut luottamusmiestehtävään liittyvästä koulutuksesta vai poissaolosta työstä. Normituksesta johtuen voidaan teettää lisätyötä tai peruuttaa työvuorotaulukon mukainen viikkolepo tai sopimuksen mukaisia työajan lyhennyksiä, joista mainittakoon mm. yötyön aikahyvitys.

Edellä olevan perusteella ja VTY:n esitykseen yhtyen esitän: "Sopimuksen varaisesti tulisi parantaa luottamusmiehen työsuhteturvaa ja ulottaa se koskemaan myös luottamustehtävän jälkeistä aikaa sekä turvata luottamusmiehelle mahdollisuuksien mukaan ammatillinen täydennyskoulutus ja urakehitys tehtävän aikana ja sen jälkeen. Tulisi parantaa luottamusmiehen ajankäyttöä määrittelemällä sijais- ym. työjärjestelyt luottamusmiestehtävien hoidon aikana ja lisätä paikallista sopimusoikeutta ajankäytöstä sovittaessa. Sopimuksen varaisesti tulisi määritellä luottamusmiehen ansiotason säilyttäminen koulutuksen tai luottamusmiestehtävien hoidon aikana vähintään sillä yleisellä palkkatasolla, mikä on kyseessä olevissa tehtävissä työpaikalla, virastoissa tai laitoksissa huomioon ottaen olosuhteet. Lisät. Lisäksi tulisi uudistaa koulutus sopimuksesta koskemaan laajemmin ammattiosastojen toimihenkilöitä, varaluottamusmiehiä, luottamusmiehiä ja sisällyttää siihen myös pidempiaikainen työmarkkinakoulutus ilman ansiotason alentamista." Hyvät toverit! Näillä sanoilla jätän tämän asian ohjelmavaliokuntaan ja kiitän puheenjohtajistoa puheenpuheesta. Kiitos.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitos puheenpuheesta ja seuraava on Urho Peltonen, Rakennustyöläisten Liitto ja valmistautuu Eeva-Kaisa Jämsen, Kiinteistötyöntekijäin Liitto.

Urho Peltonen (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät edustajakokoukset! Suomalaisessa talouselämässä ja yritystoiminnassa on viime vuosien aikana valta keskittynyt yhä harvemmille. Rahavalta on yhä selvemmin kahdella liikepankkiryhmittymällä. Pankit ja suuryritykset ovat hankkineet yhä suuremman määräysvallan suuryritysten toimintaan. Yrityskaupat ja fuusiot ovat vähentäneet suuryritysten lukumäärää ja siten edelleen keskittäneet taloudellista valtaa. Myös yritystoiminnan kansainvälistyminen on kiihtynyt. Vaikka yritystoiminta on keskittynyt, on toisaalta jaettu työpaikkoja pienemmiksi yksiköiksi. Saman firman palveluksessa

olevat työskentelevät toisistaan erillään usealla paikkakunnalla. Teknologian kehitys ja käyttöönotto yrityksessä on nopeutunut. Se on merkinnyt monien ihmisten työtehtävien häviämistä, mutta myös uusien syntymistä. Ammattitaitovaatimukset ovat lisänneet samalla koulutuksen merkitystä. Työntekijät eivät ole päässeet vaikuttamaan teknologian käyttöönottoon yrityksissä. Määräaikaisten työsuhteiden, aliurakoinnin, työvoiman vuokraustoiminnan ja erityyppisen osa-aikatyön käyttö on lisääntynyt. Jatkuvaan työsuhteeseen palkataan vastaavasti vähemmän työntekijöitä. Kaikki nämä ovat tehneet suomalaisen palkkatyöntekijän aseman epävarmaksi. Yrityskaupat, saneeraukset ja konkurssit ovat lisänneet työttömyyskortistojen jonoja. Työnantajat pystyvät työpaikkojen hajautuksesta huolimatta valvomaan työntekijöitä entistä tehokkaammin. Työntekijöiden jaottelu tuotannon tarpeiden mukaan yhä enemmän tai vähemmän hyödyllisiin tai hyödyttömiin on vallitsevaa todellisuutta. Työvoiman joustava käyttö täysin työnantajan ehdoin on päivän sana ja aikakauden henki. Erittäin kireälle tässä joustossa joutuvat ikääntyneet työntekijät, joiden on usein mahdollonta päästä uudelleen koulutukseen. Yksittäisten työnantajien tiukentunut linja ei ole sattumaa. Työnantajajärjestöt ovat jo 1980-luvun aikana tehosaneet entisestään toimintaa. Niiden tavoitteena on avoimesti ja häikäilemättömästi saavutettujen etujen heikentäminen ja siten ay-liikkeen nurkkaan ajaminen.

Hyvät toverit! SAK:lainen ay-liike ei voi toimettomana katsella tällaista kehitystä. Aloite on siirrettävä työnantajajärjestöiltä ammattiyhdistysliikelle, kulunut kevät voi tässä suhteessa olla käännekohta. Pystyttiinhan nyt torjumaan työnantajapuolen heikennysesitykset. Tästä eteenpäin SAK:lainen ay-liike ei saa pitäytyä vain puolustustaisteluun, vaan myös koko jäsenistön tulevaisuuden turvaamiseen. Heikompiensaisten aseman parantamista ei SAK:lainen ay-liike voi sivuuttaa. Matalapalkkaisten asemaa on parannettava järjestelmällisesti. Sosiaaliturvaa on parannettava siten, että se estää väliinputoamiset sekä asettaa painopisteen vaikeassa asemassa olevien auttamiseen. Työsuhdeturvasäännösten kiertäminen esimerkiksi työvoiman vuokrauksen avulla on estettävä. Heikommin koulutettujen koulutusmahdollisuuksia on lisättävä.

Ammattiyhdistysliikkeen voima on jäsenissä työpaikoilla. Yhdinkysymys ay-liikkeen kannalta onkin jäsenistön vaikutusmahdollisuuksien ja toimintaoikeuksien lisääminen. Työntekijöillä on oltava mahdollisuus riittävän ajoissa vaikuttaa työpaikalla tai yrityksissä tehtäviin muutoksiin. Luotamushenkilöiden asemaa ja turvaa on vahvistettava, lakien ja sopimusten tulkintaoikeus on saatava työntekijäpuolelle. On ehkäistävä laittomat irtisanomiset ja työsuhteen päättymiset siten, että säädetään työntekijöille oikeus säilyttää työpaikkansa myös sen jälkeen, kun tuomioistuin on todennut irtisanomiset tai työsopimuksen purkamiset laittomiksi. On myös asetettava työnantajalle vastuu työntekijöiden uudelleen koulutuksesta sekä sijoittamisesta.

SAK:n järjestötutkimus osoitti selvästi, että jäsenistön mielestä tärkeimmät ay-liikkeen tehtävät ovat vaikuttaminen työllisyyden parantamiseen, tuloerojen kaventamiseen ja reaaliansioiden nostamiseen. Tutkimus osoitti

myös, että SAK:n jäsenet ovat tarvittaessa valmiita toimimaan näiden tavoitteiden puolesta. SAK:n kenttä odottaa järjestöltään jämerämpiä otteita ja aloitteellisuutta nyt ja tulevina vuosina. "SAK:n tavoitteet ja toimintalinjat 1986—1991" -ohjelma on tärkeä asiakirja. Jotta se antaisi pohjan toimia järjestön odotusten mukaisesti tulisi sitä täsmentää erityisesti ay-liikkeen toimintaoikeuksien ja työsuhteturvan osalta.

Esitän, että ohjelmaan lisätään toimintaohjelman laatiminen ja työsuhteturvaa koskevien lakien ja sopimusten päättäväinen korjaaminen. Näiltä osin jätän ehdotuksen kirjallisena puhemieshistölle.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitos. Ja seuraava puheenvuoron käyttäjä Eva-Kaisa Jämsen, Kiinteistöliitto.

Eva-Kaisa Jämsen (Kiinteistötyöntekijäin Liitto r.y.): Hyvä toveri puheenjohtaja, hyvä ammattiyhdistystoveri! Haluaisitko sinä olla osa-aikainen työntekijä, jonka seurauksena olet mm. osapalkkainen ja osasosiaalietuinen ja voit osallistua vain osittain kulttuuri- ja harrastustoimintaan? Joudut asumaan ahtaasti ja ankeasti, eikä sinua oteta vakavasti huomioon, koska yhteiskunnallinen arvoasteikko perustuu ihmisen työasemaan ja hänen saamaansa palkkaan, koska emme ole vielä kenneet omaksumaan ihmisarvoasteikkoa. Tämä näkyy siinä, että me kokopäiväistä työtä tekevät ja asemaltamme vahvat ihmiset olemme tukemassa arvoja, joilla rajoitetaan toisten elämisen mahdollisuuksia ja laatua. Uskotteko, että näillä aseenteilla saadaan ns. passiiviset ihmiset kiinnostumaan ammattiyhdistystoiminnasta niin, että he luottaisivat omiin vaikutusmahdollisuuksiinsa sekä siihen, että myös heidän edunvalvontansa huomioidaan? Tästä kun on karvaita kokemuksia mm. meillä matalapalkkaliittolaisilla. Niin kauan kun meillä ei ole konkreettista yhteistoimintaa heikompiosaisten puolesta, niin kauan tulisi kieltää solidaarisuussanan käyttö. Miltä sinusta tuntuisi tehdä kahta tai useampaa työtä, jotta saisit perustarpeesi tyydytettyä? Leivän perässä juokseminen estää myös tehokkaasti järjestötoimintaan osallistumisen. Ja kun naiset muodostavat tästä työntekijäryhmästä suurimman osan, niin näin jää heidän tilanteensa ja asemansa ammattiliitoissa ja osastoissa huomioimatta. Tämänkaltaisen elämä ei ole haluttava ja siihen on vaikea samaistua. Pieni palkka aiheuttaa ihmiselle kehän, jonka murtaminen on yksin täysin mahdotonta. Ammattiyhdistysliikkeen aktiivien on omassa toiminnassaan ja päätöksinä tehdessään huomioitava syrjäytetyt toverinsa. Näitä ovat mm. työttömät ja osa- ja määräaikaista työtä tekevät. Sen meistä jokainen ymmärtää, että yksilön elämän toteutuminen tarvitsee riittävän aineellisen perustan, mutta pelkkä leipä ei kuitenkaan riitä ja sen äärellekin voi inhimillinen elämä tuhoutua. Suurinta osaa osa-aikaisia työntekijöitä rangaistaan siitä, etteivät he omasta tahdostaan huolimatta voi tehdä kokopäivätyötä ja siten ansaita niitä etuuksia, jotka palkan perusteella muodostuvat. Yhteiskunnassamme on nyt muodostumassa tilanne, missä tiedävät erottuvat yhä selvemmin tietämättömistä, osaavat osaamattomista, onnistuneet epäonnistuneista, hyvät pahoista ja toiset hylätään ja toiset hyväksytään. Ansiosidonnaisuus asettaa osa-aikaiset työntekijät edellä mainituissa

tilanteissa yleensä heikompaan vaihtoehtoon. Ammattiyhdistysliike on itse ollut rakentamassa ansiosidonnaista etuusjärjestelmää silloin kun ei ollut suurytöttömyyttä ja osa-aikaisia työntekijöitä oli kovin vähän. Nyt tilanne on yhteiskunnassa muuttunut ja siksi meidän tulee ryhtyä purkamaan tätä rakennelmaa.

Mielestäni tavoiteohjelmaluonnoksessa ei kyllin selvästi oteta tavoitteeksi parantaa sosiaaliturvaa niiden työntekijöiden osalta, jotka eivät ole jatkuvassa kokopäiväisessä palkkatyösuhteessa. Ohjelmaluonnoksessa ei myöskään esitetä tavoitetta sosiaaliturvamme sosiaalisesta oikeudenmukaistamisesta siten, että ansiosidonnaisuutta lievennettäisiin korkeampi-palkkaisten osalta.

Esitänkin, että ohjelman toimeentuloturvaa koskevaan lukuun lisätään tavoitteita seuraavista asioista: Poistetaan tarveharkinta työttömyysturvan peruspäivärahasta. Lyhennetään eläkkeen karttumisaikaa yksityisellä sektorilla 30:een vuoteen. Ryhdytään maksamaan lapsikorotuksia sairausvakuutuksen päivärahaan molemmille puolisoille. Lievennetään sosiaalivakuutuksen ansiosidonnaisuutta korkeampi-palkkaisten osalta.

Kun näissä asioissa etenemme, niin silloin voimme yhteisesti todeta Arvo Turtiaisen sanoin: "Minulla on ystävä, rakkaus, tovereita. Minulla on elämä, tämä päivä ja tulevaisuus."

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitos puheenvuorosta.

Työjärjestyksen muutos

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kokouksen ennakkoaikataulun mukaan meidän pitäisi huomenna aamulla käsitellä esitys lääninorgansaatiosta ennen kuin käsitellään esitys SAK:n uusiksi säännöiksi. Siksi on välttämätöntä, että saamme lähetekeskustelun työjärjestyksen kohdasta 15 suoritetuksi tänään.

Menettelytapavaliokunta esittää, että kohdan 14 käsittely keskeytetään. Jäljellä on vielä 92 puheenvuoroa. Ja siirrytään käsittelemään työjärjestyksen kohtaa 15.

Keskustelua.

Esitys hyväksytty.

Työjärjestyksen kohdan 14 käsittely keskeytetään. Todetaan, että kohdan 14 keskustelu jatkuu huomenna iltapäivällä. Todetaan, että kokousedustajat, joilla on varattuna puheenvuoro kohtaan 14 voivat saattaa mahdollisen muutosesityksensä valiokunnan tietoon etukäteen. Tämä tapahtuu ottamalla yhteys salissa oleviin puheenvuorojen kerääjiin, jotka toimittavat esitykset kopiointiin ja edelleen valiokunnalle. Kokousedustajien tulee myöhemmin puheenvuoronsa yhteydessä jättää esityksensä normaalilla tavalla puheenjohtajalle kirjallisena.

Ilmoitusasia

Ilmoitusasiana valiokuntien kokousaikataulu: Selontekovalioikunta huone 23 kello 15.00. Ohjelmavaliokunta huone 135 heti nyt. Talousvaliokunta huone 31 kello 17.00. Vaalivaliokunta huone 22 huomenna 4.6. kello 9.30.

15. §

Lähetekeskustelu järjestövaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista

Puheenjohtaja Raija Ristola: Siirrytään työjärjestyksen kohtaan 15. Lähetekeskustelu järjestövaliokunnan käsittelyyn menevistä asioista. Käydään lähetekeskustelu seuraavista asioista: esitys SAK:n lääninorganisaation perustamisesta, selonteko "SAK:n järjestöpolitiikka", liittojen esitykset numerot 64—71. Aineisto on lähetetty etukäteen kokousedustajille.

Asiat esittelee järjestövaliokunnan sihteeri Pekka Sarkkinen. Ole hyvä Pekka.

Pekka Sarkkinen (SAK:n toimisto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Nyt on esittelyssä puheenjohtajan täällä mainitsema lääninyhteistyöasiakirja. On osoittautunut niin, että tämä lääninyhteistyö on ollut hyödyllistä. Se on mahdollistanut jäsenistömme alueellisen edunvalvonnan ja mahdollisuuden vaikuttaa alueellisiin kehityskysymyksiin väliportaana ja läänin tasolla. Puuttumatta tämän asiakohdan esittelyyn laajemmin meidän johtopäätöksemme on, että tämä käytäntö pitäisi vakinaistaa ja luoda tälle toiminnalle entistä parempia edellytyksiä ja tiedollisia valmiuksia, jotta kansaajien asema ja edut tulisivat alueellisissa kehityskysymyksissä turvattu ja tätä kautta myöskin yhteistyö tiivistyisi. Tämä asiakirja on ollut paikallisjärjestöjen sekä lääninorganisaatioidemme laajassa järjestökäsittelyssä ja toivon mukaan se on tullut tätä kautta myöskin teille tunnetuksi.

Käsillä oleva järjestöpoliittinen selonteko kartoittaa SAK:n järjestöllistä toimintaympäristöä, järjestöllisiä mahdollisuuksia sekä haasteita ja myöskin ongelmia. Esityksen pohjana on ollut oma järjestöpoliittinen tutkimuksemme, josta kuulette täällä vielä tarkemmin, yhteiskunnan rakenteita selvittävät eri tutkimukset sekä SAK:n ja liittojen kesken käyty kiinteä ja vilkas järjestövastaavien välinen keskustelu. Valmistelu tämän asiakirjan osalta on pysynyt laajalla pohjalla myöskin siksi, että järjestövaliokunta on vastannut asiakirjan perusteista sekä siihen liittyvistä esityksistä. Selonteko rakentuu aluksi melko laajasta rakenteellista muutosta ja järjestäytymisen kehitystä kuvaavasta osasta sekä toisessa osassa hahmotuksesta ja esityksestä SAK:n järjestöpolitiikan päälinjaksi ja tätä tukeviksi järjestöllisiksi toimenpiteiksi järjestötoimintamme kaikilla tasoilla. Jos ystävällisesti avaatte asiakirjan sisällysluettelon kohdalta, voimme yhdessä paremmin tutustua tämän asiakirjan rakenteeseen.

Luku 1 kuvaa historiallisesti järjestäytymisen rakenteiden kehitystä ja merkitystä.

Luvussa 2 tarkastellaan eräitä rakenteellisen muutoksen alueita, kuten koulutuksen kasvua, ammatti- ja yritysrakenteiden muutosta ja työn uudelleen organisointia sekä myöskin arvojen muutosta. Nämä termit ovat jo tuttuja ja useasti lausuttuja tämän kokouksen eri asiayhteyksissä. Näistä

muutostekijöistä nousevatkin järjestöllisiksi haasteiksi uudet ammatit, toimihenkilöityminen, järjestörajojen ja rakenteiden vastaavuus tapahtuvaan kehitykseen nähden. Asiakohdan kysymys kuuluukin kiteytettynä: Olemmeko pysyneet järjestöllisesti tässä kehityksessä mukana?

Luvussa 3 käydään läpi järjestäytymisen periaatteita, palkansaajakeskusjärjestöjen yhteistyön järjestöllisiä ulottuvuuksia sekä kiristynyttä, ilmeisesti pysyviin meille epäedullisiin järjestöllisiin muutoksiin pyrkivää työnantajapolitiikkaa.

Luvussa 4 arvioidaan tarkemmin SAK:n jäsenkehityksessä ja rakenteessa sekä jäsenten suhtautumisessa tapahtuneita muutoksia. Rakennemuutoksen jälki on tässäkin osassa selvästi nähtävissä. Jäsenkehityksen tulevia kehitysuria on SAK:llakin oikeastaan vain kaksi, joko kehittyvä tai taantuva. Teille tullaan jakamaan täällä SAK:n järjestöosaston ja tutkija Timo Kauppinen yhteistyönä teettämä jäsenennuste "Palkansaajajärjestöt vuonna 2000". Tutkimus syventää tämän aihekohdan ulottuvuutta SAK:laisten ammattiliittojen ja keskusjärjestön jäsenmääräkehityksen suhteen. Sen sanoma on selvä, perinteiset teollisuusalat vähenevät, julkinen sektori ja palvelualat kasvavat. Kaikkien SAK:n jäsenliittojen sisällä tapahtuu voimakasta toimihenkilöistymistä.

Luku 5 tarkentaa samoin muutosilmiökuvaa meidän omista järjestörakenteistamme käsin. Tässä luvussa hahmotetaan kuvaa siitä, miten hyvin nykyiset järjestörakenteemme suhteutuvat näihin mainittuihin muuttuviin haasteisiin. Eräs päätelmä tästä on, että tarvitaan aikaisempaa suurempaa järjestöllistä joustavuutta ja myös ennakkoluulottomuutta.

Luvut 6 ja 7 käsittelevät tulevan toiminnan kannalta hyvin tärkeitä jäsenryhmiä, nuoria ja naisia. Arvio lähtee molempien osalta voimakkaasta huomioon ottamisesta, osallistumis- ja toimintaedellytysten parantamisen tarpeesta.

Luvusta 7 eteenpäin on sitten esitys edustajakokoukselle järjestöpoliittisten linjausten osalta sekä esitykset toimenpiteiksi. Tässä osassa tehdyt esitykset tulisivat keskustelujen, lähetekeskustelun ja valiokunnan käsittelyn jälkeen takaisin tänne saliin päätettäväksi. Ehdotukset, järjestöpolitiikan laajuus ja monitahoisuus huomioon ottaen, eivät voikaan olla kaiken kattavia, eivätkä siis myöskään kovin yksityiskohtaisia. Toimintapoliittisen osoitteen ja viestin pitäisi kuitenkin olla meille kaikille selvä ja käydä selville tästä kyseisestä asiakirjasta.

Tätä viestiä voisi lopuksi kiteyttää niin, että järjestörajat pitäisi laittaa joustavasti liikkeelle tämän tapahtuvan muutoksen tahdissa. Järjestörakenteiden jähmeydestä tulisi pyrkiä joustavuuteen. Järjestötoiminnan merkitys ay-toimintamme kaikilla tasoilla ilmeisesti tulee korostumaan ja sen merkitystä pitäisi korostaa. Toiminnan painopiste järjestötyössä tulee asettaa kenttätasolle, organisaatioidemme perustasolle.

Myös uusille toimintamuodoille on tehtävä tilaa tulla osaksi ay-toimintaa. Järjestödemokratiaa tulee enemmän tarkastella uusien mahdollisuuksien toimintakenttänä, eikä perinteisenä osallistumisoikeuskysymyksenä. Järjestövoiman osalta meidän tulisi valita jäsenmäärän kasvuun tähtäävä toimintalinja mahdollisen taantuman sijasta. Uudistumisen ja eteenpäin-

menon yhtenä ehtona järjestöelämässä on avoin, ennakkoluuloton keskustelu. Tähän järjestöpoliittinen selonteko pyrkii.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitoksia Pekka Sarkkiselle. Puheenvuoroja on yli 30 ja aikaa meillä on kaksi ja puoli tuntia. Toivotaan, että edustajat ovat lyhyt- ja selväsanaisia, että pysytään aikataulussa.

Lähetekeskustelu alkaa. Ensimmäisen puheenvuoron käyttäjä on Antti Junttila Metalliliitto ja valmistautuu Uno Ulkuniemi Metalliliitto.

Antti Junttila (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! Kuten tuossa äsken kuullussa selonteossa kuulumme, on paikallisjärjestöjen jatkeena toiminut lääninneuvottelukuntajärjestelmä. Päätymässä olevan edustajakokouksen aikana on kokeilusta saatu kokemuksia lääninneuvottelukuntien toiminnasta. Näin SAK:n paikallisjärjestöille on avautunut vaikutusmahdollisuus läänin kehittämisessä monissa palkansaajille tärkeissä asioissa, kuten valtion ja kuntien investointitoiminta, joilla on ollut huomattava merkitys myös työllisyyden kannalta. On voitu vaikuttaa kuntien ja läänien pitkän aikavälin kaavoitus- ja suunnittelutyöhön. Myös ympäristö- ja työsuojeluasioissa yhteydenpito työsuojeluviranomaisiin on tuottanut tietyissä asioissa tuloksia. Läänintasoisten neuvottelukuntien toiminta on askel väliportaan hallinnon kehittämisessä niin, että päätös- ja toimeenpanovaltaa voidaan siirtää edustuksellisen demokratian kautta lähemmäksi paikallista toimintaa ja näin paikallisjärjestöjen edustajilla on mahdollisuus vaikuttaa läänin kehittämiseen. Tulevaisuudessa SAK:n on kiinnitettävä aktiivista huomiota ensisijaisesti kurssi- ja koulustoiminnan järjestämiseen jäsenille siten, että taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti tärkeissä asioissa järjestetään kokoukset kurssimuotoisina, joissa alan asiantuntijat voivat tuoda esiin eri vaihtoehtomahdollisuuksia päätöksentekijöille. Läänintason ja paikallisjärjestöjen toiminnassa mukana olevana tiedän, että kaikki järjestötoiminta vaatii myös taloudellisia edellytyksiä. Niinpä tässä kokouksessa valittavan SAK:n hallituksen tuleekin vuosittain esittää budjetissaan riittävä määräraha läänintason toiminnan ylläpitämiseksi, ottaen huomioon myös paikallisjärjestöjen edustajien kurssi- ja matkakorvaukset todellisten kulujen mukaan.

Sääntöesityksessä on maininta siitä, että näitten kokoukset on pidettävä yksipäiväisinä, jolloin majoittumiskustannuksia ei tulisi. Esittäisin että poistettaisiin tämä rajoitus majoittumiskustannuksien korvaamisesta sivulla 5 kohta 5. Lopuksi esitän, että läänin kuntia koskeva sääntöehdotus tulee hyväksyä tässä kokouksessa muilta osiltaan hallituksen esittämässä muodossa.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitos. Ja seuraavana on puheenvuoro Uno Ulkuniemellä (Metalliliitto) ja valmistautuu Muisto Tarvainen, Kemian Työntekijäin Liitto.

Uno Ulkuniemi (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja ja hyvät toverit! SAK:n järjestöpolitiikkaa käsittelevässä asiakirjassa on puututtu

oikealla tavalla sopimus- ja järjestörajoihin. Kuten asiakirjassa mainitaan, ne pitää pystyä ratkaisemaan SAK:laista ammattiyhdistysliikettä vastavalla tavalla. Nyt olisikin aika miettiä, miten näitä asioita rauhanomaisesti tulee ratkaista, etteivät ne ongelmat jatkossa toistu, mitä meillä sähköalan ja voimalaitosalan metalliliittolaisilla on ollut. Työelämän rakenteitten muuttuminen tulee nostamaan sopimus- ja järjestörajat entistä voimakkaammin esille. Sen takia on päästävä sellaiseen tilanteeseen, jossa saman työpaikan työntekijät kuuluvat samaan SAK:laiseen ammattiliittoon. Mikäli asia ei ole näin, niin jatkossa nähdään entistä enemmän sellaisia tilanteita SAKrlaisten jäsenliittojen välillä, että osa työpaikan työntekijöistä taistelee oikeuksistaan ja osa samoja työtä tekeviä jatkaa työntekoaan. Rikkurisyytökset ja eri ammattiliittojen ja työntekijöitten henkilösuhteitten romuttuminen leimaavat edunvalvontaa, ei yhteistyö ammattiliittojen välillä. Tämä heikentää koko ammattiyhdistysliikkeen toimintamahdollisuuksia. Keskenään riitelevät porukat eivät tunnetusti saa aikaan kovinkaan paljon yhteistä työnantajaliittoa vastaan.

Sitten toinen asia minkä kokemuksesta voin todeta, on se, että teollisuusliittoperiaatteen toteutuminen joustavissa muodoissa on kiireellinen tehtävä. Ammattikuntaperiaatteella toimien hajoitetaan työpaikkojen työntekijät eri liittoihin ja pieniin kuppikuntiin. Tästä meillä on hyviä kokemuksia. Myöskään menetelmät, joilla jäseniä tullaan värväämään ja on jo värvätty, eivät ole kovinkaan usein hyväksyttäviä. Haluan kysyä teiltä, tuntuisiko mukavalta, että menettelytapoina käytetään johdonmukaisesti sellaista menettelyä, että kaikki toiminta tapahtuu toisen SAKrlaisen ammattiliiton ja siihen kuuluvan ammattiosaston johdon selän takana. Vastaan itse tähän kysymykseen. Ei varmastikaan. Tämä synkkä arvio saattaa olla totta tulevaisuudessa yhä useammalla työpaikalla.

Näitten yhteistyötä rikkovien menettelytapojen karsimiseksi ja tehokkaan edunvalvonnan voimistamiseksi esitän, että kaikissa liitto- ja järjestörajakysymyksissä neuvottelevat aina kyseessä olevat ammattiliitot ensin keskenään sekä ottavat toisiinsa yhteyttä mahdollisissa epäselvissä kysymyksissä. Millään SAKlaisella ammattiliitolla ei saisi olla oikeutta ryhtyä väkipakolla muuttamaan nykyisiä sopimus- ja järjestörajoja ilman liittojen välistä neuvottelua sekä SAK:n hallituksen ja järjestövaliokunnan käsitteilyä. Toveri puheenjohtaja, jätän tästä päätösesityksen järjestövaliokunnalle.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Ja seuraavana Muisto Tarvainen, Kemian Työntekijän Liitto, onko paikalla? Valmistautuu Pertti Pitko, Metalliliitto.

Muisto Tarvainen (Kemian Työntekijäin Liitto): Toveri puheenjohtaja, hyvät toverit! SAK:n järjestöpoliittisena tavoitteena on ollut teollisuusliittomuotoisen ammatillisen järjestäytymisen edistäminen ja suurempien liittokokonaisuuksien muodostaminen. Teollisuusliittoperiaatteen edistymisestä ei viime edustajakokouskaudella kuitenkaan voida juuri puhua. Ammattikuntaintressit näyttävät selvästi korostuneen, eikä suurempien liitto-

kokonaisuuksien muodostaminen SAK:laisin voimin näytä onnistuneen. Ei siitäkään huolimatta, että siihen olisi selkeä tarve ja että tuon tarpeen luovat puhtaasti edunvalvonta ja toiminnalliset sekä taloudelliset tekijät. Tältä osin SAK on hajautunut puun ja kuoren väliin. Liikkumatilaa ei näytä olevan nimeksikään. Järjestöllisesti SAK ei ole pystynyt uudistumaan.

Kemian Työntekijän Liitto on tehnyt tälle SAK:n edustajakokoukselle aloitteen, joka koskee epäselvien liittorajaongelmien ratkaisemista seuraavan edustajakokouskauden aikana. Kysymys ei ole mitättömästä asiasta. Esimerkiksi kemian teollisuuden työntekijöitä on tällä hetkellä järjestäytynyt noin 5.000 muihin kuin Kemian Työntekijäin Liittoon. Tämä vastaa lähes neljäsosaa liittomme nykyisestä jäsenmäärästä. Jokainen voi ymmärtää, ettei asia ole liitollemme toisarvioinen.

Päätymässä olevan edustajakokouskauden aikana SAK:n järjestövaliokunta kartoitti liittorajaongelmat ja yritti osaltaan käynnistää neuvottelut liittojen välillä ongelmien ratkaisemiseksi. Asiat eivät kuitenkaan edenneet halutulla tavalla. Syykin on selvä, liitot pitävät mustasukkaisesti kiinni jäsenistään siitäkin huolimatta, että heidän työnsä on muuttunut ja edellyttäisi siirtymistä toiseen liittoon. Kemian Työntekijäin Liitolla on liittorajojen suhteen puhtaat paperit. Menneellä edustajakokouskaudella liittostamme on siirtynyt useampi sata jäsentä johonkin toiseen ammattiliittoon. Olemme pyrkineet edistämään jäsenten siirtymistä, kun olemme havainneet, että se on tarkoituksenmukaista. Sen sijaan emme ole toistuvista neuvottelupyynnöistä huolimatta saaneet vastakaikua muilta liitoilta.

Me Kemian liitossa toivomme, että tämä SAK:n edustajakokous hyväksyy liittomme tekemän aloitteen ja velvoittaa SAK:n hallituksen seuraavan edustajakokouskauden aikana käynnistämään liittorajaneuvottelut vaikka pakolla, jos muu ei auta. Asia on tärkeä, ei yksin Kemian Työntekijäin Liiton, vaan koko SAK:n järjestöllisen toiminnan kannalta. Kiitoksia.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitos. Seuraavan puheenvuoron pitäjä on Pertti Pitko, Metalliliitto ja valmistautuu Helge Kunnari, Rakennusliitto. Niille, jotka valmistautuvat puheenvuoroja pitämään, on täällä keskellä kolmannella penkkirivillä paikat sitä varten.

Pertti Pitko (Metallityöväen Liitto r.y.): Esitän edustajakokouksen järjestövaliokunnalle pohdittavaksi, että otettaisiin asiakirjassa selvemmin kantaa ammatillisten paikallisyjärjestöjen, ammattiosastojen ja työhuonekuntien työnjaon selkeyttämisen puolesta. Lisäksi velvoitettaisiin SAK:n järjestövaliokuntaa laatimaan asiasta selkeämpi esitys SAK:n jäsenliitoille. Nämä toimenpiteet saattavat tietysti vaatia myös sääntömuutoksia. On tehtävä selkeät rajat ammatillisen paikallisyjärjestön tehtävien osalta ja taattava sille toimintamahdollisuudet niiden tehtävien hoitamiseksi. Ammatillisten paikallisyjärjestöjen tulisi keskittyä pienten osastojen toiminnan avustamiseen, yhtenäisen koulutus- ja tiedotusorganisaation luomiseen, kouluihin tapahtuvan toiminnan organisoimiseen ja vaikuttamiseen kunnan ja läänin alueella teollisuus-, koulutus-, sosiaali- ja työllisyyspolitiikkaan. Vastaavasti muut tehtävät, kuten suora työpaikoilla tapahtuva edunvalvonta tulee

jättää ammattiosastojen, työhuonekuntien ja luottamusmiesorganisaatioiden tehtäväksi. Samanaikaisesti tulee kehittää ammattiosastojen ja työhuonekuntien työnjakoa. Sillä on edunvalvonnan tehokkuuden kannalta tärkeä tehtävä, kun tulevaisuudessa näyttävät keskimääräisesti työpaikkojen koot pienenevän. Ja on ilman muuta selvää, että mitä enemmän saman osaston alaisuudessa on työpaikkoja, niin sitä mahdollisempi on asioita hoitaa pelkästään ammattiosastojen toimesta. Tässä mielessä työhuonekuntien rooli on mietittävä aivan uuteen uskoon. Kiitoksia. Jätän perustelun kirjallisenä.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitos. Ja seuraava puheenvuoron käyttäjä Helge Kunnari, Rakennusliitto. Ja valmistautuu Osmo Kahila, Metalliliitto.

Helge Kunnari (Rakennustyöläisten Liitto r.y.): Helge Kunnari Rakennusliitosta, Kymen läänistä, jossa tiedon mukaan on 18 300 työtöntä työnhakijaa Kouvolan työvoimapiirissä, Kotkan kaupungissa, jossa vastaavasti 11,6 % työvoimasta on työttömänä. Meripäivien hyvän tuulen kotikaupungissa se on merkinnyt molemmiin puolin kolmen tuhannen työttömän olemassaoloa. Ongelmia on muitakin: talousveden huono laatu on tutkimusten mukaan todettu maailman mutageenisimmaksi. Terveisiä vain sieltä edustajakokoukselle.

Mitä omaan henkilööni tulee muilta osin niin ay-toimintaan on tullut osallistuttua yli 40 vuoden ajan vuodesta 1945 lähtien. Tässä taustaa omalle henkilölleni.

Mitä konkarilla on mielessä. Tavallista asiaa vaan. Vanhan jauhamista. Yhtä vanhaa kuin työn teko, kenellä sitä on. Vanhan vatvominen tuo elämöinnin maun suuhun. Kun kuitenkin kukin asiansa tuo esiin persoonansa mukaan, niin siinä on samalla koko liikkeen henkinen rikkaus ja monipuolisuus mukana. Joka aamu on päivä uusi, sanotaan sananlaskussa. On ollut järjestynyttä työväenliikettä 80 vuotta. Sitä tarvitaan jatkossakin, siksi olemme täällä. Ennen, yli puoli vuosisataa sitten, käytiin kerjuulla ruuan eteen, sosiaalihuollosta haettiin ruokaostokortteja, joilla saatiin elintarvikkeita osuuskaupasta. Konsensuksesta ei tiedetty mitään.

Tämänkertaisesta asiapaljoudesta käsittelisin korotettuja lakkosakkoja, työttömyyseläkkeen ikärajaa, lääninorganisaation vahvistamista, joka on tämän puheenvuoron pääasia, periaateohjelmaa, jos sallitaan pikkuisen, sähkölakkolaisten tukemista, onko teeman ohi menemistä.

Kentällä kuuluu kaikenlaista. SAK:ta on verrattu karhuun, joka ärähtää kerran 30 vuodessa lepuista perintötekijöistä johtuen. Yhteislakko kerran 30 vuoteen, sanotaan. Puhutaan asiat puhki, halki, poikki ja pinoon. Ilmapiiiri puhtaaksi uutta taipaletta varten. Kenestä pitää, sitä myös kurittaa, vanha kansa sanoo.

Hampaan koloon on jäänyt lakkosakkojen korottamiset. Kun eletään työn ja pääoman kasvavissa ristipaineissa, kuten lakkokeväet osoitti, vaikka tulatoratkaisut on tehty, niin työriitoja syntyy sopimusten voimassaollessakin. Joukkovoiman käyttö ja lakko-oikeus on tehty kalliimmaksi korote-

tuilla lakkosakoilla. Työrauhavelvoite on sinetöity tältä osin tällä tavoin. Valtuuston joulukuun kokouksessa enemmistöryhmä minun mielestäni hassasi tyhjiin mahdollisuutensa ottaa kantaa asiaan. Näin olen käsittänyt. Kentän aktiivit olivat hissukseen asiasta. Tältä osin pelisääntöjen huonon-
nus hiertää kengässä pitkään eteenkinpäin.

Ehdotan edustajakokouksen tavoiteasetteluun työttömyyseläkkeen ikära-
jan alentamisen 55 vuoteen, jotta nuorille saadaan työpaikkoja.

SAK:n lääninorganisaation kehittäminen, joka on varsinaisesti tämän
puheenvuoron aiheena: Kymen läänissä on seitsemäs toimintavuosi me-
neillään kokeilumielessä, niin kuin muissakin lääneissä. Homma on tämä:
kokoonnutaan säännönmukaisesti kuusi kertaa vuodessa plus jaostot, syö-
dään, juodaan, matkustetaan hyvin, työstetään A4-lausuntoja ja kannanot-
toja, jotka kylläkin ovat asiantuntijatasoa lääninhallinnon virkamiestenkin
mielestä. Tunnetaan henkistä tyydytystä, ollaan ay-liikkeen eliittiä lausun-
toaparaattiin. Miksi? Tämä tulee mieleen, kun verrataan tilannetta työelä-
mään. Kymessä oli 1979, silloin kun Kouvolassa perustettiin lääninorgani-
saatio, 9 000 työtöntä. Tänään tiedon mukaan työttömiä on 18 300 Kouvo-
lan työvoimapiirissä, kun tähän kokoukseen lähdettiin.

Nyt kun lääninorganisaatiota vakinaistetaan, sille pitäisi mielestäni antaa
uusia ulottuvuuksia aivan kuin muutenkin yritysten ja työelämän päätösten
teon suhteen. Läänin alueellisen kehittämisen osalta kuuden vuoden aikana
annetut lausunnot pitäisi myöskin saattaa käytännössä toteutettaviksi. Se
hyvä asiantuntijataso ei joudu hyllylle pölyttymään.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Puhuja, aika!

Helge Kunnari: Kiitän. Olisin vielä tässä sähkölakkolaisten tukemiseenkin
kiinnittänyt huomiota. Kiitos kumminkin.

Puheenjohtaja Raija Ristola: Kiitos. Ja seuraava puheenvuoron pitäjä on
Osmo Kahila, Metalliliitto ja valmistautuu Veikko Matilainen, Sähköliit-
to.

Osmo Kahila (Metallityöväen Liitto r.y.): Toveri puheenjohtaja, hyvät tove-
rit! SAK:n järjestöpolitiikkaa käsittelevässä asiakirjassa on puututtu sopi-
mus- ja järjestörajoihin oikealla tavalla. Asiat pitäisi ratkaista ammattiyh-
distysliikettä vahvistavalla tavalla. Me Metallityöväen Liiton jäsenet, jotka
työskentelemme esimerkiksi asennuskohteissa eri puolilla maata joudum-
me usein toisen alan työntekijöiden työnseisauksiin mukaan. Useasti on
käynyt niin, että suurin osa metallityöläisiä ei tiedä, miksi työt ovat pysäh-
tyneet asennuskohteissa. Kun työt pysähtyvät, niin yleensä aina on kyseessä
jonkun muun alan etujen ajaminen. Me joudumme osallistumaan näihin
seisauksiin, vaikka meille ei mitään etuja haettaisikaan. Näistä seisauksista
on ollut seurauksena suuriakin palkan menetyksiä. Usein on käynyt niin,
että asennuskohteissa olevat eri ammattiryhmät ovat joutuneet keskenään
kiistelemään siitä, kenen pitää osallistua työnseisauksiin ja tähän on uhrat-
tu turhankin paljon voimavaroja. Tästä ovat hyötynneet vain työnantajat,